LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs. Eßlingen/N., Breite Str. 6—5. Printer: Ungeheuer & Ulmer. Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation 11.000.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 6 (350)
Sestd., 1950. g. 21. janvārī.
Iznāk trešdienās un sestdienās
Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V Lambergs; galvenā redaktora vietnieks: M Čulītis. Redaktori: A Bolšteins. Fr. Igals. J. Jēkabsons. B. Ķīselis H Mindenbergs. E Raisters L. Švarcs. Redakcijas adrese: Esslingen/N., Breite Str. 6—5, telefons 17339.

Trūmens nemeklēs jaunus ceļus draudzībai ar Kremli

ASV tomēr ražos superatombumbas, jo uz to gatavojas arī četras citas lielvalstis

Lilientāls pie Staļina nebrauks

Ņujorka (A). — ASV valdības aprindās kopš četrām dienām nemitas valodas par jaunu saprašanās mēģinājumu starp prezidentu Trūmenu un Staļinu. Kā zināms, pašreiz Kapitolā lielā slepenībā diskutē jautājumu, vai pārkārtot amerikāņu atombumbu ražošanas rūpniecību uz tūkstoškārt spēcīgākajām ūdeņraža-hēlija bumbām, vai arī glābt pasauli no neapjaušamu apmēru katastrofas, pēdējā brīdī panākot vienošanos ar Padomju savienību, ka abi lielie pretinieki no atomu un ūdeņraža bumbu lietošanas atsakās. Ceturtdienas rītā ASV lielo raidāmstaciju politiskie komentātori, New York Times diplomātiskais korespondents un arī franču ziņu avoti publicēja sensāciju, ka uz Maskavu gatavojoties doties ASV atomenerģijas komisijas priekšsēdis Dāvids Lilientāls, lai tiešās sarunās ar Staļinu diskutētu jautājumu par atomieročiem.

Naktī uz piektdienu kārtējā preses konferencē prezidents Trūmens dementēja ziņu, ka viņš uzdevis braukt Lilientālam pie Staļina. ASV nedomājot uz savu roku pasākt jaunus tuvināšanās mēģinājumus Kremlim. Saprašanās un miera politika joprojām esot ASV ārpolitikas galvenais mērķis. Tāpēc arī turpināšoties kontakts ar Padomju savienību, piem. UN ietvaros. Uz jautājumiem par ūdeņraža atombumbu konstruēšanu vai ražošanu Trūmens katēgoriski atteicās dot jebkādu atbildi. To ASV komentātori iztulko kā drošu zīmi, ka ASV superatombumbas jau ražo.

Ziņas par jaunu, tūkstoškārt spēcīgāku atombumbu ražošanu ASV pasaules presē parādījās pirmo reizi pagājušajā vasarā. Zinātniskajos publicējumos turpretī teorētiskās aplēses par ūdeņraža atoma kodolu sabrukšanu, radot cēlgāzi hēliju un neizmērojamus daudzumus enerģijas, bija pazīstami jau gandrīz vienlaicīgi ar pirmo plutonija bumbu izgatavošanu. Šis temats akūts kļuva apmēram pirms viena mēneša, kad ASV atompētnieki iesniedza prezidentam Trūmenam aplēses par hēlija-ūdeņraža bumbas gatavošanas izmaksu. Zinātnieki ASV valdībai lūdza labi apsvērt šo bumbu ražošanu, jo tas būtu pārāk bīstams un savās sekās gluži neaplēšams ierocis. Otrkārt, šo bumbu ražošanas izmaksa būtu pārāk augsta un varētu radīt grūtības visai amerikāņu saimniecībai.

Ūdeņraža-hēlija atombumba ir apmēram tūkstoškārt spēcīgāka par plutonija atombumbām, ko amerikāņi nometa virs Hirošimas un Nagasaki 1945. gadā. Tās ir arī nesalīdzināmi spēcīgākas par jaunākajām ASV U-235 atombumbām, ko izmēģināja Enivetokas atolā. Teorētiski ūdeņraža-hēlija atombumba eksplozijā iznīcina 200—260 kv. km lielu apgabalu, t. i. ar vienu šādu bumbu tiktu pilnīgi iznīcināta Parīze, Roma vai Varšava. Londonai un Ņujorkai vajadzētu 2—3 bumbu. Raugoties no līdzšinējiem piedzī-

(Turpinājums 12. lpp.).

Pasikivi ievēlēšana nodrošināta

Somija »laipni« noraida Padomju savienības prasību izdot kara noziedzniekus

Helsinki (E). — Trešdienas vakarā Somijas iekšlietu ministrija publicējusi oficiālu komunikē, no kuŗa izriet, ka līdzšinējā Somijas valsts prezidenta Pāsikivi ievēlēšana augstajā amatā pilnīgi nodrošināta. Savas balsis par elektoriem nodevuši 1,5 miljoni somu, kas ir apmēram 60 proc. no visiem balstiesīgajiem. Četras partijas, kas atbalstīja Pāsikivi kandidātūru, dabūjušas vairāk nekā 860.000 balsu. Tas nozīmē, ka tām nodrošināti 172 elektori. Par komūnistu kandidātu Pekalu nobalsojuši 317.000 (66 elektori), bet par agrārieti Kekonenu — 291.000 (62 elektori). Pēc mēneša 300 ievēlētie elektori izraudzīs jauno Somijas valsts prezidentu. BBC ziņo, ka vēlēšanās lielu neveiksmi piedzīvojuši sociāldemokrati. Agrāk viņi varēja nodrošināt sev 82 elektorus, bet pašreizējās vēlēšanās ieguvuši tikai 65. Informētas aprindas Helsinkos domā, ka tagadējai Fagerholma valdībai vēlākais 1. martā būs jāatkāpjas. Ar šo datumu savus pienākumus uzņemsies jaunievēlētais Somijas valsts prezidents.

Kad aptuvenie vēlēšanu rezultāti kļuva zināmi Maskavā, visa padomju prese, sacēla lielu brēku, pārmetot Somijai nedraudzīgu izturēšanos, miera līguma neievērošanu un citus neiedomājamus pārkāpumus. Kāds Maksimovs Literaturnaja Gazeta slejās katēgoriski noraida apgalvojumu, ka tagadējais valsts prezidents Pāsikivi būtu Padomju savienības draugs. „Viņš ir tāds pats reakcionārs kā visa Fagerholma valdība. Pāsikivi tikai nomaskojies aiz Padomju savienības draudzības. Īstenībā viņš ir kapitālistu un imperiālistu kalps," raksta beigās apgalvo Maksimovs. Arī šai gadījumā Maskava spilgti parādījusi savu divkosību. Pēc somu-krievu kaŗa un pēc Somijas kapitulācijas otrā pasaules kaŗā Pāsikivi bija vienīgā persona, ar ko Maskava vispār vēlējās runāt.

BBC ziņo, ko trešdien speciāls somu valdības kurjērs devies uz Maskavu ar atbildi uz Padomju savienības notu par 300 kaŗa noziedznieku izdošanu. Lai gan šīs atbildes saturs oficiāli nav vēl publicēts, informētas aprindas Helsinkos izsakās, ka Somija „laipni, bet noteikti" noraidījusi Kremļa prasību. Somi oficiāli paziņojuši, ka no 55 vārdā sauktām personām tikai sešas apcietinātas. Pārējās vai nu izceļojušas uz citām valstīm, vai arī viņu dzīves vieta nav zināma. Kā Maskava uz šo atbildi reaģēs, tas pagaidām vēl nav skaidrs. Kā Londona, tā Vašingtona tomēr pārliecināta, ka Somiju nākotnē sagaida grūtas dienas.

Vinstons Čerčils personīgi vadīs konservatīvos

Vēlēšanu kampaņa sākusies

Londona (B). — Gatavošanās Anglijas parlamenta vēlēšanām pieņem arvien konkrētākas formas. Trešdien strādnieku valdība paziņoja savu vēlēšanu programmu un nepopulārais saimniecības ministrs Stefords Kripss teica runu, ko Londonas prese atzīmēja par „veikli noklusētu faktu kopojumu un apzinātu angļu konservātīvo partijas mērķu aplamu iztulkošanu". Īstā vēlēšanu kampaņa sāksies ar ministru prezidenta Etlija runu BBC 4. februārī. Tai sekos Vinstona Čerčila runa un liberāļu deklarācijas. BBC starp citu pa visu vēlēšanu laiku saviem redaktoriem un līdzstrādniekiem katēgoriski aizliedzis raidījumos iepīt politiskus anekdotus par valdību. Tas līdz šim notika diezgan bieži, bet nākamajās 6 nedēļās lielā angļu radio sabiedrība grib būt pilnīgi neitrāla un objektīva.

Konservātīvo vadonis Vinstons Čerčils izrāda lielu aktivitāti. Pēc atgriešanās no Madeiras viņš sapulcējis ap sevi tuvākos līdzstrādniekus — Antoniju Īdenu un konservātīvo partijas priekšsēdi lordu Vultonu, kā arī veselu rindu konservātīvo jaunākās paaudzes politiķu. Londonas prese šo vēlēšanu kampaņas centrālkomiteju jau dēvē par Anglijas „ēnu kabinetu", jo visumā ir pārliecība, ka konservātīvie vēlēšanās uzvarēs. Vinstons Čerčils un Antonijs Īdens personīgi apmeklēs visas lielākās pilsētas un teiks runas.

Čerčila veselība esot stipri uzlabojusies. Lai gan viņš izskatoties vecs, tam tomēr esot spars un pārliecība par savu uzvaru.

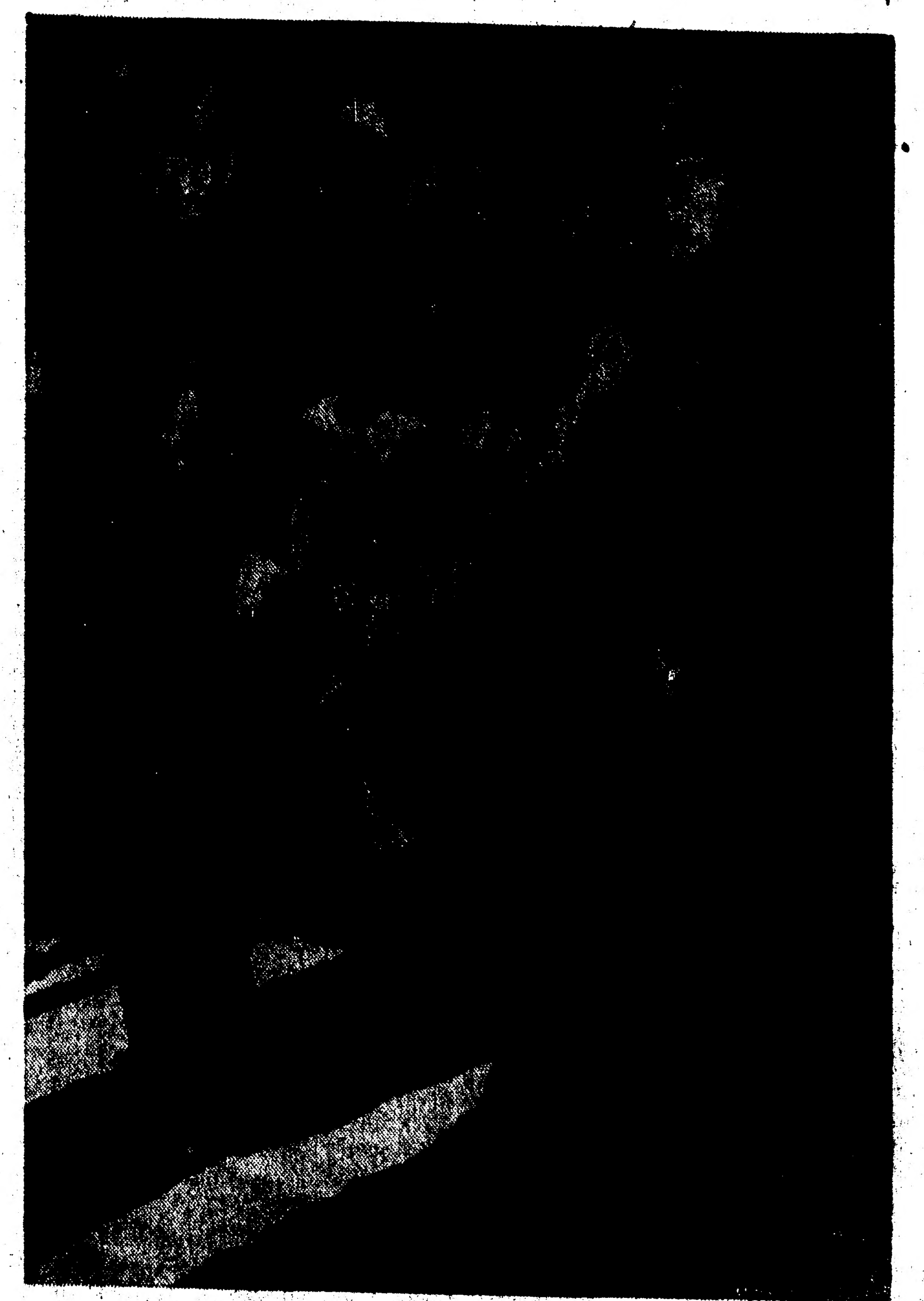

Lai nekaitētu attiecībām ar Padomju savienību, Zviedrijas valdība nolēma izdot tai internētos latviešu kaŗavīrus. Un lai šo lēmumu īstenotu, zviedru policijai bija jālauž latviešu kaŗavīru pasīvā pretestība, izdošanas brīdī apdullinot tos ar steka sitieniem. (Skat. rakstu 4. lpp.).

ASV, Lielbritānija un Francija protestē Kremlī

Londona (F). — Pēc tam, kad Padomju savienības delegāts Zarubins sarunām par Austrijas miera līgumu pēc 248. sēdes atstāja apspriedi paziņodams, ka viņam nav Maskavas instrukciju, Savienotās Valstis, Lielbritānija un Francija iesniegusi Kremlī asu protesta notu. ASV valdības vārdā to nodeva vēstnieks Kirks. Notā norādīts, ka Padomju savienības obstrukcijas dēļ sarunas par Austrijas miera līgumu praktiski nonākušas strupceļā jau kopš pagājušā gada. „Savienotās Valstis ļoti nopietni novērtē šo Maskavas rīcību," teikts ārlietu ministrijas protesta rakstā. ASV, Lielbritānija un Francija patur sev tiesības rīkoties diplomātiskā ceļā, ja Padomju savienība savu viedokli nemainīs. Visā šai kompleksā interesantākais ir tas apstāklis, ka Padomju ārlietu ministrs Višinskis atteicās personīgi pieņemt Kirku. Vēstniecībai adresētajā rakstā Padomju savienības ārlietu ministrija paziņojusi, ka „Višinskis saslimis". Protesta nota nodota ārlietu viceministram Gromiko.

Franču ārlietu ministrijai tuvu stāvošais Le Monde Austrijai veltītajā ievadrakstā ļoti nopietni novērtē padomju delegāta Zarubina demonstrātīvo aiziešanu no apspriedēm. Pēc šī laikraksta informācijas, Padomju savienības delegāts atstāja savus rietumu kollēgas tai brīdī, kad bija izredzes panākt kompromisa vienošanos. Le Monde piebilst ka Maskavas obstrukcija Austrijas lietās izskaidrojama pavisam vienkārši. Ja izdotos parakstīt miera līgumu ar austriešiem, Padomju savienībai būtu jāatvelk savs okupācijas kaŗaspēks kā no Austrijas, tā arī no Rumānijas, Ungārijas un Bulgārijas. Šais valstīs Maskava stacionējusi lielākas armijas vienības vienīgi aiz tā iegansta, lai „nodrošinātu satiksmes ceļus uz Austriju". Ja sarkanarmijai vajadzētu aiziet no Rumānijas, Ungārijas, Bulgārijas un Austrijas, ar to lielā mērā būtu nodrošināts arī Tito stāvoklis.

Satelitu ministri bēg uz rietumiem, un poļu un čechu diplomāti neatgriežas

Ņujorka (D.) — Trešdien Ņujorkā oficiāli paziņots, ka no sava amata atkāpies Polijas delegāts pie Apvienotajām nācijām Aleksandrs Radzinskis. Ārlietu ministram Dīnam Ečesonam personīgi adresētajā rakstā Radzinskis lūdz no Savienotajām valstīm patvēruma tiesības. Šajā pašā rakstā viņš arī paskaidro iemeslus, kāpēc atteicies no savām pilnvarām. „Es nevaru attaisnot Padomju savienības delegācijas aiziešanu no Drošības padomes, kad tika noraidīts Maskavas priekšlikums izraidīt nacionālās Ķīnas deiegāztu Dr. Tsjangu," rksta Radzinskis. „Kopš 1946. g. marta, kad es sāku strādāt Apvienotajās nācijās, es visiem spēkiem pūlējos nodrošināt Polijas tiesības. Diemžēl, mans darbs izrādījās veltīgs. Padomju savienība pilnīgi iznīcinājusi Polijas neatkarību. Maršala Rokosovska iecelšana par poļu aizsardzības ministru ir tikai sīks epizods tajā vardarbību virknē, ko Maskava pielietojusi pret Poliju."

ŠIM NUMURAM 12 LAPPUŠU

Kad šī informācija ar lieliem virsrakstiem parādījās visās Ņujorkas avīzēs, arī Polijas delegācija piesūtīja UN sekretāriātam rakstu, ar kuŗu lūgts Radzinski svītrot no Apvienoto nāciju pārstāvju sarakstiem. Radzinskis līdz šim skaitījās Polijas delegācijas juriskonsults. Gandrīz vienlaicīgi ar paziņojumu par viņa aiziešanu no Apvienotajām nācijām, lielākie Ņujorkas laikraksti publicējuši arī bijušā Savienoto valstu vēstnieka Varšavā Blīsa-Leina atmiņas par Polijas sovjetizēšanu. Blīss-Leins sevišķi uzsvēris, ka 1947. gada 19. janvāŗa vēlēšanām Polijā nebija nekā kopīga ar demokratiskām brīvībām. Lai nodrošinātu sev panākumus, toreizējā poļu koalicijas valdība tikai decembrī paziņoja termiņu, kad notiks saeima izraudzīšana. Vēlēšanu dienā ASV vēstnieks vairāku žurnālistu un savas kundzes pavadībā pats personīgi apmeklēja dažus vēlēšanu lokālus Varšavā. „Es pārliecinājos, ka komūnisti visiem iespējamiem līdzekļiem terrorizēja iedzīvotājus," raksta Blīss-Leins. „Vēlēšanu iecirkņos bija sastādīti saraksti, kuŗos atzīmēja katra varšavieša vārdu, kas nodod savu balsi. Vēlēšanu zīmītes nedrīkstēja ielikt aploksnē. Slepenās policijas aģenti tā katrā laikā varēja pārliecināties, par ko poļi balso." Publicējot šīs ASV bijušā vēstnieka atmiņas, New York Times piebilst, ka komūnistu terrors vēlēšanu laikā vislielākais bijis uz laukiem.

BBC ziņo, ka no amata atkāpies arī Čechoslovakijas konsuls Ņujorkā Frīds un divi čechu sūtniecības atašeji Vašingtonā. Savienoto valstu ārlietu ministrija viņiem visiem piešķīrusi patvēruma tiesības. „Bēgšana uz rietumiem" intensīvi notiek arī Vācijā. Berlīnes amerikāņu sektorā šinīs dienās ieradās Tīringijas finanču ministrs Mogs. Viņa bēgšana notikusi visai drāmatiskos apstākļos. Auto nelaimē viņš smagi ievainots un tagad ārstējas kādā Berlīnes slimnīcā.

ASV partrauks diplomātiskās attiecības ar Bulgāriju

Vašingtona (B). — ASV ārlietu ministrija piektdienas rīta stundās paziņoja, ka Bulgārijas valdība iesniegusi notu, kuŗā pieprasa tūlītēju ASV sūtņa Donalda Hīta atsaukšanu no Sofijas. Ārlietu ministrs Ečesons atteicās sniegt jebkādus paskaidrojumus, jo neesot vēl saņemts paša Hīta ziņojums par izraidīšanas iemesliem. Vašingtonas politiskās aprindas pārliecinātas, ka ar šo izaicinātāju soli uz nezināmu laiku pilnīgi pārtrauks ASV diplomātiskās attiecības nevien ar Bulgāriju, bet arī ar Ungāriju un Rumāniju, jo tikpat saspīlēts stāvoklis kā Sofijā, ASV diplomātiskajiem pārstāvjiem ir arī Bud... štā un Bukarestā.

Reizē ar notu Hītam Bulgārijas valdība iesniegusi arī prasību tūlīt atsaukt Tito vēstnieku no Sofijas.

Šinī numurā lasiet:

● VIENĪGAIS CEĻŠ UZ LATVIJAS BRĪVĪBU — 2. lpp.
● NO KURZEMES CAUR ZVIEDRIJU UZ SIBIRIJU — **Plaša ilustrēta reportāža par latviešu kaŗavīru izdošanu pirms 4 gadiem un viņu tālāko likteni — 4. lpp.**
● LATVIJĀ LIKVIDĒTI APRIŅĶI UN PAGASTI — LINČU TIESA LATGALĒ — **Jaunas ziņas no dzimtenes — 8. lpp.**
● „LATVIJA ATKAL BŪS BRĪVA," — **paregо Berlīnes slavenā gaišreģe Ursula Kardosa sarunā ar mūsu speciālkorespondentu—10. lpp.**
● PA JAUNĪBAS TEKĀM—5. lpp.
● STŪRĪTIS MŪSU LASĪTĀJAM — 10. lpp.
● ILUSTRĒTA SPORTA REPORTĀŽA — **pārskats: I . Latviešu panākumi vieglatlētikā 1949. g.—11. lpp.**

NĀKAMAJĀ NUMURĀ

sāksim publicēt kāda izbēguša NKVD majora atmiņas par Baltijas valstu sovjetizēšanu un par to, kā Maskava ar UNRRAs palīdzību izspiegoja DP.

LATVIJA

Nr. 6 (350) 1950. g. 21. janvārī.

Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

Vienīgais ceļš uz Latvijas brīvību

Mēs esam ieguvuši pietiekamus norādījumus politiskās, diplomātiskās un militārās sprindās, ka Latvija kopā ar Igauniju un Lietuvu savu zaudēto suverēnitāti varēs atgūt tikai un vienīgi kopā ar visas Eiropas problēmu atrisināšanu. Separātas Baltijas valstu problēmas no Apvienotās nācijās, nedz lielvalstu diplomātiskās akcijās pie līdzšinējās Eiropas politiskās konstelācijas nebūs. Un tā kā rietumu lielvalstis vēl arvien paticai pūlas saprasties ar Padomju savienību, tad Eiropas kompleksa bezgala daudzo mezglu atrisināšanu var pacietīgi sagaidīt tikai pēc gadiem. Baltijas valstu jautājums esot viens no pēdējiem un grūtākiem Eiropas problēmu kompleksā.

Tādēļ mēs ar dziļu neticību rētu sirdī jau 5 gadus piedzīvojam, ka mūsu sūtņu, baznīcu galvu, Latviešu nacionālās padomes un Latviešu centrālās komitejas lūgumus atbrīvot Latviju no Padomju savienības okupācijas Apvienotās nācijas un lielvalstu valdības noliek archīvā un ieteic pacietīgi nogaidīt. Arī mūsu tautas varmācīga iznīcināšana, ko veic Padomju savienība, nespēj to grozīt. Jūtīgākie un nepacietīgākie ar sašutumu norāda, ka tas viss pierādot rietumu pasaules morāles un politiskās nespēku, un pār Eiropu kā draudmiņa bieds guļ vācu filozofa Špenglera paredzētā Eiropas bojā eja.

Un tomēr mūsu ticības spēks nedrīkst mazināties, bet tam jāpieņemas mūža stiprumā. Baltijas valstu jautājums var pēkšņi atrisināties — kaŗa vai padomju režīma sabrukšanas gadījumā.

Ar pasaules starptautiskā stāvokļa filozofisku analīzi ir jānonāk pie pareiza slēdziena, ka rietumu kristīgā pasaule nevar vairs ilgāk sadzīvot ar Padomju savienību un drīzi ķersies kaŗam. Šo uzskatu pastiprina rietumu un padomju ārkārtīgā bruņošanās un stratēģisko pozīciju ieņemšana. Sevišķi steidzīga šajā ziņā ir Padomju savienība Baltijas valstīs, ko apstiprina arī mūsu partizānu ziņojumi. Boļševisma terrors pret latviešu, igauņu un lietuviešu tautu pastiprinās ne tikai politisku, bet lielā mērā stratēģisku nolūku dēļ.

Baltijas valstis, sevišķi Baltijas jūras piekrasti sarkanie pārvērš par ārkārtīgi svarīgu kaŗalauku un ieroču arsenālu. Baltijas jūrmalas, sevišķi Kurzemes piekrastes ainava ir pārmainījusies, un tur notiek tāda virzīšanās, apakšzemes un jūras nocietinājumu, ceļu un aerodromu būvēšana, kas tālu pārsniedz mūsu iedomas. Pēc atbilstīgu militāro lietpratēju domām Baltijas jūrā un uz Dievzemītes var sākt dunēt pirmie trešā pasaules kaŗa lielgabali Eiropā. Uzskatu par drīzu Latvijas atbrīvošanu vaŗoņu cīņās pauž arī latviešu partizānu uzsaukums latviešu trimdiniekiem.

Militārās gatavošanās dēļ Baltijas valstis ir visvairāk no ārpasaules izolētā teritorija aiz dzelzs priekškara, ko nedrīkst redzēt neviena ārzemnieka acs. Ar nežēlīgām latviešu deportācijām un apcietināšanām Staļins iznīcina spēkus, kas naidīgi boļševismam. Staļinam par latviešu kaŗošanas spējām ir laba pieredze, un viņam ir iemesls tos baidīties un nīst. Tāpat kā latviešu strēlnieki un kalpakieši, mazā latviešu leģionāru armija 1944/45. gadu kaujās uz Latvijas zemes cīnīdamies par Latvijas brīvību, nodarīja ārkārtīgi smagus zaudējumus sarkanarmijai.

Katra vara rada pretvaru. Tā arī pastiprinātais terrors Latvijā ir pastiprinājis mūsu partizānu rindas, kas izcīna nevienādu izmisuma cīņu pret okupācijas spēkiem. Un tāpat kā mūžam ir zili Latvijas kalni un mūžam nav miera zem Latvijas bērziem, mūžam latvieši cīnīsies par nācijas brīvību. Tas ir latviešu varoņu tikums un dzīvības likums.

Ir arī tādi vadītāji rietumu valstsvīri, kas dod padomus ar kaŗu nesteigties, jo esot saredzamas pazīmes boļševistiskā režīma iekšējam sabrukumam iekārtas ideiskās novecošanās dēļ. Kritiskais pagrieziena punkts būšot Staļina nāve. Taisni Staļina personas kults, kas savu kulmināciju sasniedza padomju diktātora 70. dzimšanas dienas jubilejas notikumos, norāda, ka ar Staļina kritis arī vienīgā boļševistiskās iekārtas autoritāte, kas tik augstu uzcelta ar terroru un baltiem.

Uzskatu par iespējamu drīzām politiskām pārmaiņām aiz dzelzs priekškara, kam gan dibināti tik maz ticētāju mūsu vidū, aizstāv arī vairāki erudīti latviešu diplomāti uz tās informācijas pamata, ko sniedz diplomātiskie avoti. Tomēr mums ir zināms, ka padomju zinātnieki dara visu iespējamo ne tikai Staļina veselības nosargāšanai, bet arī viņa mūža pagarināšanai. Tādēļ ar diktātora dabisku nāvi tik drīzi nav ko rēķināties.

Šādā mūsu tautai tik ārkārtīgi nelabvēlīgā politiskā stāvoklī mums nešaubīgi un apņēmīgi jāpilda cīnītāju pienākums. Latvijas otrais atbrīvošanas kaŗš sāksies tikai reizē ar trešā pasaules kaŗa sākumu. Pēdējā sākšanās ir atkarīga no pasaules sabiedriskās domas gatavības sākt izšķirīgo cīņu ar ienaidnieku.

Kā tagad pierādās, latviešu trimdinieku kā asinsliecinieku smagās apsūdzības pret boļševismu ir jau lielā mērā ietekmējušas pasaules sabiedrisko domu un politiķus, un notikumi kļuvuši straujāki. Nepārspīlēsim savu nozīmi un spējas, bet mēs varam vēl vairāk parādīt pasaulei, ka ir tikai divi izejas no tagadējā stāvokļa — vai nu kristīgās rietumu pasaules jeb austrumu despotijas bojā eja.

Mēs ticam rietumu uzvarai un darīsim visu, lai ar saviem darbiem palīdzētu jo ātrāk noārdīt dzelzs priekškaru, lai Latvijā atkal dzīvotu, strādātu un valdītu vēl dzīva palikusī latviešu tauta.

V. Lambergs

Mācību gadu skolās cer nobeigt bez traucējumiem

DP sakarnieku sanāksme Bad Kisingenā

Kārtējā amerikāņu joslas DP tautību sakarnieku sanāksmē IRO galvenajā mītnē Bad Kisingenā 11. janvārī latviešus pārstāvēja LCK priekšsēdis H. Klarks. Apspriedē galvenokārt pārrunāja problēmas, kas jāatrisina sakarā ar IRO aprūpes darba drīzo izbeigšanos, kārtojot Vācijā paliekošo likteni. Pagaidām, kamēr nav panākta konkrēta vienošanās un lēmumi, armijas štābs un IRO vadība nevēlas par šiem jautājumiem atklātībā tuvāk izteikties.

No citām DP problēmām viens no smagākajiem šobrīd ir skolu jautājums, jo sakarā ar vispārējo algu samazinājumu ir tendence pastiprināti samazināt skolotāju un mācītāju algu posteņus, un dažuviet tie jau pavisam svītroti. IRO štābs tomēr apsolījās darīt iespējamo, lai šo mācību gadu skolas varētu beigt bez smagākiem traucējumiem.

Šai pašā sakarā apsprieda arī iespējamās variācijas par to bērnu turpmāko izglītību, kas paliks Vācijā, t. i. vai nodot vācu izglītības iestādēm DP bērnus kā veselas klases vienības, vai arī nodot tos tieši vācu klasēs, un kā nodrošināties pret iespējamiem aizkavējumiem bērnu mācībās. Galīgos lēmumus šai jautājumā cer pieņemt nākamajā apspriedē.

Emigrācijas aina pašreiz neiepriecina . Bijušo kaŗavīru jautājums vēl arvien nav atrisinājies, bet pārējo izceļošana uz Savienotajām valstīm stipri samazinājusies. No amerikāņu joslas izceļošanai uz ASV līdz 1949. g. 30. novembrim uz Gronu pavisam izbraukuši 10.383 latvieši, 4121 igaunis un 12.644 lietuvieši. Vācijas amerikāņu joslā minētajā datumā nometnēs un privāti vēl dzīvojuši 22.469 latvieši, 5998 igauņi un 9225 lietuvieši.

Ar IRO juridiskās sekcijas pārstāvjiem notika apspriedes par DP diskrimināciju no vācu puses, kas izpaudusies vairākos konkrētos gadījumos organizētā veidā (piem., Virtembergas-Bādenes landtagā). Tāpat apsprieda nepieciešamos aizsardzības soļus sakarā ar pārkārtojumiem tiesu procesā, nododot vācu tiesām zināmas funkcijas arī par DP. Piemērs, ar kādām grūtībām DP jācīnās, lai panāktu savas taisnības atzīšanu vācu iestādēs, ir likuma piemērošana par atlīdzības izmaksu naci terrora cietušajiem, kur visiem līdzekļiem cenšas atturēt DP no šo tiesību izmantošanas. Arī šajā jautājumā IRO štābs izteica gatavību vajadzības gadījumā iesaistīties lietas labvēlīgā izkārtojumā.

Nākamā DP sakarnieku apspriede notiks 1. februārī.

Ziedo kaŗa invalīdu fondam

Daugavas Vanagu aicinājumam ziedot kaŗa invalīdu fondam īsā laikā bijuši necerēti lieli panākumi. Visatsaucīgākie, kā vienmēr, ir paši Daugavas vanagi. resp. latviešu darba un sardžu rotas, un amerikāņu joslas centrālai valdei nodotās summas jau pārsniedz DM 10.000. Arī Eslingenas nodarbināto tautiešu lielā daļa atzinusi, ka runāt par tautas kopību un nekā nedarīt ir liekulība un lētas popularitātes meklēšana.

Eslingenā pirmie ziedot sāka IRO meklēšanas iestādes darbinieki, saziedojot no oktobŗa algām DM 108.40 (summa nav apaļās markās tā iemesla dēļ, ka daudzi vēl nezināja, ka DV aicina ziedot vismaz DM 1.—). Šiem pirmajiem ziedotājiem tūliņ radās sekotāji, un no novembŗa algām jau saziedoja: meklēšanas biroja darbinieki DM 119,50; IRO darbin. Nellingenā 183.50; Lidotāju skolas šuvēju darbnīcas darb. 91; laikraksta Latvijas darb. 36; Ludvigsburgas pārskološanas centra darb. 17; Eslingenas nom. kārtības dien. darb, 12; Eslingenas nom pārvaldes darb. (pāri par 170) 10 un Brokāna mācības grāmatu apgāda darb. 6, kopā DM 475, par ko mīļš latvisks paldies visiem ziedotājiem un talciniekiem.

S.

Izceļošanu nedrīkst vilcināt

IRO Štutgartes rajonā (Sub-Area) publicēts izvilkums no IRO galvenās mītnes 1949. g. novembŗa vēstules par izceļošanas paātrināšanu un nepamatotas vilcināšanās sekām. Tajā norādīts, ka izceļošanas procesā pēdējā laikā iestājies atslābums, jo izceļotāji vilcinās gan sagādājot vajadzīgos dokumentus, gan arī lūdzot atlikt aizbraukšanu. To ievērojot, kļuvis nepieciešams pastiprināt kontroli, lai izceļošanas iespējas sagādātu visiem, kas to vēlas un tai piemēroti.

Tiem DP, kas vilcinās izceļot, jārēķinās ar smagām sekām. Tādēļ personām, kas pieteikušās izceļošanai resp. saņēmušas galvojumus, jādokumentējas, cik ātri vien iespējams, bet ne vēlāk kā 14 dienas pēc izceļošanas procesa sākšanās, savlaicīgi jāierodas izceļošanas centros un jāreģistrējas pie komisijām. Ja izceļošanas kandidāts šos noteikumus bez pamatota iemesla neievēros, IRO atņems katru palīdzību izceļošanai un persona vispār zaudēs izceļošanas tiesības.

Rīkojumu izpildīšanu kavēt var tikai nepārvarami apstākļi, kā nopietnas slimības, ievadīta laulības šķiršana utt. Par šiem iemesliem nekavējoties jāziņo un jādabū IRO atļauja izceļošanas atlikšanai, pretējā gadījumā arī jārēķinās ar minētajām sekām. Izceļošanas vilcināšanai par attaisnojumu nevar būt gaidīšana uz Eiropas kārtas numuru (ECN) izceļošanai uz ASV, gaidīšana uz izsaukšanu no Kanadas, Austrālijas uc., gaidīšana uz pavasaŗa iestāšanos, uz abitūriju vai augstskolas beigšanu (izņēmums atļauts vienīgi tad, ja vajadzīgas ne vairāk par 30 dienām), gaidīšanu uz ārstēšanās pabeigšanu, ja tā nav steidzama, personisku darījumu nokārtošanu, laulības slēgšanu un taml.

Noteikumi attiecas tiklab uz IRO nometņu iedzīvotājiem, kā arī uz privāti dzīvojošiem DP.

Varēs izceļot uz Argentīnu

Latviešu savienības Argentīnā imigrācijas komisija ziņo, ka visi, kam ir iebraukšanas atļaujas Argentīnā, varēs drīz uz turieni izceļot, ja vien viņi atbilst iebraukšanas noteikumiem. Ieteicams nevilcināties ar braukšanas lietu kārtošanu pie Argentīnas konsula Frankfurtē.

Patlaban ieceļošanas iespējas ir arī tiem tautiešiem, kam iebraukšanas atļauju vēl nav, bet kas par emigrācijas zemi izvēlētos Argentīnu. Nometņu komitejām par tādām personām jāiesniedz sava apgabala pārstāvim saraksti, kur jāmin uzvārds, vārds, tēva vārds, dzimšanas vieta un laiks, ģimenes stāvoklis, ticība, izglītība un nodarbošanās. Argentīna nevēlas brīvo profesiju darbiniekus un kantoristus, bet tikai amatniekus, lauksaimniekus uc. Ģimenes galva nedrīkst būt vecāks par 45 gadiem, bet ja viņš ir fiziski spēcīgs un arods piemērots vietējām vajadzībām, tad gadu skaitu tik stingri neievēros. Ģimenes locekļu vecums nav noteikts, bet nevienam nedrīkst būt kādi fiziski defekti. Nepieņem sievietes bez ģimenes galvas ar vai bez bērniem un arī vieninieces. Sarakstos nedrīkst uzņemt kreisi noskaņotas personas.

80 g. vecumā lido pāri okeanam, bet tomēr cer redzēt dzimteni

Pirmā lidmašīnā, kas pēc Jaungada ar 40 DP atstāja Brēmenes lidlauku, uz Ņujorku izlidoja arī 80 g. vecā latviete Natālija Brūvere. Lielā gadu nasta tomēr nav salauzusi dzimušo rūjienieti, kas mūža lielāko daļu pavadījusi Limbažos un Vidzemes jūrmalā. Arī emigrācijas iestādes, kas tai vecuma dēļ piešķīrušas priekšrocību izceļot lidmašīnā, tagad pārsteigtas par vecās izceļotājas fizisko un garīgo možumu.

„Jūtos pilnīgi spirgta un vesela," stāsta vitālā latviešu māte, kas nevairās stāvēt rindās un personīgi ierodas pie dažādām komisijām. „Lasu joprojām bez acenēm un tikai Vācijā esmu zaudējusi pirmo zobu. Pēc pārtikušas dzīves Latvijā trimdas laiks tomēr bija samērā grūts. 1945. g. vasarā, vairoties no padomju armijas, divi dienās nogāju kājām 40 km, līdz nonācu vietā, kur angļu joslā dibinājās latviešu nometne."

Vaicāta par nodomiem aizjūrā, Brūvere ar pārliecību saka:

„Kaut gan emigrēju kopā ar darba spējīgu meitu, nedomāju arī tur sēdēt, rokas klēpī salikusi. Ceru vienmēr atrast iespēju piepalīdzēt kādā darbā, jo visu mūžu esmu bijusi darbīga. Bieži vien vēl oktobrī peldējos jūrā un šeit Gronā nemaz nepatīk pārāk siltās telpas. Dodoties tālajā ceļā, manas domas tomēr bieži kavējas dzimtenē. Un ja vecs cilvēks piedomā arī par mūža galu, tad man jāsaka, ka nekur nav arī tik skaistu kapu, kā mūsu zemītē."

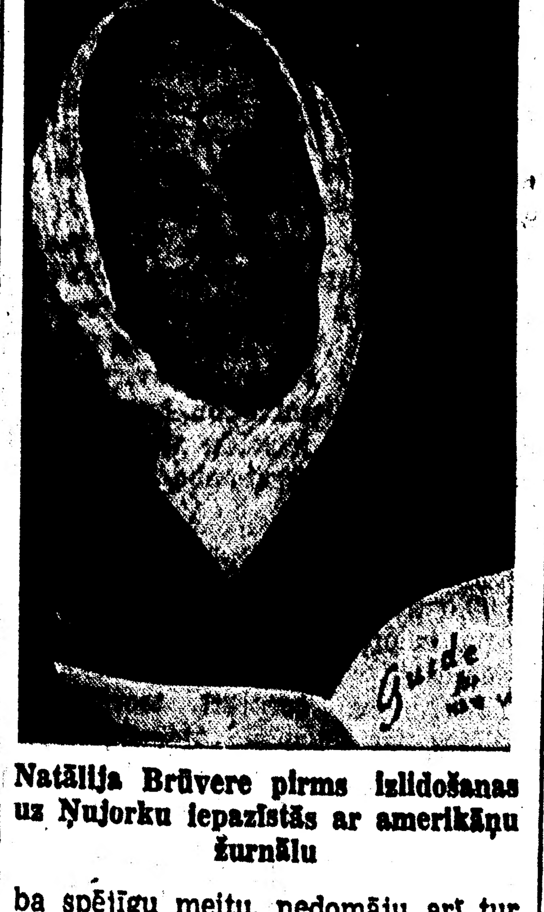

Natālija Brūvere pirms izlidošanas uz Ņujorku iepazīstās ar amerikāņu žurnālu

Brūvere ir atraitne, vīrs miris pirmā pasaules kaŗa laikā. „Vīrs tirgojās ar liniem un kad viņš kādreiz no Ainažiem gribēja braukt linu kuģī līdz Rīgai, man vienmēr bija iebildumi, jo baidījos jūras. Liktenis bija lēmis, ka man savas mājas bija jāatstāj divu stundu laikā un jāturpina ceļš pārpildītā bēgļu kuģī, kas mūs pēc vētraina brauciena noveda Dancigā. Un tagad pat došos pāri jūrām pa gaisu . . . Visas grūtības tomēr esmu pacietīgi pārcietusi un nākotnē raugos ar cerību un ticību. Sāp sirds, ka šeit nometnē esam tikai numuri bez vārda. Sāpīgi atcerēties arī, ka vairākiem simtiem Gronas latviešu bija jāpaliek bez Ziemsvētkiem un Jaungada dievkalpojumiem. Daudziem tie būtu bijuši pēdējie dievvārdi mātes valodā. Kur palikuši mūsu mācītāji? Jaunatnei un vīriem novēlu saprašanās un vienības garu, lai paātrinātu dzimtenes atgūšanu. Derētu latviešiem atcerēties to vienību, kas bija tautā pirms pirmā pasaules kaŗa un valsts dibināšanas laikā."

Par veco latvieti Gronā interesējas arī nometnes informācijas dienests, kas viņu intervēja un sarunu nosūtīja lielajiem amerikāņu laikrakstiem.

Fr. I.

Nometņu dzīve

DAUGAVAS VANAGU fonda Anglijā valdes aicinājumam ziedot nama iegūšanai tautieši Anglijā izrāda samērā dzīvu atsaucību. Līdz 7. janvārim fonds jau saņēmis 142 angļu mārciņas.

HAUNŠTETENES nometne Augsburgā likvidēta. Latviešu lielākā daļa pārcelta uz Hochfeldu, bet pārējie uz Kemptenі un Flaka kazarmām Augsburgā. Uz Hochfeldu pārcēlusies arī LCK kanceleja un LCK pārstāvja Bavārijā birojs. Hochfeldas nometne tagad kļuvusi par vienu no lielākajām Bavārijā, jo tās iedzīvotāju skaits ir ap 1800 cilvēku. Latviešu komitejā ievēlēts prof. J. Burtnieks, M. Ozoliņš, J. Klaustiņš, E Zirnītis, I. Circene, A. Karnats un M. Krūmiņš. Līdzšinējais komitejas priekšsēdis Dr. A. Rudzis šinīs dienās izceļoja uz ASV.

PALĪDZ ASV IECEĻOJUŠIEM ĀRSTIEM

DP ārstiem, kas ieceļo ASV, ieteicams griezties pie Ieceļojušo DP ārstu nacionālās komitejas (National Committee for the Resettlement of Foreign Physicians 15 Park Row, New York 7, N. Y.). Šī organizācija sniedz padomus, liek pārbaudīt ārstu diplomus, sagādā ārstu palīgu vietas un financiāli atbalsta prakses uzsākšanu.

VĒSTULES REDAKCIJAI

ALFR. ĀBERS LŪDZ PIEDOŠANU

Kādam cilvēkam, kam ar manu palīdzību laimējās saņemt savai paplašinātajai ģimenei 4 galvojumus ieceļošanai ASV, bija ienācis prātā mani Latvijas slejās nocildināt. Rezultātā man sāka pienākt ļoti daudz vēstuļu, kas visas bija pilnas cilvēku bēdu. Cits lūdza galvojumu, cits naudu. Bet neesmu ne Trūmens, ne Morgans, vienīgi farmera kalps ar 40 dolariem nedēļas izpeļņu. Ar vislabāko gribu nevarēju visus lūdzējus apmierināt, bet, cik pratu, tik tomēr darīju. Visi tie, kas uz manām atbildēm atsūtīja prasītās ziņas un ieteiktos ģimenes foto uzņēmumus man pašam, ar ļoti retiem izņēmumiem arī galvojumus saņēmuši. Cik ir to, kas galvojumus saņēma pēc mana ieteikuma — visu vajadzīgo sūtīt tūlīt tieši kādai organizācijai vai darba devējam, to pasacīt vēl nevaru, tomēr arī šis ieteikums devis dažiem labu rezultātu.

Daudzi man vēstules rakstīja tikai angliski, vairums tomēr tikai latviski. Nespēdams algot tulku, es ļoti daudzās vēstulēs izsvītroju pat trīs ceturtdaļas teksta, atstāju derīgo, pievienoju paskaidrojumus un sūtīju vēstules atpakaļ rakstītājiem, lai paši papūlas tās pārtulkot, pievieno derīgu ģimenes foto uzņēmumu un tad lai rīkojas pēc norādījumiem.

Daudzi, kas gluži neapšaubāmi nekad nav strādājuši lauku darbu, tomēr tik uzsvērti kandidēja taisni darbiem farmās, ka, vairākkārt pats redzējis, kādā stāvoklī šāda melošana jau dažu labu šeit novedusi, es viņus brīdināju no nepārdomātās rīcības ļaunajām sekām.

Visa šī mana rīcība tagad [illegible] vēstuļu rakstītājus ļoti [illegible] un sāpinājusi. Tādēļ izlūdzos piedošanu no visiem, kam neesmu pratis pakalpot tā, kā viņi to gaidījuši un es pats būtu gribējis. Jo sevišķi paldies M. Rītiņa kungam Valkā par viņa Latvijas 30. novembŗa numurā ievietoto lasītāja vēstuli. Tajā minētie manu piezīmju citāti ir diezgan raksturīgi, kaut nedaudz sagrozīti. Tomēr, galvenais, ar šo atklāto vēstuli Rītiņa kungs man ļoti pakalpojis tādā ziņā, ka pēc tās publicēšanas man lūdzēju vēstuļu plūdi samazinājušies līdz 1—2 ik pāris dienās.

Kā cildinājumiem, tā pārmetumiem avīzē, kā redzams, ir tomēr liela ietekme DP domu gaitā.

Alfr. Ābers, Takomā, ASV.

IEROSINĀJUMS TAUTSAIMNIEKIEM UN TIRGOTĀJIEM

Uzturēdamies Tanžerā, vērodams šejienes saimniecisko dzīvi un aprunājoties ar dažu labu lietpratēju, esmu nācis uz domām, ka latviešiem būtu jārod viens saimniecisks centrs, kurā varētu saplūst ziņas par tirgus un saimnieciskās dzīves stāvokli dažādās valstīs, kurās atrodas latvieši. Izejot no šīm ziņām, centrs varētu ar savu ierosmi sekmēt; ja atrastos interesenti, importa un eksporta tirdzniecības pasākumu radīšanu un norādīt dibināt latviešu pārstāvības šajā branžā. Sākumā latviešu tautsaimnieki un tirgotāji šajā nozarē varētu saistīties par pārstāvjiem vietējās firmās, bet vēlāk, kad būtu mobilizēti kapitāli, strādāt patstāvīgi.

Savā laikā Vācijā šo domu tiku pārrunājis ar tautsaimnieku Dr. Volmāru un domāju, ka viņš būtu īstais tāda saimnieciska centra vadītājs. Šķiet, ka vislabākā vieta centram būtu Ņujorka.

Ed. Rempe, Tanžerā

PATEICĪBA

Izsakām sirsnīgu pateicību visiem tautiešiem un labvēļiem Vācijā un aizjūŗas zemēs, kas atcerējušies mūs ar Ziemsvētku veltēm un morālo atbalstu. Sevišķi mīļš paldies LCK pārstāvim A. Šteinhardam par viņa rūpību, un Bucbachas emigrācijas centrā strādājošiem latviešiem un komitejai par svētku dāvanām. Paldies arī Ambergas, Ansbachas, Grīnvaldes, Vircburgas Centrālai un Ziemeļu un visām citām latviešu nometnēm.

Visiem atsaucīgajiem tautiešiem vēlam laimīgu un panākumiem bagātu 1950. gadu!

Ambergas IRO sanatorijas latv. slimnieku kopa un komiteja.

Pārmetumi nevietā

Kādreiz dzimtenē plaši pazīstamais lauksaimnieks A. Ābers, tagad kalps amerikāņu farmā, Latvijas 93. numurā pakavējas atmiņās par savu saimniecību un par savu kalpu toreizējo stāvokli. Kaut arī viņam bijusi paraugsaimniceība, kurā tieši laukstrādnieku jautājums skaitījies nokārtots, tomēr tagad Ā. atzīst, ka viņa kalpiem nav bijuši tik labi dzīves apstākļi. Tāpat viņš nebaidās atzīties, ka amerikāņu farmā sastapies ar pārsteigumiem un brīnumiem, ka te vēl tik daudz esot ko mācīties. Pārdomājot radušos izdevību tikt pie savas farmas, Ā. vaļsirdīgi pasaka, ka nekādi nevarot vēl izkalkulēt, ko un kā lai ražotu, lai viņam kā farmerim klātos labāk nekā kalpam.

Par tik vaļsirdīgu Ābera atzīšanos saīdzis jūtas A. Janševics, jo Ā. atziņās esot manāma doma, ka latviešu lauksaimnieki, salīdzinot ar amerikāņiem, bijuši visai atpalikuši. Lai šo domu atspēkotu, J. Latvijas 112. numurā vispirms daudz stāsta par savu plašo pieredzi un izteic nesaprašanu, kā gan piedzīvojis lauksaimnieks varot atzīties par nejēgu, kas it kā nebūtu pat redzējis tādus „zvērus" kā traktoru un motoru. Diemžēl, J. vai nu pārpratis vai arī nav gribējis izprast Ā. rakstu, jo tajā ir runa par kalpu, kas, starp citu, neprot **ne lāga** braukt. J. izstādē esot redzējis visdažādākās mašīnas un neesot pie tām manījis nekā tāda, kas viņu kavētu šīs mašīnas vadīt un apkalpot. Sak', padod tik šurp! Tautieši viņam teikuši, ka ar traktoru braukt varot iemācīties dažu stundu laikā. Domāju, ka arī Ā. prot vadīt mašīnas, bet viņš nav tik pašapzinīgs un atzīst šajā ziņā farmeŗa puikas pārākumu, jo saprot, ka starp labu un nelāgu vadīšanu ir starpība.

Tālāk J. it kā apšauba Ā. attēlotos darba apstākļus, jo, lūk, par tādu lejputriju viņam vēl neesot gadījies dzirdēt, un viņš arī nezinot, kur kādam uz laukiem saimnieks stundas skaitītu. Bet Ābers nav pirmais, kas raksta par 8 st. darba laiku uz laukiem. Arī man jau vasarā no Pensilvānijas kāds kaimiņš rakstīja, ka viņa darba laiks sākoties pl. 8 rītā un beidzoties pl. 5 p. p. ar stundas pārtraukumu pusdienā. Strādājot tikai 5 dienas nedēļā (viņa farmā liellopu neesot), un pie visa brīva saņemot 60 dolaru mēnesī. Tātad arī citur ir tāda pati „lejputrija". Tāpat par 8 stundu darba laiku uz laukiem no Vašingtonas štata bija jau rakstīts Latv. Z. 43. numurā. Ja J. būtu vispirms kārtīgi iepazinies arī ar citu vietu apstākļiem un rakstījis tikai pēc nopietnas pārdomāšanas, tad viņa šeit minētais raksts droši vien paliktu neuzrakstīts.

J. Konters, La Sallē, ASV

Apmierinātie un neapmierinātie latviešu laukstrādnieki Amerikā

VĒSTULE LATVIJAI NO VAŠINGTONAS ŠTATA

Latvijas 21. septembŗa numurā iespiestais mans raksts Kalpam labi, kungam sliktāk ir pamudinājis vairākus tautiešus atrakstīt man vēstules, bet A. Janševica kungu Latvijas 26. novembŗa numurā ievietot pat pretrakstu. Latvijas redakcija manu minēto rakstu iespiedusi bez svītrojumiem un īsinājumiem. Tas parakstīts ar manu pilnu vārdu, un arī mana adrese visiem zināma. Man nu atliek tikai atzīties, vai esmu vai neesmu melojis. Un es atzīstos — melojis neesmu! Kas manā rakstā sacīts, viss ir patiesība, bet ja kādam tajā paticis atšifrēt to vai citu starp rindām, tad par to man nav jāatbild.

Telpu trūkuma vai cita iemesla dēļ Latvijā neievietoti palikuši vairāki citi mani raksti. Un šodien es domāju — labi, ka tā, jo arī tajos es par Ameriku un amerikāņiem biju sacījis daudz laba, kas būtu varējis citus dusmot. Man vienīgi žēl, ka iespiestajam manam rakstam neesmu laimējis uzlikt pareizu virsrakstu. Tam vajadzēja būt: Kā kalpam labi, kā kungam maz izredžu. Uz šīs bazes tad arī būtu vērts padebatēt ar A. J. kungu un citiem, kaut gan tūlīt piezīmēju — ne visi manā rakstā ietverto domu apstrīd.

Mana raksta nolūks, taču gaužām saprotams un vienkāršs — katrs, kas apzinās un sajūtas sevi spējīgu izturēt tādu darbu, dzīvot tādos apstākļos un iztikt ar relātīvi tādu algu, kādu maksājām Latvijā saviem laukstrādniekiem, tas mierīgi var stāties laukstrādnieku ierindā arī Amerikā. Sliktāk te nebūs. Taču starp tagad no DP vidus šurp atbraukušajiem latviešiem, kas bijuši spiesti izvēlēties sev nepiemērotās laukstrādnieka gaitas Amerikā, gan ir ārkārtīgi zems procents tādu, kas tās būtu varējuši izturēt mūsu dzimtenē, arī manā atpalikušajā vai Janševica kunga paraugsaimniecībā. Tāpēc, sniegdams savas Amerikas farmeŗa kalpa gaitas pusgada bilanci, es savu tagadējo stāvokli arī salīdzināju ar kādreizējo savu kalpu, ne savu paša bijušo stāvokli. Man būtu paticis, ja arī Janševica kungs būtu tā darījis. Bet viņš tanī vietā runā par nelaimēm un grūtībām, kas kavējušas Latvijas lauksaimniekiem aizsteigties amerikāņiem priekšā, un brīnās, kā gan es, pats būdams bijušais lauksaimnieks, spēju atzīties, ka maniem kalpiem tomēr bijis grūtāks darba un dzīves jūgs nekā tagad man pašam.

Laikam gan ne bez pamata, bet gadu pieredzes nogulumā mūsu dzimtenes laukos pastāvēja uzskats, ka kalpam visbīstamākais saimnieks, kas pats kādreiz bijis kalps, un ka saimniekam vismazāk noderīgs kalps, kas pats bijis kādreiz saimnieks. Daudzi Amerikas farmeŗi savu tagadējo stāvokli sasnieguši, sākdami no pašas apakšas kā kalpi, daudzi, tepat vai visi, kas tagad sākam savas gaitas Amerikā, esam dzimtenē bijuši viss kas cits, tikai ne farmeŗu kalpi. Un mezgli visiem atbraucējiem tad nu neraisās tik viegli kā Janševica kungam, kas tūlīt saprot rīkoties ar visām šejienes mašīnām, kādas es agrāk ne vien nebiju redzējis, bet par kādām pat lasījis nebiju. (Nupat man rādīja mašīnu - traktoru, ar kuŗu milzu brūkleņu farmā lasa ogas; zinu milzu farmu pie Olimpijas — tur strādāja mani bērni —, kur nākamo gadu ar mašīnu ievāks arī aveņu ražu! Bet to tikai tāpēc pieminu, ka man visu laiku darbs bijis ogu farmās un dārzos, citur esmu noskatījies tikai garām ejot un tomēr pārsteigtā izbrīnā). Man tāpēc šeit viss jāmācās, bet kamēr mācos, tikām taču visapdāvinātākais māceklis nav pilnvērtīgs strādnieks. (Es saprotu arī to, ka Amerikas farmerim, nonākot par kalpu Latvijas lauksaimniecībā, arī būtu jāmācās un neticu, ka Janševica kungs, es vai kāds cits ar saviem tagadējiem darba devējiem Latvijā mainītās lomās labāk satiktu nekā tas tagad notiek).

Kas attiecas uz darba laiku, tad es tagad zinu, ka visos štatos un visās farmās tas nav vienāds, bet manā apkārtnē gan darba stundas arī farmās skaita un pie tam uz minūti. Pat algu visbiežāk aprēķina ne pēc dienām, nedēļām, mēnešiem, bet pēc nostrādātām stundām. Tanīs dienās, kad man palaimējies nostrādāt kādu stundu vairāk par 8, es esmu priecīgs, jo rezultātu tūlīt jūtu ir saujā, ir makā.

Ja es gribu palikt patiess līdz galam, tad man jāpasvītro arī, ka man nav gadījies sastapt atbraucēju, kas saņemtu mazāku algu tanī pašā darbā ne kā amerikāņu kalps tikai tādēļ, ka viņš ir bijušais DP. Ja saņem mazāku algu, tad tam ir arī kāds vairāk vai mazāk dibināts iemesls, kaut tā pati neapķērība pie mašīnām, kas man, vai valodas neprašana. Labu strādnieku katrs darba devējs arī Amerikā cenšas saistīt un paturēt, no slikta darba devēja katrs te drīkst atstāties jebkurā mirklī, pat vakaru nenogaidot.

Es nobeigšu atkal ar kādu piemēru. Pirms sešiem mēnešiem šeit atbrauca latvietis, kas nekad nebija laukos strādājis. Izrādījās, ka viņam solītā vieta fabrikā bija aizņemta. Viņam neatlika nekas cits kā novietoties farmā. Viņš to darīja ar grūtu sirdi. Alga tika apsolīta un maksāts gluži kā visiem. Bet nupat uz Ziemsvētkiem viņš saņēma no farmeŗa dāvanu — labu piena govi ar visu teliņu un barību abiem lopiņiem līdz pavasarim. „Jūs esat labs un centīgs strādnieks, man būtu prieks ar Jums dzīvot kopā arī uz priekšu," sacīja farmeris, dāvanu dodams. Es saviem kalpiem tik vērtīgu dāvanu nekad netiku pasniedzis. Kā Janševica kungs?

Savu pārākumu par amerikāņiem mēs katrs varam pierādīt. Taču tagad ar viņiem esam vienādos apstākļos. Mēs sākam, kā sākuši viņi, no pašas apakšas. Jo ātrāk kāds izrausimies no kalpa stāvokļa, jo ātrāk kāds sāksim vieglāk un daudz pelnīt, jo ātrāk uzvarēsim — pierādīsim savu pārākumu. Bez ironijas — es katram un arī Janševica kungam vēlu vislabākās sekmes jaunajā gadā.

Alfrēds Ābers

*

Redakcijas piezīme: Līdz ar abu augšējo vēstuļu un A. Ābera „lasītāja vēstules" publicēšanu šinī numurā, diskusiju par lauksaimnieku un laukstrādnieku dzīves apstākļiem ASV un A. Ābera aktīvitāti galvojumu sagādē izbeidzam.

KĀPĒC KĀRLIS KĻUVIS CHARLES, UN KĀ DŽONS VEDA MANI UZ SAPERU

Reizē nopietna un jautra vēstule no Ņujorkas

Ir ļoti viegli kādam ko pārmest, vai kādu par kaut ko izsmiet, un visvieglāk tad, ja nevar vai negrib saskatīt veco patiesību, ka katrai lietai ir divas puses. Diezgan daudz atbraucēju no DP nometnēm Amerikā vēl lāga neapskatījušies, sāk ar pilnu krūti gan sarunās, gan pat avīžu rakstos kritizēt un izsmiet vecos Amerikas latviešus par viņu paražām, par viņu runas veidu, par viņu nostāju — jā, pat par to, kā tie raksta savus vārdus un uzvārdus.

Cik atceros, vecos laikos Latvijā mēs paši gan diezcik labvēlīgi neskatījāmies uz svešteutiešiem vai ārzemniekiem, kas, ilgāku laiku mūsu zemē un latviešu vidū nodzīvojuši, stūrgalvīgi turpināja rakstīt savus vārdus oriģinālrakstībā, un varbūt pat pieprasīja, lai mēs lauzītu savas mēles, izrunādami tos tā, kā tiem īsteni būtu bijis jāskan. Ar kādām tiesībām tad nu tagad Amerikā atbraucis DP var pārmest „vecam" šejienes latvietim, ka viņš vairs neraksta savu vārdu Kārlis, bet Charles. Ir taču skaidrs, ka tas ir viens un tas pats vārds,bet tāpat ir arī skaidrs, ka angļu valodā šim vārdam ir tikai viena rakstība un tikai tādējādi uzrakstītu vārdu amerikānis spēs pareizi izrunāt.

Ne atsevišķiem cilvēkiem, ne latviešu kopībai gan nebūs nekāda labuma no tā, ja jau pašā sākumā sāksim viens otram pārmest „nodevības". Nav taču svarīgi, vai latviešu lietas labā strādā Charles vai Kārlis, bet svarīgi ir, lai viņš vispār darbotos un darbotos iespējami sekmīgi. Pavisam nesaprotami, tāpēc šķiet tas, ka nesen šurp atbraucis cilvēks rakstos pārmet vārda rakstīšanu nelatviskā veidā cilvēkam, kas te darbojas **latviešu** organizācijās.

Bet, kā jau teikts, katrai lietai ir divas puses un tāpēc — maza līdzsvara dēļ — veltīšu šīs vēstules otru pusi aprakstam par to, kā es satiku Jāni, kas kļuvis Džons un kā viņš aicināja mani uz pusdienām.

Viņš man piezvanīja jau pāris dienas pēc tam, kad bija ieradies Ņujorkā, un noskaidrojām, ka Džons ir tas pats, kas vēl pirms pāris mēnešiem aizbrauca no Vācijas, būdams Jānis. Norunājām satikties.

„Mēs varētu kopā paēst saperu," sacīja Džons un kad pabrīnījos, kāpēc nevarētu ēst vakariņas, viņš noskatīja mani apmēram tā, it kā pats atrastos uz debesskrāpja jumta, bet es kūņātos pa dziļāko tuneli zem Hedzonas upes.

„Fellou," viņš teica. „Galu galā tu taču tagad esi atbraucis Amerikā. Te cilvēks pusdienas laikā ēd lenču, bet pievakarē saperu. You see, ko?"

Labi. Gājām pa ielu lūkodamies, kur varētu paēst lētāk un par to pašu naudu arī noskatīties televīzijas pārraidījumu, kur gan reti dabū redzēt ko citu kā boksa cīņas.

Džons pastāstīja, ka viņš ar sievu esot jau tīri labi iejutušies šejienes apstākļos. „Jāsāk skatīties pēc kāda džoba, kur labāks profits. Sabvejus jau pārzinu O. K. Vietas, kur jāčēndžē no vienas laines uz otru, vairs nesajūk. Varētum mēs abi ar sievu iet kaut kur par kupli, bet lāga negribas. Kalkulēju, ka labāk būtu tikt par superi."

„Piedodi," es viņu pārtraucu un gribēju zināt, ko tas viss nozīmētu latviešu valodā.

„O boy, o boy!" nopūtās Džons. „Redzi, mēs te jau tagad runājam pavisam citādu slengu nekā džērmeņu kountijā. Jāpierod! Viendien, zini, satiku vīru, kas pats nesen atbraucis un Vācijā, kempā dzīvodams, pats bija tāds valodas tīrītājs: rakstīja turienes lettu pēperiem, pat storijas par valodas nezālēm. Pasēdējām, pasēdējām viņa apartmentā, iedzērām pa dramam old smaglera, kamēr šis uzreiz saka savai lēdijai: — Paklau, tu neesi momentā bizī. Noej bēzmentā pačekēt, vai stīms ir vai nav. — Tas fellovs, redzi, dabūjis supera džobu. Tas tāds džobs, uz ko letti te dikti šansē. Salarijs nav liels, bet apartments par brīvu un nav arī daudz par transportēšanām jākalkulē. Ak tā — pareizi — par superu, ja tu to nezini, te sauc sētnieku. Raksta superintendants, bet tik gaŗi kā raksta, jau nevien nerunā."

„Jā," es pamāju ar galvu. „Un apartments taču laikam ir dzīvoklis. Bet kas tas par kupli, ko pirmīt pieminēji? Tu teici, ka tev ar sievu lāga negriboties par kupli iet."

„Kuplis? O boy, o boy! Tu arī vēl nekā nezini. Kuplis ir pāris. Tu zini, ka te bieži meklē tādus kupļus — vīru par draiveru, sievu par kuku. Abiem jāstrādā mājsaimniecībā. Džobs citādi vonderfuls, bet tomēr tāda kalpotāja piesmaka. Un ja gadās slikts māsters, tad vakaros arī jāstrādā, tā ka nevar ne lāga uz mūviju aiziet. — Cik dāleru tu pats tagad domā pa nedēļu taisīt?"

„Nezinu," drusku neērti juzdamies vairījos. „Man iesākumā necik daudz nesola. Vēlāk redzēšot."

Džons brītiņu noskatīja mani, tad atkal kā no debesskrāpja virsotnes tēvišķi pamācīja: „Skaties vien, ka neklūsti par sakeri. Dālers te jātaisa ar skubu. Visi te taisa dālerus. Viss cits ir nonsens. Kam dālers, tam influense. — Bet nu jau mēs te esam nogājuši kājām piecus blokus. Būs jādur kādā šopā iekšā."

Iegriezāmies nākošajā ēdienu veikalā un sākām pētīt ēdienu sarakstu. „Nekā prātīga šinī menjū nav," žēlojās Džons. „Hamburgeri pārāk čopi un sendviči apnikuši līdz kaklam." Beigās tomēr vienojamies par to, ko vajadzētu pasūtināt. „Es gribu arī džūsu," piebilda Džons, „ko tu dzersi?" Kad viņš apstiprināja manas aizdomas, ka latviski džūsu varētu dēvēt arī par augļu sulu, īstenībā bijām visu norunājuši.

Kādu brīdi sēdējām klusēdami. Džons itin kā duga un duga arvien dziļāk sevī. Pēdīgi viņš vairākkārt nokrekšķinājās un teica: „Paklau — vai tu neietu to orderi nodot? You see — man vēl tā lāga ar to angļu valodu neveicas. Sarunāt jau šo to esmu iemācījies, bet kad šie laiž vaļā un noberr tā īsti pa amerikāniski, tad netieku līdzi. Dažreiz iznāk neērti."

Piecēlos un devos pie bufetes. Ņujorkā visās lētās ēdnīcās jāapkalpojas pašiem. Kad biju jau kādus soļus pagājis, Džons man sauca pakaļ: „Sendviči ir uz kantera — you know?

— — — You know? Man patiesi šķiet, ka par „jaunamerikāni" Džonu ar pilnām tiesībām var pasmieties. Varbūt vēl pareizāk būtu skumt, jo tādu Džonu te, liekas, ļoti daudz. Bet tai pašā laikā šķiet arī, ka būtu labāk atstāt neizsmietus divus tādus, kas pelnījuši izsmieklu, nekā nepelnīti apsmiet vienu nopietnu latviešu darbinieku, kaut arī šurp atbraucot, pirmajā brīdī, viņa rīcība varētu likties dīvaina mums, kas pieraduši pie gluži citādiem apstākļiem.

Ņujorkā, janvāŗa sākumā.

Aleksandrs Liepa

Lauksaimniecības hostelus Anglijā likvidēs

Anglijas lauksaimniecības ministrija pašlaik uzsākusi lauksaimniecības hosteļu likvidāciju. Attiecīgais rīkojums līdz ar to skars arī lielu skaitu Anglijā dzīvojošo latviešu. Ministrijas pārstāvis paskaidrojis, ka likvidācijas akciju nodomāts veikt pakāpeniski nākošo 3 gadu laikā, slēdzot katru gadu apm. 1 trešdaļu no tagad pastāvošajiem hosteļiem. Pēc 1952. g. beigām Anglijā paliks ne vairāk par 10 lauksaimniecības hosteļiem retāk apdzīvotajos novados. Hosteļos dzīvojošos laukstrādniekus, kas arī turpmāk paliks savā līdzšinējā darbā, nometinās uz dzīvi pie farmeŗiem. Lauksaimniecības ministrija nelikšot šķēršļus, ja daļa laukstrādnieku meklēšot sev darbu rūpniecībā. Protams, galīgo atļauju pāriešanai uz citām nozarēm dos darba ministrija. (LA)

„Vecīt, vai Tu nebiji Putlosā"

Vēstule Latvijai par tautiešiem Austrālijas galvaspilsētā

New Australians Prominent In Canberra Life — tā vienā no jaunākajiem numuriem ziņo The Canberra Times un pastāsta, kādi vēji pūš Austrālijas galvaspilsētā, kopš te dzīvo ap 1300 bij. DP, no kuŗiem piektā daļa ir latvieši. Saprotams, ka kādreizējie dīpīši, kas Kanberas tikai 17.000 iedzīvotāju vidū veido ļoti augstu procentu, sagādājuši ļoti

Civic ir latviešu parastā iepirkšanās vieta Kanberā

daudz agrāk nepiedzīvotu jaunumu. Laikrakstā ievietotas intervijas ar Kanberas lielāko veikalu īpašniekiem, kas nespēj vien izmeklēt labus vārdus, lai noslavētu imigrantus kā lieliskus pircējus un brīnišķīgus, intelliģentus cilvēkus. Jaunatbraucēji allaž meklējot tikai labākās un gaumīgākās preces. Viņi mīlot ģērbties amerikāniski, bet jo sevišķi atšķiroties no vecajiem austrāliešiem pārtikas izvēlē. Tā nu tiešām ir, ka tagad te cieņā dūmu desas, siļķes, skābēti kāposti uc. uzturvielas, kas senāk veikalos bija tikai dekorējumam. Gaļas tirgotavās neviens vairs nebrīnās, ka imigranti izķeŗ cūkas galvas un kājiņas „aukstajai gaļai".

Pieklājības dēļ veikalnieki gan dažkārt pasaka: „Jā, mēs jau arī tās labprāt ēdam..."

Tagad, kad daudziem atbraucējiem beidzies darba līgums, tie paši sāk strādāt veikalos, jo vairāku valodu prašanas dēļ ir lieliski pārdevēji. Kāda grieķa piena bārā aiz letes stāv blonda latviete:

„Kas te nekait strādāt — saņemu 5 mārciņas nedēļā, veikalā lieliski paēdu, vienīgi nedēļas divu parasto brīvdienu vietā iznāk tikai pusotras atpūtas dienas." Grieķi — imigranti, kas Austrālijā ieradušies varbūt pirms gadiem 20 un ne visi runā perfekti angliski, savā īpašumā pilnīgi okupējuši Kanberas piena bārus un augļu tirgotavas. Veikali zeļ spīdoši. Tas tikai ir pierādījums, ka ar laiku varbūt arī latvieši atradīs nozares, kuŗās Austrālijā pelnīs smalku naudu.

Kaut Kanbera nav lielpilsēta, tomēr latvieši izkaisīti pa visu plaši izplesto un vēl neizbūvēto pilsētu, kur strādā visdažādākās nozarēs. Arvien kāds tautietis nāk arī klāt, kaut daži atkal dodas projām uz citurieni, jo labi ir visur tur, kur mēs neesam. Latvieši saskrienas it bieži — gan sarunātās sanāksmju vietās, gan arī tā gluži nejauši, teiksim, karstā pēcpusdienā, kad jāieskrien Hotel Wellington apartamentos, lai krodziniekam lūgtu kausiņu pavisam vēsa alus. Tad cilvēks paņem tādu kausiņu, iziet ārpusē un koka patīkamā ēnā atsēžas uz kāpnēm. Drīz klāt arī draugs, pēc tam vēl viens un atkal kāds. Puiši dažas minūtes pārpļāpā pasaules jaunumus. Tad ar divriteni piebrauc ne vecs, bet sirms vīrs: „Ak, latvieši! Vai drīkst piesēsties?"

„Lūdzu!" Divi vīri sāk viens otram raudzīties cieši acīs: „Vecīt, es taču Tevi esmu kaut kur redzējis!" Uzrunātais saka tā: „Vai nebijām kopā Putlosā?"

„Nu, kā tad! Traks — tu taču esi Bucis, kas tik gudri pat visā mundierī piesiti pēdu uz Lībeku, bet es, vecais Lazdovskis, ticēju, ka nākamajā dienā mūs atbrīvos, taču šo cerību vietā nokļuvu vēl ciešākā apsardzībā Beļģijā. Tie bija gan nešpetni laiki!"

„Jā, pareizi — tu tiešām esi Lazdovskis." Vīri krīt viens otra plecos: ‚Vecīt! Lai velns sasper, cik tā pasaule maziņa!' Tā nu ir — kādreizējie paziņas atkal tikušies, jo viens Kanberā tikko atbraucis no Adelaides puses.

Jautri iet tajās piektdienās, kad savus „vīkendus" Kanberā pavadīt ierodas tuvākās apkārtnes latviešu mežinieki. Tad paliek vielas pārrunām visai nākamai nedēļai. Kanberas latvietis parasti ir gan īsts strādnieka cilvēks, jo darbs ir ciets kā miets, bet tādēļ arī ne reti jābrīnās, cik vienam otram bankas noguldījumu grāmatiņās smagi ieraksti. Tā šajā steigā un darbā, lūk, top Austrālijas turīgais latvietis. Un tas ir labi, jo ubaga spieķis allaž nepatīkams, bet tik tālā svešatnē pat briesmīgs.

Arnolds Šmits,

Kanberā, janvārī.

NO KURZEMES CAUR ZVIEDRIJU UZ SIBIRIJU

Epizodi no liktenīgās baltiešu karavīru drāmas pirms četriem gadiem Zviedrijā

Šajās dienās paiet četri gadi, kopš 1946. g. 25. janvārī aizveda no Zviedrijas uz Padomju savienību 130 latviešu, 9 lietuviešu un 6 igauņu karavīrus, kas bija ieradušies šajā demokrātiskajā zemē meklēt patvērumu. Baltiešu karavīru traģēdija atbalsojās tālu pāri Zviedrijas robežām, tā saviļņoja gandrīz vai visu kristīgo pasauli.

Starplaikā kļuvušas zināmas vairākas jaunas šīs drāmas traģiskās detaļas. Dažiem līdzcietējiem laimējies arī izkļūt no sarkanās elles, kur tie piedzīvojuši un pieredzējuši šīs bēdu lugas pēdējā cēliena sākumu. Publicējam atsevišķus epizodus, kas ļauj ieskatīties šajā latviešu karavīru traģēdijā kopš tās liktenīgās dienas, kad ieroči bija jānoliek arī cīnītājiem Kurzemē. Viens no tiem, kas ne tikai varonīgi skatījies nāvei acīs, bet pārcietis briesmas, līdzīgas ellei zemes virsū, kādas eksistē tikai vienā zemē, stāsta:

„1945. g. kapitulācijas laikā atrados Liepājas apkaimē. Katrs centās glābties kā varēja. Daudzi aizgāja mežos, daudzi mēģināja tikt pāri jūrai. Biju apņēmies iet pēdējo ceļu, un kopā ar kādu paziņu virzījāmies uz Ventspili. Bet arī tur jau 9. maijā bija krievi. Taču izdevās sameklēt braucamos līdzekļus, un 10. maija rītā sākās mūsu grupas ceļš uz Zviedriju. 17 cilvēku devāmies jūrā ar divvietīgu motorlaivu, kas tauvā vilka piepūšamu gumijas laiviņu. Jūra bija diezgan mierīga. Mums laimējās izvairīties arī no krievu patruļām. Pēc dažām neilgām klīzmām 11. maija rītā pamanījām zemi. Tā bija Gotlande…"

Kāda cita karavīru grupa iebraukusi Dienvidzviedrijas ostas pilsētiņā Jistadē tieši kapitulācijas dienā, 1945. g. 8. maijā. Tas bija mazais kuģītis Potrimps ar 115 latviešu karavīriem. Divu kapteiņu vadībā tie, ar cīņu atkāpjoties cauri Austrumprūsijai, bija pie Rigenes salas nokļuvuši aplenkumā. Taču viņiem izdevies izlauzties uz Bornholmas salu, kur tobrīd vēl atradās vācieši. Kad pēc pāris dienām krievu desanta vienība ievadīja arī šīs salas okupāciju, latviešu karavīriem steigā bija jābēg. Daži vairs tikai peldus paspēja sasniegt mazo kuģīti, kas bija sagatavots izbraukšanai, citi vairs nepaguva izmantot arī šo iespēju un bija spiesti palikt Bornholmā.

Kaut brauciena mērķis bija angļu josla Vācijā, degvielu trūkuma dēļ Potrimpam liktenīgā kārtā vajadzēja iegriezties tuvējā Zviedrijas ostā. Ostas iestādes uzņēma kuģīša pasažierus ļoti laipni. Visiem, kam pieejami civīlie apģērbi, ieteica pārģērbties. Bet liktenīgi sagadījās, ka tūlīt pirmajā vakarā pēc ierašanās kādu no latviešu virsniekiem notvēra un nointervēja kāds žurnālists. Otrā dienā treknIem virsrakstiem laikrakstos bija lasāma ziņa par latviešu karavīru ierašanos Zviedrijā. Nu arī zviedru ostas iestādes vairs nevarēja stāvokli glābt. Karavīri bija jānodod militāro iestāžu rīcībā, kas visu grupu pārvietoja uz garnizona pilsētu Eksjē un internēja.

*

Kāds latvietis no Zviedrijas, kas bieži ticies ar Eksjē internētajiem, stāsta: „Nometne atradās mežā barakās un teltīs, aiz dzeloņstiepļu žoga. Baltiešu grupa mitinājās kopā ar apmēram 1000 vāciešiem, kas bija pārnākuši no Norvēģijas. Uzturs labs, neliela kabatas nauda sīkumiem. Par zviedru karavīru (sargu) izturēšanos varēja teikt vislabāko. Internēto latviešu garastāvoklis sākumā bija možs. Zēni labi atkopās, atpūtās. Ritēja dienas. Kopīgi nosvinējām Jāņu vakaru, un pēc līgo dziesmām braši un neaizmirstami izskanēja karavīru junda Liec zobenu zem galvas . . ."

Augustā Eksjē, kur baltieši starplaikā jau bija atdalīti no vāciešiem, pārvietoja arī Gotlandes grupiņu. Kāds no tiem, kas, kā jau minēts, uz Zviedriju pārbrauca mazajā motorlaivā tieši no Kurzemes, stāsta: „Pārmaiņa bija līdzīga fantazijai. Kurzemes krasts palika liesmās, gruvešos un kara dārdos, bet šeit bija kā kūrortā Gotlandes telšu nometnē dzīvojām kā atvaļinājumā. Visi saņēma apgādi un arī atalgojumu pēc dienesta pakāpes, bet nepilnus divus mēnešus vēl strādājām kūdras purvā, un par to mums maksāja īpaši. Augusta pirmajās dienās mūs pārvietoja uz cietzemi, un Eksjē sastapāmies ar pārējiem. 18. novembris noritēja īstā svētku pacilātībā. Drūmi mākoņi tuvojās, sacīja dievkalpojumā mācītājs Teriņš, un tas lika pierēm saraukties bažu grumbās. Vai tad tomēr? . . ."

*

Ārpasaule ar interesi un zināmām bažām sekoja internēto karavīru liktenim. Padomju savienība jau 1945. g. jūnijā iesniedza Zviedrijas valdībai notu, kurā, norādot uz 8. maija Vācijas kapitulācijas aktu, pieprasīja izdot visus tos vācu kareivjus, virsniekus un citāda veida militāro personālu, kas ieradušies ostās kapitulācijas laikā. Tāpat pieprasīja visu to personu izdošanu, kas atradušās vācu kontrolētajās vienībās.

Internēto baltiešu jautājumu vairākkārt pārrunāja Zviedrijas valdība un riksdags. Parlamentā notika spēcīgas debates, kurās vairāki runātāji skarbi izteicās pret baltiešu karavīru izdošanu. Izdot tos—nozīmēšot sūtīt viņus drošā nāvē. Arī Zviedrijas karalis, pieņemdams oficiālā audiencē Padomju savienības sūtni Čerņiševu, lūdza līdz turpmākam atlikt internēto baltiešu izdošanu. Protestam pret baltiešu izdošanu pievienojās arī plašas zviedru intelliģences aprindas. Dažiem zviedru ģimnaziju direktoriem, kuru skolās notika skolnieku sapulces baltiešu izdošanas jautājumā, bija jāatbild par šiem gadījumiem izglītības ministrijā. Pēc Stokholms Tidningen ziņām, Zviedrijas armijas šefs sodījis ar 4 dienām aresta pulkvežus Helgrenu un Getu par to, ka viņi karalim sūtījuši telegrammu baltiešu jautājumā. Telegrammā abi pulkveži apliecinājuši, ka viņi ne labprāt pildītu pavēli par internēto baltiešu pārvietošanu. Internēto izdošanas jautājums atbalsojās arī ārzemēs. Tāpat mūsu sūtņi Anglijā un Amerikā darīja visu iespējamo.

Nepilngadīgos internētos baltiešus gribēja adoptēt viņu tautieši Zviedrijā, bet tieslietu departaments atļāva to tikai 2 gadījumos, kur adoptējamie bija jaunāki par 18 gadiem, jo, lūk, padomju pilsoņi kļūstot pilngadīgi ar 18 gadiem. No internētajiem 167 baltiešiem 43 bija jaunāki par 21 gadu.

*

22. novembra vakarā pie Eksjē nometnes komandanta aicināja latviešu virsnieku N. Kāda latviešu meitene krita viņam ap kaklu un sacīja: „Es esmu tava sieva!" Tā, protams, bija viņam pilnīgi sveša. Bet šī īsā, pirmā un pēdējā tikšanās ar uzņēmīgo meiteni apstiprināja dzirdētās ziņas par izdošanu. Virsnieka „mātes" adresē, ko tas saņēma no meitenes, šifrētā veidā bija paziņots: „Badojieties — jūs nolemts izdot!" Baltieši Dr. Eichfusa vadībā uzsāka bada streiku. Reizē ar to izsūtīja telegrammas uz visām iespējamām vietām — Zviedrijas valdībai un karalim, Sarkanajam krustam, rietumvalstu sūtniecībām, Latvijas sūtņiem Londonā un Vašingtonā, laikrakstiem utt. Katru vakaru notika junda ar Dievs Kungs ir mūsu stipra pils, svinīgu karoga pacelšanu un nolaišanu un himnām. Par to rakstīja arī zviedru prese. Brīvās pasaules līdzjūtības un simpatijas apliecinājumi visvairāk izpaudās ziedos — puķes piesūtīja pat smagajās mašīnās.

Bada streiku, kas sākumā bija visai daudzsološs, pēc 14 dienām ar meliem un viltu salauza. Pēc divu nedēļu badošanās pienāca viltots ziņojums, kuru it kā bija rakstījis Dr. Eichfuss, ka izdošana atlikta un tādēļ badošanās jāpārtrauc. Tikai vēlāk noskaidrojās, ka Dr. Eichfuss tādu ziņojumu nav rakstījis. Novārgušos jau pēc 8 dienām sadalīja pa slimnīcām un stingri apsargāja. Tomēr nervu sabrukumā bada streika dalībnieks mag. pharm. Lapa izdarīja pašnāvību, bet otrs, Vilks, sadūrās. Nomainīja veco Eksjē nometnes komandantu un ievēroja visstingrākos piesardzības soļus. Tā kā armija atteicās lietot varu pret izdodamajiem, tad apsardzību un vēlāko transportu pārņēma īpašas policijas vienības, kas veica savu darbu ar stingru bardzību un nežēlību.

Kaut zviedru sabiedrība juta no visas sirds līdzi likteņa nolemtajiem, plašas tautas masas tomēr bija vēl krieviem draudzīgas. Gallupa aptaujā, ko izdarīja no 6. līdz 8. decembrim, 36 proc. zviedru bija par daļēju paturēšanu, 21 proc. gribēja, lai patur visus, bet 34 proc. bija par izdošanu. Tauta šeit akli sekoja valdībai, kas pēc kara piekopa krieviem labvēlīgu politiku.

*

— 1946. g. 24. janvārī. Izdodamos internētos karavīrus stingri apsargā 45 zviedru policisti. Pl. 13 uz Trelleborgu pārvesti arī tie internētie, kas mitinājās Falsterbo nometnē. Padomju savienības lazaretes kuģis Beloostrov 24. janvārī pl. 15.15 iebraucis Trelleborgas ostā un piestājis krastmalā. Malmes nometnē notikuši daži pašnāvības mēģinājumi. Pašnāvnieki ievietoti slimnicā.

— 1946. g. 26. janvārī. Padomju savienības lazaretes kuģis Beloostrov atstājis Trelleborgu, aizvedot uz Krieviju 234 vācu un 146 Zviedrijā internētos karavīrus. Viens internētais pirms novietošanas kuģī izdarīja krastmalā pašnāvību. Notika vēl 3 pašnāvības mēģinājumi.

Šādi Stokholmas, Motalas, Herbi, Oslo, Londonas, Berominsteras uc. raidītāju īsie ziņojumi pirms četriem gadiem pavēstīja pasaulei par baltiešu karavīru liktenīgā brīža pienākšanu, par traģēdiju, kas kā nedziedināma rēta smeldz katra latvieša, igauņa un lietuvieša sirdī vēl šodien.

*

„24. janvāra nakts man paliks atmiņā uz visu mūžu," stāsta kāds no Zviedrijā izdotajiem latviešu karavīriem, kam laimējies izbēgt no sarkanās elles. „Šo nakti netiku ne minūti gulējis, jo bija jaušams, ka rīts nesīs traģisko pagriezienu visā mūžā. Pats sev dzīvību negribēju ņemt, bet šajā naktī bija jābūt lieciniekam kāda cita mēģinājumam izbeigt dzīvību. Es lūdzu Dievu par sevi, viņu un visiem, kam ejams šis moku ceļš. Biedrs kārās, bet Visuvarenais bija lēmis, ka viņš tomēr palika dzīvs. No turpmākajiem mēģinājumiem viņu atrunāju, un viņš man paklausīja. Bet mani pašu sāka mocīt sirdsapziņa: Vai tas bija pareizākais ceļš? Varbūt tu viņam esi sagādājis vēl lielākas ciešanas?

25. janvāra rītā mūsu grupu aplenca policisti. To paņēmienus bijām novērojuši blakus barakā — viņi vilka izdodamos pavienam laukā, apdullināja ar steku, sasēja un nesa uz mašīnām. Pašnāvību izdarīja ltn. Plūme, vairāki mēģināja noindēties, bet tas neko negrozīja. Mūs nogādāja cauri Malmei uz Trelleborgas ostu. Arī ceļā notika pašnāvības mēģinājumi. Ostas rajons bija nosprostots. Kuģa kāpnēm gar abām malām bija 2,5 m augsts dzeloņstiepļu žogs, bet uz klāja ik pa 20 m stāvēja vīrs ar pulkīti un turēja rokās mašīnpistoli. Kāpjot uz Beloostrovu, tomēr. ltn. Vabulis pārgrieza sev kakla artēriju. Tas bija tik satriecošs brīdis, ka pat cietsirdīgākie zviedru policisti raudāja.

*

Tikai bargā realitāte uz kuģa — mašīnpistoļu stobri, cietās sejas, īsi uzsaucieni un pirmās pārbaudes izgaisināja karavīros cerības un ticību kādam brīnumam, kādam pārdabiskam notikumam, kas vispēdējā minūtē vai pat sekundē varētu notikt un kas visu pārvērstu par nejauku murgu. Visus salādēja Beloostrova kravas telpās, kur bija netīras divstāvu lāviņas, un 25. janvāra pusdienas laikā iedrebējās kuģa mašīnas. Sākās tālais un nezināmais ceļš.

27. janvāra agrā rītā kāds no karavīriem bija pamanījis tālumā zemi. Tā bija Liepāja. Kara ostā baltiešu kolonnu no visām pusēm ielenca vīri ar mašīnpistolēm un suņiem. Tālākais mērķis bija barakas starp cukurfabriku un Tosmāri — gūstekņu nometne.

*

Jau dažas dienas pēc tam, kad latviešu karavīri bija sasnieguši Liepāju, boļševiki ievadīja veselu propagandas akciju, kurai vajadzēja apliecināt pasaulei, ka visi izdotie palaisti brīvībā. Liepājā uz laiku bija atbrīvoti 3 latvieši — viens no tiem kāda ormaņa dēls, kam tēvs ticis varasvīros. Tos izmantoja propagandai. Vēlāk arī dažiem citiem pavēlēja rakstīt propagandas rakstus. Daļa latviešu palika Liepājā, citus pārveda uz Rīgu, kur propagandas akcija turpinājās — martā, aprīlī un maijā vairāki karavīri — Jānis Slaidiņš, Eduards Kļaviņš, Boriss Miemis, Mārtiņš Mauers, Juris Dzenītis uc. runāja Rīgas radiofonā, nolasot NKVD priekšā uzrakstītos rakstus, kuru saturs visiem līdzīgs, nepatiess, tendenciozs. Vēl pēc gada, 1947. g. 5. jūlijā, runāja bij. internētais dzelzceļu techniķis, Edm. Dambergs, nolasot 20 internēto uzvārdus, nodarbošanos un dzīves vietas. Puse no tiem dzīvoja tālos pagastos.

Ka arī šos brīvībā palaistos vēlāk atkal apcietināja, to apliecina divi izbēgušie no sarkanās elles. Viens no tiem stāsta: „Rīgā bija daudzas kara gūstekņu nometnes un arī speciālas nometnes tā sauktajiem agrākajiem Padomju savienības pilsoņiem (latviešiem, lietuviešiem, igauņiem, poļiem); tos nekvalificēja kā gūstekņus, bet uzskatīja par tādiem, kas atrodas izmeklēšanā par darbību ienaidnieka labā. No šīm nometnēm daudzus gan atlaida, bet jo drīzi tos atkal pieväca civīlā NKVD, sekoja drīza tiesa un izsūtīšana, bet daudzi vienkārši pazuda bez vēsts. Šāds liktenis arī piemeklēja Zviedrijā izdotos. Sākumā arī tos atbrīvoja. Bet cik ilgi? Ir jau iespējams, ka vēl šodien kāds no šiem likteņbiedriem strādā un nav gūsteknis, bet kādēļ tas notiek tā, to zina tikai tie, kuru interesēs tas notiek. Es Latvijā biju līdz 1946. g. beigām. Tad arī mans ceļš veda tālāk, un es kopā ar daudziem brīdu lielajā sāpju un ciešanu dūksnājā."

Kāds cits izdotais, J. K., kam arī laimējies izbēgt un nokļūt Vācijas franču joslā, stāsta: „Liepājā krievi mani ievietoja cietumā, bet vēlāk pārveda uz koncentrācijas nometni Sarkandaugavā." Aizvestajiem baltiešiem atņemtas visas mantas, viņi novietoti piespiedu darbos, bieži purvainos apgabalos, no kurienes dzīvs neviens nav atgriezies. Boļševiku uzticības vīri noklausījušies visas sarunas, un politrukus bijis grūti atšķirt no bēgļiem, jo tiem, tāpat kā aizvestajiem baltiešiem, bijuši zviedru formas tērpi.

Arī kāds vācu virsnieks F., kas tikko atgriezies no krievu gūsta Sibirijā un apmeties uz dzīvi Eslingenā, apstiprina ziņas par izdoto traģēdijas pēdējo cēlienu. Kādā lielā gūstekņu šķirošanas un sadales nometnē Zaranskā, Mordvinijas republikā, viņš sastapies ar dažiem latviešiem, kurus 1946. g. janvārī izdevusi Zviedrija. Tuvāka draudzība vācu virsniekam nodibinājusies Zaranskā ar latvieti H. Matisenu (tā ģimenei Rīgā piederējusi mašīnu fabrika) un vēl kādu latviešu inženieri, kura vārdu F. neatceras. Arī pēdējais piederējis Zviedrijas internēto grupai. Zaranskā bijis daudz tādu, kas uz zināmu laiku bijuši palaisti vaļā, bet tad civīlā NKVD tos it drīzi likusi atkal apcietināt un notiesāt no jauna. Tā esot klājies lielai daļai Zviedrijas internēto. Šādā veidā tie zaudējuši savstarpēju kontaktu un nezina nekā daudz viens par otra likteni. Matisens bijis norīkots kādā darba transportā uz Ķijevu, kuram vajadzējis no Zaranskas izbraukt 1947. g. janvārī, bet F. to nav pieredzējis, jo viņam pašam transports uz Sibiriju atgājis ātrāk. Līdzīgi Matisenam, arī pārējie 1946. g. 25. janvāra traģēdijas likteņa biedri padoti Padomju savienības parastajam cilvēku likvidēšanas procesam. Tiem bez žēlastības jāpakļaujas tās zemes likumībai un jāstaigā tās zemes moku ceļi, „kur tek plata asins upe, kur no kauliem tiltu ceļ".

L. Šv.

Mēs viņus neaizmirsīsim

1945. g. 25. janvāris kā neizdzēšama ēna paliks piemiņā latviešu emigrantiem Zviedrijā un citur. Nekad mēs neaizmirsīsim šīs traģiskās dienas notikumu, kad zviedru valdība nehumānā kārtā nosūtīja uz Sibirijas cilvēku kautuvi 130 latviešu, 9 lietuviešu un 6 igauņu karavīrus. Šie izmocītie varoņi līdz galam pildīja savu pienākumu pret tēvzemi un tikai tad, kad sarkanais mēris apēda mūsu dzimteni, šie vīri, neuzvarēti un nesalauzti, atstāja degošo Kurzemes krastu un cerēja rast patvērumu brīvajā pasaulē. Bet liktenis lēma citu. Šiem varoņiem vajadzēja iet mūsu tautas Golgatas ceļu; kaut viņi palika neuzvarēti viesuļuguns kaujās no Volhovas līdz Pomerānijai, viņu kauliem jābalo Sibirijas klajumos. Viņi aizgāja tajā ceļā, ko tūkstošiem mūsu tautas labākie dēli gājuši un atdeva sevi par Latviju. Viņi mira, lai mēs dzīvotu! Viņi ir Tālavas taurētāji. Viņu likteņa taures signāls mūs brīdina: „Briesmas ir lielas un tuvas, un visu latviešu liktenis ir nešķirami saistīts ar mūsējo, un tā pati asiņainā roka tiecas arī pēc jums!"

Mūsu karavīru traģēdija un tas viltus un meli, ar ko viņus pievīla, ir baigs brīdinājums Eiropai. Mūsu izmocītie, atbruņotie un līdz nāvei nobadējušies karavīri ne mirkli nezaudēja latvisko stāju, radot ar savu priekšzīmīgo uzvešanos izbrīnu pat Zviedrijā. Viņu traģiskais liktenis tālu pāri Skandinavijai atbalsojās brīvajā pasaulē līdz pat tālajai Dominikāņu republikai, kas pirmā pieteicās uzņemt šos nelaimīgos latviešu patriotus.

Ja civilizētajā pasaulē vēl eksistē dzīvnieku aizsardzības likumi, tad cilvēku mocības tālu pārspēj visdrausmīgākās viduslaiku inkvizicijas. Līdz nāvei nobadojušos, izmisumā sakropļotos, nespējīgos ķermeņus pat ar nestuvēm uznesa uz vergu kuģa, lai nesēji pēc tam saņemtu kādu spīdīgu medaļu par centīgi veiktu „varoņdarbu".

Šodien mūsu leģendārie zēni vairs nav mūsu vidū, dažas viņu skeleta ēnas varbūt vēl klīst pa Sibirijas raktuvēm. Palika nepiepildīta viņu karstākā vēlēšanās, ko viņi izteica, izkāpjot Zviedrijas krastā: „Tie, kas pēc kara palika dzīvi, nāks no jauna Latviju celt!" Mums, dzīvajiem, viņu vārdi svēti jānes tālāk. Mēs nešaubīgi ticam, ka reiz nāks diena, kad pār Latviju skanēs taures un atkal cīnīsies varoņi. Būs vētra, kurā klīdīs sarkanā migla un kā pelavas šķidīs šīsdienas „modus vivendi" diplomāti. Tad, mūsu varoņu celta, augšā celsies mūsu Gaismas pils, un pasaules klajumos izklīdušie Daugavas vanagi sasauksies brīvajā Latvijā. Mūsu laiks nav vairs aiz kalniem. Šodien nav vairs mūsu varoņu leģiona, bet mums, sevišķi Zviedrijas traģēdijas lieciniekiem, paliek dzejnieces vārdi:

„Lai top naids!" Viņu liktenis to mums pavēl. Viņu zvērestu mēs svēti solāmies glabāt un piepildīt! Viņus mēs neaizmirsīsim nekad! Nekad!

J. T., Zviedrijā.

TĀ SĀKĀS 145 BALTIEŠU CEĻŠ UZ SIBIRIJU

PA JAUNĪBAS TEKĀM

V. Dārziņš

Ar makšķeri Alaukstā

Kad gāja lejā pa Greiveru tīrumiem, Alauksts allaž izskatījās gandrīz apaļš kā bļoda, ar mazu, pinkainu salu kā cepurīti vidū. Tas ir visaugstākais ezers visā Latvijā, ap pāris simts metrus virs jūras līmeņa, un tādēļ krasti Alaukstam ir skaidri kā nevienam citam. Ne te bija jābīstas, ka varētu iemukt, nedz jābažījas, ka varētu iepīties zālēs. Gluži kā jūrmalā te varēja doties ezerā pa tīru baltu smilti, kas likās tik spodra it kā to kāds tīši būtu sanesis. Greiveru krasts, tas bija skaidrs kā uz bildes. Ūdens te tikai pamazītēm tika dziļāks: varēji iet bez bēdu, neraudzīdams, kur liec kāju, — vienmēr bija tikai mazdrusciņ dziļāks un vienmēr bija tikai balta smilts; un tikai tad, kad ūdens jau grasījās smelties degunā, zem kājām sāka gurkstēt sekla, pelēka sūna.

Vienu ezera malu noklāj mežs, — tas pienāk tik tuvu ūdenim kā nevienā citā Latvijas ezerā, un krasts te ciets kā nostampāts, pilns lielu, pelēku akmeņu. Vienā vietā ezeram stiepjas cauri pat vesela akmeņu grēda: velns senos laikos bijis sasējies no akmeņiem virvi un gribējis saraukt ezeru čokurā, bet kaut kur iedziedājies gailis un akmeņi sabiruši Alaukstā. Tur nu viņi guļ, cits citam čuprā saklupuši, un tur vienmēr ir pulka zivju. Vispār ezerā ir daudz salu, vai, labāk sakot, sēkļu, un tur reti kad ir dziļāks par kārtīgu asi. Brieža sala, Tilta sala, Akmens beņķis — tās tās lielākās, un te allaž ir lieliska makšķerēšana.

Eju pa tīrumu takām lejup. Laiks ir kā piens. Debesis viegli piemākušās un gaisā ne vēsmiņas. Alauksts ir gludens un spodrs kā spogulis, skaties kur gribi. Tikai vienā vietā ir tāds kā pelēks traips. Tas ir vīrs laivā, kas ielaidies gandrīz pašā viducī un klusi sēž un cilā savas makšķeres. Ak tu viens, — iesēdies pašā labākajā vietā, Brieža salā! Bet nekas, ir jau ezers, ne bļoda; pietiks visiem!

Es atraisu savu laiveli un atgrūžos. Cik savādi mīksts un bālgans ir Alauksta ūdens. Teic, ka tāda neesot nekur citur Latvijā. Patiesi, drānas te mazgājas tīras gandrīz bez ziepju, un kad Alaukstā izmērcē audeklu, tas balojas zālē spodrs un mirdzīgs kā sniegs.

Nav nieka lieta ar laivu atrast nodomāto makšķerēšanas vietu. Tur vajaga laba ceļa rādītāja, un man tāds ir. Kad baltais ceļa stabs tur pakalnā nostājas taisni aiz lielā piekrastes vītola, — esmu uz pareizā ceļa. Nu tikai turēties taisni un airēt. Kā tad, — pēc īsa brītiņa no dziļuma sāk snaicīties ūdens zāles, mazām, šaurām lapiņām. Arvienu tuvāk ūdens virspusei, arvienu tuvāk. Tā, un nu beidzot esmu pie mērķa, uz lielā Tilta sēkļa. Zivīm te patīk, un sēkļa nolaidenās malas ņum un mudž no ruduļiem un pliciem.

Lēni un uzmanīgi iztinu savas makšķeres, uzlieku uz viena āķa tārpu, uz otra sarkano lapaini, kārtīgi uzspļaudu un iemetu. Nē, pagaidām vēl nav nekā. Vēl nav īstais laiks. Es redzu — arī vīrs uz Brieža salas sēž rimts kā Dieviņš un nekustina gandrīz ne pirksta. Tikai spāres tirinādamās švirkstina gaisu, un šādi tādi putneļi laidelējas viens otru dzenādami. Citādi viss ir kluss.

Un tad pēkšņi ūdens it kā atdzīvojas. Kaut kur, kā zīmi dodams, no ūdens izgrozas un piesit ar asti liels breksis, sīks zivtiņu bars novirmo gar pašu līmeni, kaut kur noplunkš līdakas līkums, un tad sākas: abi pluksti pēkšņi ir nozuduši, un, nemaz vēl necēlis, es jau zinu, ka tā ir rauda. Rauda velk plukstu kā nesprazdama, kā nejaudādama. Pluksiņš paslīd, pagāzelējas, paslīd vēl un vēlreiz un tad slinki palien zem ūdens.

Es piecērtu. Oho! Tā ir liela — savu mārciņu vismaz, to jūt tūlīt, kaut arī rauda par savu dzīvību allaž cīnās kā neticēdama, ka nupat nāvis patiesi klāt. Tā pāris reižu pasit ar galvu uz vienu, uz otru pusi, mēģina mesties sāņus, bet tad ļaujas vilkties gluži kā muļķe. Arī pie otras makšķeres ir rauda, un kad vienu to iedabūjis kulē, — pirmais pluds ir jau atkal zem ūdens. Tā nu iet kādu pusstundu, tad dzīvība pēkšņi norimst tikpat pēkšņi kā sākusies. Velti es lieku uz āķa savus labākos krikūžus, savus jestrākos lapaiņus, velti spļaudu pa treji lāgi — neviena zivs vairs nav iekārdināma.

Kad nē — nē; es ievelku enkuru un zēģelēju uz lielo akmens grēdu ezera vidējās salas dienvidu pamalē. Tur ir asari, un asaris, lai tur vai kas, gandrīz vienmēr ir sirdīgs ņēmājs. Jā, tā lieta iet. Te ir sekls, un es visu laiku redzu, kā tas notiek: lielkundzīgi grozīdamies un spuru pikti uzmetis, asaris cienīgi piepeld un tad, brīdi pārlicis, pakampj manu lapu tārpu ar drošu grābienu. Asaris nav rauda: sajutis piecirtienu, tas ņemas kā pats nelabais, un viņu nokausēt nav smiekla darbs. Asiem dūrieniem tas speras uz vienu un tad tūdaļ uz otru pusi, un ir bargi jāuzmanās, lai svītrainais nenotītos ap kādu aļģi: tad — ardievu zivs un aukla!

Akmens krāvumā iet itin labi; tak pa stundu — divām arī te balle beigusies, un tā ir zīme, ka laiks doties mājup.

Es ievelku makšķeres, bet tad vēl brītiņu pasēžu tāpat. Ezers ir gluži kā bilžu grāmata. Lūk, pa akmeņu starpām, steigdamies un šukīdams, pēkšņi uzpeld vesels ķīšu bars. Tie ir zemūdens palaidņa puikas, kas vienmēr gatavi izdarīt kādu nerātnību. Tikai viņi nav sevišķi gudri: tāpat kā grundulis, arī ķīsis, ja vien vējš būs iegriezies no dienvidiem, pakamps skaidri pliku āķi ja vien uz tā būs kaut šķipsniņa tārpa.

Mazliet tālāk ūdens virspusē mirgo bars gleznu, bāli sidrabainu zivtiņu. Tās ir auslejas, no kuņu zvīņām gatavo skaistas mākslīgas pērles. Viņas aizpeld, vāras un trauslas kā pasaku princeses. Viņas liekas pat pārāk smalkas tik lielam ezeram un pārāk labas tik neaptestai sabiedrībai kā asaris vai ķīsis.

Un tur, zem tā zāļu pudura, guļ līdaka. Viņa guļ stinga un nekustīga, kā šaudekle svētdienā, un tikai apakšējās priekšspuras tik tikko manāmi vēdinājas. Lai Dievs žēlīgs tai zivtelei, kas te pa grābienam trāpīsies tuvumā.

Vakarā mēs abi ar augšas kalēju liekam tinas. Te, dienvidus pusē, ir tāds brangs meldrājs, arī ezera dibens tāds neskaidrāks, — īsta guļamā vieta līņiem un karūsām. Lēni mēs nostiepjam tīklu gar pašu meldrāja malu un tad, līkumu apmetuši, speramies ar joni meldriem cauri no krasta puses, airus sizdami un ūdeni šļakstinādami. Ja vien te kāds makaris būs nolīdis pūsties, tas, droši vien, uz ezeru mukdams, būs tagad tinā. Pilni cerību mēs izbraucam atkal ezerā: tad. daži pluksti ir zem ūdens. Lēni kalējs sāk ievilkt galu, — jā, tur jau kautkas spārdās! „Mīkstais," saka kalējs, un iztin no tīkla lielu līni. Oh! tas ir kārtīgs papuks, būs savu mārciņu četru vai vēl vairāk. „Mīkstais!", saka atkal kalējs un iztin vēl vienu, un tad vēl un vēl, — pavisam četrus līņus un trīs karūsas. Tās ir drusku mazākas, bet skaisti zeltainas un gluži apaļas kā sviesta cibas. Pašās beigās tīklā ir vēl kaut kas pavisam modīgs. Kalējs groza, groza, un nevar ne saprast ne iztīt. „Nira", viņš beidzot nosaka un noliek man priekšā melnīgsnēju putnu ar baltu pavēderi. Arī tā ir iepinusies mūsu tīklā un beidzot nožņaugusies. Nabaga ūdens vista! Bet neko darīt — ņemam arī viņu savā lomā un airējam uz māju.

Ir jau tumšs. Arī pelēkais vīrs uz Brieža salu ir nometis mieru un satinis makšķeres. Klusi un apdomīgi airus cilādams, viņš lēnām slidinās uz malu. „Labvakar", viņš rāmā balsī nosaka, kad esam piebraukuši tuvāk, un es satrūkstos. Tas taču ir Kārlis Skalbe, Daugavas dzejnieks! Patiesi, ja ieskatās, var pat tumsā saskatīt viņa laipno un tādu kā zēnīgo smaidu.

„Kā patika Alauksts šovakar?" viņš vaicā, un nezinu, ko atbildēt. Viņš taču nejautāja „kā šodien ķērās", viņš vaicāja „kā patika Alauksts šovakar."

Tikai vēlāk es sapratu. Ne jau zivis bija Skalbem vajadzīgas, bet pati makšķerēšana, pati sēdēšana laivā; svarīgs bija ezers ar saviem vējiem, smaržām un ūdens vizmu. Gaiss ar savu radību, akmeņi ar pelēko, silto rūnu. Un arī nekā nenoķēris, man šķita, Skalbe aizairēja krastā savs un bagāts — šo ūdeņu daļa un šīs zemes miesa un sāls.

Kārlis Skalbe

DZIMTENE

Kā zobens iesprausts skuju vainagā
Spīd Alauksts tumšā egļu ielokā.
Pret padebešiem slienas pakalni,
Vecs bērzs ceļ skuju sirmo galotni.
Te mana dzimtene, ko appūš rudens
vējš,
Mans miežu lauks, pret sauli
nodzeltēj's.
Še plašāk veras debess kā jebkur,
Nekas še brīvo skaņu neaiztur,
Un vakarā, kad sārti saule riet,
Kā taures skaņas tālu ilgas iet.

LATVIJA

Izdevis Pētera Mantnieka kartografijas institūts Briselē.

Pēc Latvju dainām, kas iznāca Vācijā, J. Kadiļa apgādā, otrs tik pat ievērojams darbs parādījies Beļģijā. Tā ir Latvijas karte, stipri lielā formātā, uz laba papīra, teicamā izpildījumā, vairākkrāsainā iespiedumā. Maksā Vācijā 8 markas.

Kas tad nu būtu par tādu izdevumu vairāk sakāms?

Ak vai, cik daudz! — Kad es atplešu šo karti un uzsedzu uz gultas, jo man nav tik liela galda, uz kuņa varētu to uzklāt, tad arvien domāju: cik viegli būtu dusēt zem šāda apsega, gluži kā zem karoga, kad kādreiz aiziešu pie senčiem, kuņi šo zemi apdzīvojuši kopš laiku laikiem. Bet tāda doma var smelgt tikai latvieti manos gados. Jaunākajiem vis nevajadzētu lēti padoties liktenim, bet gan sacelties pret netaisnību, kas ņēmusi mums tiesību joprojām apdzīvot šo skaisto zemi. — Vispirms uzmeklējiet kartē kādu vietu, par kuņu varat sacīt: te es piedzimu... Varbūt uz kartes būs pat jūsu mājas atzīmētas, jo tik sīka tā ir. Varbūt tad jūs tālāk sacīsit: te no šīs vietas bija mana māte. Un tēvs bija dzīvojis te. Jūs atcerēsities, ka esat ciemojušies Usmā, pie draugiem, braukājuši pa ezeru lielā zvejas laivā, izkāpuši Morica salā. Un tad jūsu acis sniegsies augšup, uz Piebalgas kalnaini. Bērni jūs apstās un lūgs izvadāt pa visiem Latvijas novadiem, stāstīt par pilsētām, mežiem un upēm. Neviena grāmata to nespēj vārdos izteikt, ko runā tāda zemes karte. Nevien tas, ka ģimenē tā var stiprināt latvietību — latviešu svētdienas skolai tā būs jauks mācības līdzeklis. Svešniekam, kas ienāks istabā, kur pie sienas karāsies šī karte, mājas tēvs varēs sacīt: „Redziet, zeme, ko boļševiks saņurcījis un iebāzis savā nepiepildāmā kabatā!"

Tādā kārtā karte var kļūt pat par propagandas ieroci. Vismaz par ieganstu valodu uzsākšanai vēlamā virzienā.

Jānis Jaunsudrabiņš

Lasāmgrāmata

bērniem pirmskolas un tautskolas vecumā

CEĻA MAIZE

A. Kaugara, J. Sirmaņa un J. Bičoļa sakārtojumā iznāks š. g. janvāra vidū.

Grāmata nepieciešama katrai latviešu ģimenei, kur aug bērni, tēvu valodas mācībai, kā Vācijā, tā citās zemēs.

Nedēļas Apskata apgādam iesūtītos pieprasījumus lūdzam atjaunot LCK apgādam. Grāmatas cena DM 3.—.

Atkalpārdevējiem parastā atlaide.

LCK apgāds LATVIJA,
Esslingen/N., Breite Str. 6.

Visa nelaime nāk pa radio

ANDRIM TRŪKST PIRKŠANAS PRETESTĪBAS

Istabas stūrī mums stāv trīs pēdas augsts gumijas kovbojs, kas kustina acis, šauj ar diviem revolveriem un bļauj „gitap", kad pagriež kloķi zem viņa milzīgās cepures. Tas novietots uz milzīgas skaņu plašu kaudzes, kas ciemiņiem liekas savādi, jo mums nav patafona, kur plates uzspēlēt.

— Šeit mums nav arī puķupodu pasaules slaveno Muka tulpju sīpolu diedzēšanai, nav laika piecpadsmit minūtēs iemācīties spēlēt divsimt populāras dziesmas uz maza harmonija un nav vietas arī tiem četrsimt sevišķi lētajiem cālēniem, kas mums šajās dienās tiks piesūtīti pa pastu. Ja labi apdomā, tad neesam vēl izgudrojuši, ko iesākt ar to pašu trīs pēdas gaņo kovboju.

Viss sākās ar to, ka mums kā jaunamerikāņiem draugi Ziemsvētkos uzdāvināja radio. Redzēdams, ka mums neatliek laika to klausīties, mūsu mīļais dēls Andris novietoja to savā istabā. Trīs dienas vēlāk pastnieks atnesa kādu saini, bet Andris vilka laukā pa vakariem grūti sapelnītos dolarus un maksāja.

„Kas tas ir?" mēs jautājām.

„Krājkase," Andris paskaidroja, „vienu dienu reklamēja pa radio."

Nopirktā kārba gan patiesībā bija mazs naudas spēļu automāts, kur nauda parasti palika iekšā, taču vienojāmies to saukt par zēna krājkasi un vairāk iebildumu nemeklējām. Bet dienu vēlāk pastnieks atnesa kārbu ar tulpju sīpoliem.

„Kur lai tos liek?" mēs jautājam.

„Jāstāda zemē," Andris teica, „tik lēti Holandes sīpoli neesot pat Amsterdamā, tā pa radio teica. Es tikai aizrakstīju adresi, un te tie ir."

Šoreiz ņēmām zēnu krietni priekšā, taču nākošajā dienā bija klāt vēl viens sainis.

„Tas ir speciāls gadījums," Andris steidzās paskaidrot. „Radiofons iepircis par daudz un tagad pārdod gandrīz par brīvu. Labi, ka es pasteidzos — piedāvājums bija tikai vienu dienu."

„Bet mums tak nav patafona, mēs brēcām."

„Nu, jāpagaida, kamēr pārdos patafonus," Andris vēsi atbildēja.

Būtu tas noticis Eiropā, Andris dabūtu pērienu un tiktu astoņos gultā, bet zemē, kur jaunatnei atļāva gandrīz visu, neuzdrošinājāmies to aizskart. Kamēr gudrojām, nākošās trīs dienās pastnieks atnesa vēl sūtījumus ar galvas pulveri, žāvētiem sīpoliem un pakavu naglām. Tikai nedēļas beigās atjēdzāmies un pārgriezām radio auklu teikdami, ka tas krītot saplīsis.

Svētdienas vakarā atnāca ciemos mūsu ģimenes draugi un brīnījās, ka radio nespēlē. Bijām spiesti atzīties.

„Jums vajaga aizvest Andri pie psichologa," amerikāņi silti ieteica, „viņam trūkst pirkšanas pretestības."

„Bet vai tas ko līdzēs?" mēs jautājām,

„Skaidrs! Tepat kaimiņpilsētā ir dakteris Smits. Viņš ir liels speciālists; es dzirdēju pa radio."

Šinī brīdī no otras istabas atskanēja Andra smiekli.

„Runā par pirkšanas pretestību," viņš kratījās, „bet paši iekrituši uz kaut kāda ārsta reklāmu!"

Pagrozījām galvas un vēlāk atzinām, ka Andrim varbūt taisnība. Vakarā sasaucām ģimenes apspriedi un izlēmām, ka uz radio reklāmām neklausīsimies, kamēr mums nebūs pašiem savs auto. Arī Andris apsolījās to ievērot, un mūsu mājā būtu miers, ja kaut kur pastā nekavētos vēl pēdējais Andra pasūtinājums. Ko mēs, nabagi, darīsim, kad būs klāt četrisimti izsalkušu cāļu?

Norūpējušies vecāki atstāstījuši **Henrijam Nordenam**

Arī slimi zobi var būt par nāves celoni

Vēl arvien daudziem nav zināms, ka vairāku slimību cēlonis ir zobi. Par šo jautājumu medicīniskā literātūrā bijis daudz lasāms, arī latviešu pētnieks prof. Miķelsons jau pirms vairākiem gadiem par to rakstīja mūsu medicīnas žurnālā. Dzirdam, ka dažās zemēs, kurp izceļojuši mūsu tautieši, lielam turieniešu skaitam visi zobi izrauti un atvietoti ar mākslīgiem. Mums, ārstiem — kas esam pārliecināti, ka ir labāk, ja cilvēkam mutē nav nemaz zobu, nekā ja tam ir slimi zobi, — neuzskatām to par brīnumu. Civīlizētās zemēs lietojamais uzturs arī ir tāds, kas nesekmē žokļu un zobu nostiprināšanos, un tādēļ šādās zemēs jo vairāk ļaužu ar bojātiem zobiem. Ir jau labi, ja laikus atrod bojājumu zobā (vislabāk jau tad, kad tas vēl nesāp!), laikus izārstē un pareizi aizplombē. Bet ja viena vai otra iemesla dēļ izārstēšana nav iespējama, tad tiešām labāk to izraut.

Katram derētu zināt, kādu postu nodara bojāti zobi un visvairāk tie, kas, slimi būdami, nesāp, piemēram, tādi, kam ārstējot iznīcināts sāpes pārvadātājs nervs. Parasti tas tā ir zobiem, kas pārklāti ar zeltu vai citu izturīgu materiālu.

Kādas slimības var izcelties no šādiem zobiem? Dažu labu reizi tā sauktā reumatisma (locītavu vai muskuļu) cēlonis ir šādos zobos. Reumatisms pieskaitāms pie tā sauktām sociālām slimībām, kas nodara postu plašām tautas masām. Daudzi cilvēki kļūst uz īsāku vai ilgāku laiku darba nespējīgi, un liels ir to skaits, kas pilnīgi zaudē darba spējas. Ir aplamība, ja šādus slimniekus sūta ārstēties uz dziedniecības avotiem, ja viņiem iepriekš nav pilnīgi saārstētas mutes. Es saku apzināti — mutes, jo ne tikai zobos var būt slimības pirmperēklis, bet vēl biežāk mandelēs. Var šie pirmperēkļi būt arī citās ķermeņa vietās, piemēram, žults pūslī, olnīcās utt., var būt vainīgi arī vairāki perēkļi vienā laikā, bet ne reti tie ir zobos.

Ja kādam ir reumatisms, tad katrā gadījumā ir bojāta arī daļa sirds. Saprotams, šis bojājums var būt arī niecīgs, kas cilvēku nopietni neapdraud. Bet ļoti liela daļa no visām sirds slimībām, kā sirds muskuļu, tā iekšējās kārtas (sevišķi noslēdzēju vārstuļu) un virskārtas slimības, ceļas no reumatisma, pie kam tas savā parastajā veidā ar sāpēm locītavās un muskuļos nemaz neparādās. Slima sirds ne tikai rada darba nespēju, bet ne reti ir arī par nāves cēloni. Tātad slims zobs var būt arī par iemeslu cilvēka nāvei.

Tāpat dažu sāpīgu nervu iekaisumu, piem., ischiasu, var radīt bojāts zobs. Ļoti daudzu slimību gadījumos jāpiedomā, vai to novēršanai un izdziedināšanai nav nepieciešami jāizārstē vai pat jāizrauj slimie zobi. Kā viena no tādām sevišķi jāatzīmē nieņu kaite. Arī šinī gadījumā bīstams perēklis var ilgu laiku nemanīts atrasties zobā vai pie tā saknes, slimībai neparādoties. Bet ja pievienojas kāda saaukstēšanās, sadauzīšanās, kāds nopietns garīgs pārdzīvojums (jā, pat bailes!), slimība pēkšņi sākas. Tad atdalās maz mīzalu, tiem no asiņu piejaukuma sārta krāsa, sākas tūska, galvas reiboņi, vēlāk sirds nespēks, klepus. Šo slimību var izdziedināt, bet ne reti jāizrauj slimais zobs, lai neizceltos chroniska nieņu kaite, kas pavisam nelaba lieta.

Varbūt dažs brīnīsies, ja es ar nešaubīgu pārliecību teikšu, ka arī plaušu tuberkuloze daudzos gadījumos sākas vai nav sekmīgi izdziedināta neārstētu zobu dēļ. Ka tas tā, to grūti neārstam izskaidrot, jo te svarīgi tā sauktie allegorijas likumi, kuņus te īsumā izskaidrot nav iespējams.

Katram jāzina sakarība, kāda pastāv starp slimiem zobiem un daudzām slimībām un kas ir noteikti pierādīta. Lai saglabātu veselību un darba spējas, sevišķi piesardzīgiem jābūt tiem, kam mutē zobu metalla apklājumi. Tādus vispārīgi drīkst uzlikt tikai tad, ja ar rentgena stariem pārbaudīts, ka zoba sakne un tā apkārtne vesela. Bieži vien nepietiek ar to, ka zobārsts, ārēji aplūkojot un izklauvējot, nekā ļauna neatrod, jo var izrādīties — un tas daudzreiz pieredzēts, — ka rentgena fotografija rāda smagu bojājumu. Tāpēc katrā šaubu gadījumā un ik reizi, kad zoba slimība var būt par cēloni vispārējai saslimšanai, tāda rentgena fotografija nepieciešama.

Vai te vēl īpaši jāatzīmē, cik liela nozīme zobu kopšanai, lai cilvēks paliktu vesels? Katram būtu jāzina, ka ik vakaru (labāk arī rītos pēc brokastīm) jāiztīra zobi un pēc tam līdz gulēt iešanai nedrīkst vairs neko ēst. Taisni pret pēdējo grēko daudzas mātes, kas vēl gultiņā mazam bērnam iebāž mutē šokolādes gabaliņu vai citu gardumu! Gulēt ejiet tikai ar iztīrītiem zobiem! Ļoti ieteicams izskalot zobus pēc katram ēšanas. Šāda mutes kopšana jo stingrāk jāievēro tiem, kas saslimuši ar kādu no šeit minētām vai arī citām slimībām.

Prof. Dr. med. **N. Vētra**

Bez rakstniecības vēstures tomēr neiztiksim

Latvijas Jaungada numurā A. Plaudis plašāk paskaidrojis savu viedokli literatūras, skolas un politikas jautājumos. Pa daļai viņš piekāpies un T. Zeiferta un L. Bērziņa rakstniecības vēsturi jau ar mieru paglābt no autodafē, par citām tomēr uzsvērdams, ka „ja uguntiņu pielaidīsim šīm skolu ‚ersatz' vēsturītēm, nevienam ļaunums nenotiktu, būtu vienīgi iegūts". Šis teikums tad laikam attiecas uz A. Dravnieka un K. Kārkliņa vēsturēm.

Man A. Plauža viedoklis joprojām liekas konsekventi neizdomāts, dīvains. Labi — iepazīstoties ar plašām literatūras vēsturēm, oriģināliem pētījumiem, kā katrā zinātnes laukā noņemsim cepuri. Bet nav teikts, ka gluži atmetamas, nederīgas būtu arī konspektīvas lit. vēstures, darinātas oficiālai skolu programmai. Katrā zinātnes nozarē pēc paaudžu pūliņiem taču sakrājas pārbaudītas patiesības, skolas uzdevums ir tās iemācīt bērniem. Te nu katrā gadījumā nemaz nevajag jaunu oriģinālpētījumu. Apšaubītākie, vēl vispār neatzītie uzskati lai paliek speciālistu informācijai — kā mācības līdzeklis tie mazāk noderēs kādas sistēmas iegūšanai.

Gribētu oponēt arī A. Plauža uzskatiem par mācību metodi skolās vispār. Mācīšanu tādā nozīmē, kā to vispār saprot, Plaudis nosauc par „mnemoniku" (atmiņas vingrināšanu), tās vietā ieteikdams „audzināšanu". Tūlīt viņš paskaidro: audzināšana notiekot dziedāšanas un zīmēšanas stundās, un tur jaunieti pieradinot pie kā laba, viņu „ieinteresējot". Tāpat kā notiek dziedāšanas vingrinājumi, A. Plaudis tad ieteic latviešu valodas stundas — lasīšanas vingrinājumus pēc savas chrestomatijas.

Protams, tādas daiļlasīšanas stundas nebūtu ļaunas, ja atliktu laika. Mācoties mūzikas vēsturi, neviens neesot mūzikāls ticis, saka Plaudis. Bet kāpēc tad skolās ir mūzikas un mākslas vēsture? Taču, lai iegūtu kādu priekšstatu par šiem gara dzīves novadiem, par cilvēces kultūras attīstību. Praktiski vingrinoties dziedāšanā un zīmēšanā to nevar, tāpat [illegible] latviešu valodas stundas ar [illegible]grāmatu vien gan izglītotu varbūt labus lasītājus, literatūras draugus, pat būtu patīkamas un derīgas nākamiem rakstniekiem, bet bez sistēmatiskas vēstures jaunieši tomēr apmaldītos kā mežā.

A. Plaudis norāda uz „satura atstāstījumiem", kas cirkulējuši Latvijas skolās kā bēdīgs piemērs. Esmu gan tādus redzējis par Janševska „Dzimteni" uc. Bet vai viņš ir padomājis, ko skolēni zinātu atbildēt, ja tiem nemācītu nekā — ne rakstnieku biografijas, ne svarīgāko darbu iznākšanas laiku, ne virzienus, nedz arī izskaidrotu rakstniecības attīstību, sakarus ar savu laikmetu un ārzemju literatūru, — bet tikai lasītu un lasītu klasē vai nu pa vienam, vai visi korī. Jau mācītam kritiķim nav viegli no oriģināldarba izlobīt definīcijas, vērtējumus. Esmu pārliecināts, ka skolēnu vairums pēc tādas lasīšanas Plaudim uz jautājumiem mācēs atbildēt tikai to pašu kailo saturu, ko viņš noniecina kādreizējos Latvijas „gara mēdītājos" izdevumos.

Es negribu uzsvērt, ka skolas uzdevums būtu piekraut audzēkņu galvu ar literātūrvēsturiskām zināšanām, biografisku faktu materiālu utt. Svarīgāka par zināšanām, ko dod skola, audzēkņu prātam ir gara attīstība. Un tā nu skolas nozīme arī pēc līdzšinējām metodēm nav noliedzama. Kādreiz Latvijā bija modē uzbrukt vidusskolu programmai, ka vidusskola nesagatavojot dzīvei. Tā esot tikai augstskolas priekšskola, un vienīgi augstskola izlaižot speciālistus. Pa daļai tiešām tā ir — vidusskola dod samērā maz zināšanu, kas vajadzīgas darbā, praksē. Milzums iemācītas vielas vēlāk dzīvē aizmirstas. Bet cilvēka vispārējā attīstībā vidusskolai bija liela loma, to katrs var redzēt, salīdzinot pamatskolu un vidusskolu beigušos. Šajā ziņā Plaudis gluži bez pamata ironizē par sveštautieti — technikuma skolotāju. Es gribētu pievienoties viņa izteicienam, ka „alģebr ir vien smadzeņ pulierēšan". Un līdzīga ir arī rakstniecības vēsture. Ģimnazijā ejot man bija ļoti daudz laika jāpatērē latviešu valodai, jo stingrais skolotājs Plūdons gribēja, lai viņa rakstniecības vēsturi mācās gandrīz no galvas. To vēlāk tomēr vairs nenožēloju, jo Plūdonim ir skaista valoda un pareizi autoru vērtējumi, arī zīmīgi laikmetu vērtējumi. Lit. vēsturē, ja to labi māca, ir tikpat vērtīgs smadzeņu treniņš kā matēmatikā. Skolotājam jau nav jāapmierinājas ar mechaniskām atbildēm pēc iekalšanas, bet jāieaudzina skolēnā izpratne.

Tādēļ es domāju: rakstniecības vēstures programma mūsu skolām ir gan papildināma, pārlabojama, pieņemot klāt varbūt uz vecāko laiku lēses dažus izlaistus svarīgus autorus un vairāk vērības veltot rakstniecības virzienu noskaidrošanai, attīstībai, bet atmetams šis mācības priekšmets nav.

Tagad par kollaborantiem. A. Plaudis aizstāv Latvijā palikušos un saka, ka tie esot piespiesti runāt un rakstīt krieviem patīkamas lietas. Nu, rakstnieku aprindās bez Andr. Upīša, Viļa Lāča un citiem lielajiem komūnistiem, kā arī bez dilettantiem ar partijas kartīti kabatā, katrs tomēr varēs nosaukt dažus, kas palikuši pie komūnistiem aiz simpatijām. Un kam arī tādu jūtu nebija, tie, nebraukdami projām, jau toreiz varēja rēķināties, ka komūnisti, tiklīdz ienāks, spiedīs viņus darboties savā labā. Tā tad tomēr pasīva kollaborācija. Kā mēs zinām, izbēgt bija iespējams gandrīz visiem, atskaitot dažus pēkšņa iebrukuma pārsteigtos (Vikt. Eglītis) vai vēlāk notvertos (Vilis Cedriņš uc.). Pie tam šie pēdīgi minētie nelaimīgie jau arī vairs nav dzīvi.

Protams, aplam būtu noliegt, ka arī kollaborantiem gadas vai agrāk bija literāras vērtības. Speciālisti par tām var interesēties jau tagad, vēlāk varbūt šo to varēs atsļjāt arī jaunatnei. A. Plaudis jautā, kāpēc es prasot tik garu „inkubācijas laiku", ieteikdams kreiso pusi pārrevidēt tikai pēc atgriešanās dzimtenē. Atbilde visai vienkārša: tad J. Sudrabkalna, A. Čaka, M. Bendrupes un citu darbu pieminēšana un apskatīšana vairs nekaipos Padomju Latvijai, kā tas ir tagad. Tiešām nesaprotu, kādēļ A. Plaudis tik dedzīgi iestājas tieši par šī šaubīgā sektora darbiem kā par skolu lasāmvielu, kad vai nu laika, vai programmas sastādītāju izpratnes trūkuma dēļ netiek apskatīti daudz lielāki rakstnieki — Viktors Eglītis, Kārlis Jēkabsons, Jūlijs Pētersons, kas pie tam jau pieder vēsturei, ir nevainojami nacionālisti un zīmīgā kārtā tieši šo kollaborantu draugu upuri.

Olģerts Liepiņš

Piezīmes O. Liepiņa rakstam

Lai man atļauts šeit izteikt pateicību O. Liepiņam, kas tik atsaucīgi palīdzēja atgādināt skolai manuprāt dažu ļoti svarīgu jautājumu, un kaut arī tas notiek laikā, kad mūsu skola taisās uzņemt nezināma ilguma brīvdienas. Lēmumi nav mūsu abu varā, taču ierosināts ir, un principā nav slikti, ja domas dalās — tas allaž norāda uz lielāku drošību nekļūdīties. Zīmējoties uz manējām, tās negrozītas gan nav atrodamas Latvijas šajā, bet pag. g. 30. nov. un š. g. 4. janv. n-rā. Ja man pie tur teiktā būtu vēl kas piebilstams, tad vienīgi tikdaudz, kā mazs paplašinājums mana pēdējā raksta ievadā uzmestai mūsu strīdus diagnozei — un proti: d e m a g o ģ i j a, izlietota kaut tīri apolītiskā „divkaujā", kad, manot prestižu apdraudētu, cita parocīgāka metamā pa rokai negadās, tomēr ir un paliek metode, ko atstājusi marksistiskā skola un kuŗas miteklis šodien ir austrumi; tie paši austrumi, no kuŗiem Liepiņš mani tad nu tiešām ir uzskatāmi brīdinājis.

Artūrs Plaudis

Marija Urnežus

KĀDĒĻ?

Kādēļ manu sāpju miklu
[illegible] uzminēji?
[illegible] grāvā, sniegu vidū
Zilas vizbulītes sēji?

Kādēļ jūrai, [illegible] liegi,
Celties liki [illegible] šūpās?
Jaunas dzīves [illegible] meti
Skūpstus aizmirsušās lūpās?

Kādēļ oglēm nedzisušām
Pūti savu karsto dvašu?
Vai tu nejūti, ka liesma
Sadedzina tevi pašu?

A. Remizovs un latviešu dzeja

Ir ļoti labi, ka A. Akmentiņš Latvijas š. g. 2. numurā norāda uz kādu A. Remizova dzejoļa tulkojumu angļu valodā, pie kam pats A. Remizova dzejolis ir savukārt mūsu Aijā, žūžū, lāča bērni, pārdzejojums. Tikai pats secinājums kā no Akmentiņa, tā arī V. Dārziņa puses man liekas Remizovam netaisns. R. bija savā laikā viens no visievērojamākajiem krievu rakstniekiem. Kādas vajadzības „piesavināties svešus laurus" viņam toreiz nebija, un arī tagad, kad viņa spožums, kaut arī ne gluži izgaisis, vairs nav spilgts, Lāča bērni viņu neglābtu. Tas vien, ka parādījies kāds viņa dzejolis, kuŗa pamatos ir latviešu tautasdziesma, vēl nedod iemesla apšaubīt R. dzejnieka ētiku, ja arī šis pirmavots angļu žurnālā nav atzīmēts. Dzejniekam pie tam ar laikrakstiem un žurnāliem bieži iznāk tik daudz klizmu, ka Dievs viņam parasti devis jo biezu matu cekulu tikai tāpēc vien, lai viņš pats to šādos gadījumos dusmās un izmisumā pavisam neizplūkātu. Mēs nezinām, kādā veidā dzejolis iesniegts angļu žurnālam, jo maz ticams, ka tas tur nācis tieši no R. Bet tas arī nav svarīgi. Ja jau The Bears Lullaby kļūs par angļu ļoti iemīļotu dziesmu, tad gan jau atradīsies arī pirmautors un tiks pieminēts, tāpat kā mēs neaizmirstam savas Nevis slinkojot un pūstot pirmavotu. Un kā čechi var būt pateicīgi Allunānam, mēs būsim pateicīgi Remizovam. Ja nu turpretī tā paliks ieputējusi angļu žurnālā kopā ar A. Remizova vārdu, tad nebūs noskumt, ka tur, tāda vai citāda iemesla dēļ, nebūs ieputināts arī mūsu vārds. Mūsu pašu Aijā, žūžū, jau neapputēs. Par to varam būt droši.

Kultūrvēsturiski mūs tāpēc jau daudz vairāk var interesēt tā versija, ko min V. Dārziņš kā eventuālu izskaidrojumu tam, kādā ceļā Remizovam ir kļuvusi pazīstama mūsu tautasdziesma. Šie ceļi varētu būt arī tīri literāri. Mūsu tautasdziesmas satura tulkojumā ir parādījušās arī dažās citās valodās. Visvairāk, liekas, krievu valodā. Un daži ievērojami krievu dzejnieki pirms pirmā pasaules kaŗa bija par tām zināmā mērā ieinteresējušies. Tomēr arī man liekas, ka attiecībā uz R. būs jo liela nozīme tam dzīvajam sakaram, kas R. bija ar dažiem latviešu rakstniekiem, sevišķi ar Viktoru Eglīti. R. bija daudz stāstīts ne vien par mūsu apbrīnojamām tautasdziesmām, bet arī vispār par mūsu rakstniecības, sevišķi lirikas, augsto līmeni. Paša V. Eglīša dziļi kultūrālā personība un viņa mākslinieciskā degsme bija šai ziņā varbūt viens no visspilgtākajiem argumentiem. Nav arī jāaizmirst, ka lietuvietis Baltrušaitis bija jau kļuvis par vienu no galvgala krievu dzejniekiem. Tā bija radusies interese izdot latviešu (un arī citu „mazo tautu") dzejas almanachus krievu valodā. Pirms kaŗa šis latviešu almanachs „Latišskij Sborņik" arī iznāca. R. un tāpat viņa ieinteresēto citu krievu dzejnieku nopelns bija tas, ka latviešu dzejas (plašākā nozīmē) tulkošanai bija pieaicināti paši visslavenākie tā laika krievu dzejnieki un rakstnieki, ar tā laika korifeju V. Brisovu priekšgalā. Viņi latviski gan neprata, bet šeit izlīdzējās tādējādi, ka attiecīgais krievu dzejnieks (tika izmeklēta zināma dvēseļu simpatija) saņēma latviešu tekstu un blakus tam katras rindas tulkojumu. Attiecīgais pārdzejotājs tad iejutās (lai arī mechaniski) oriģināla valodas skaņās un ritmā, bet saturā un gleznās viņam palīdzēja iejusties vārdiskais tulkojums. Piekļūt uzminamai pašas dzejas būtībai viņam palīdzēja viņa paša dzejnieka talants, kas spēj līdzi ieskanēties otram dzejniekam arī tad, kad viņu valodas ir dažādas. Gluži tāpat kā viena viļņa vibrācija var radīt tā paša toņa līdzi skanēšanu pavisam citā instrumentā. Kā man stāstīja Virza, kas arī bija piedalījies almanacha sastādīšanā, tādu metodi ieteicis Brisovs. Tā tiešām arī bija izrādījusies ļoti sekmīga. „Latišskij Sborņik" ir labākais latviešu darbu tulkojums svešās valodās. Tā, piemēram, Brisova dažu Raiņa dzejoļu pārdzejojums krieviski (Kalnā kāpējs, Pieta, Vēl vienmēr vilks uc.) man pat liekas pārāks par to, ko uzrakstījuši Brisovs vai Rainis paši.

Šai almanachā ir reprezentēti visi mūsu tā laika ievērojamākie dzejnieki un rakstnieki. Protams, arī mūsu tautas dzeja tur nebija piemirsta. Ļoti var būt, ka tur jau ir ievietots R. Lāča bērnu tulkojums. Pārliecināties par to nu gan varētu tikai, ieskatoties almanachā vai arī —paprasot dzejniekam P. Ērmanim.

Visticamāk, ka Remizovam, tā vai citādi, mūsu šūpļa dziesmas tulkojums palicis no šiem almanacha sagatavošanas laikiem. **A. Piensners**

LIETUVAS SŪTNIM 70 GADU

Lietuvas ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministrs Lielbritānijā B. K. Balutis gada beigās atskatījās uz 70 mūža gadiem. Savu amatu Londonā sūtnis pilda jau ilgākus gadus. Pirms tam viņš bija Lietuvas diplomātiskais pārstāvis ASV. Uz Ameriku Balutis izceloja jau 1905. g., kur darbojās kā lietuviešu laikraksta redaktors.

IRMA LIEPSALA

Nāve un Antonija

Ernas Geistautes viņete un ilustrācijas

(Beigas).

„Es nezinu," viņa paraustīja plecus. „Ar labu nakti!" Antonija vēlējās drīzāk palikt viena un sakārtot domas, kas šausmīgā jūklī maisījās galvā. Vai viņa tiešām bija par daudz vīna dzērusi?

Pēkšņi Katrīna atgriezās viesistabas durvīs: „Madam, apakšā zvana..."

Tad arī Antonija dzirdēja divus apraustus zvanus.

„Cik pulkstens, Katrīn?"

„Divpadsmit."

„Tas neviens cits nevar būt kā Svīķa kungs. Ej, saki viņam, ka ir nepieklājīgi tik vēlu traucēt. Es jau guļu. Lai viņš nāk rīt," un Antonija domāja, cik lieks un vienaldzīgs šis vīrs viņai kļuvis. Jā, kāpēc gan viņa vēl ir šeit, ar kādām tiesībām?

Pēc dažiem mirkļiem Katrīna bija atkal augšā, apjukusi un izbijusies.

„Madam, tas nav Svīķa kungs... Tas ir kāds vīrietis melnā apmetnī. Viņš esot atnesis jūsu pamesto šalli un gribot to personīgi nodot. Viņš zinot, ka jūs vēl esot augšā, madam... Jūs viņu gaidot..."

Antonijai sastinga asinis dzīslās. Viņa atcerējās labi, ka bija pārbraukusi bez šalles. Bet ko tagad darīt? Varbūt tas nemaz nav Hermanis? Nē, tas nevarēja būt viņš. Ārsts Puķe aizvadīja viņu uz staciju. Bet kas? Viņa izšķīrās ātri:

„Ielaid, Katrīn, un ej."

Pārkāpis slieksni, istabā apstājās Felikss Hermanis, savā cimdotā rokā tiešām turēdams šalli. Arī Antonija stāvēja tāpat, mēģinādama visiem pēdējiem spēkiem saglabāt ārējo mieru. Brīdi starp viņiem gulēja pusnakts klusums, kas auklēja sevī kaut ko no stingušām ilgām un vientulības. Likās — kāda dīvaina gaisma ieplūda telpā, no kuŗas aizdegās visas istabas spuldzes un sveces.

Tad lēnām, lēnām pacēlās Antonijas plaksti un viņas skats pāri istabai sastapās ar Feliksa Hermaņa skatienu...

Viņš pastiepa roku ar šalli, to kā karogu izkārdams. Antonija sekoja šim aicinājumam un, pārskrējusi istabu, kā nopļauta pieplaka Feliksa Hermaņa krūtīm.

Ar vienu roku viņš pieturēja viņu, bet ar otru atraisīja savu apmetni, kas kopā ar šalli nokrita uz grīdsegas. Tad, pacēlis Antoniju abās rokās, viņš nesa to pāri istabai uz otru.

„Man nebūtu mūžīga miera, Antonij, kamēr tu nebūtu kļuvusi mana. Tavs miesas dailums mani satrauc, bet sirds ilgojas mīlestības, ko dzīvē neesmu saņēmis tāpat kā tu... — un mēmu un drebošu viņš noguldīja viņu baltajā, vēl nakts neskartajā gultā.

Pēc pirmā, nekad vēl nepiedzīvotā skurbuma Antoniju pēkšņi sagrāba bailes. „Tagad man jāmirst", viņa domāja un mēģināja celties, lai aizbēgtu. Velti — ugunīgais virpulis to no jauna atrāva atpakaļ. Viņa mēģināja kliegt, bet skaņas noslāpa skūpstos un nopūtās.

Vai tas bija nogurums, kas lika saplakt bailēm un ziņkārei, vai maigums, kas kā vakara vēsma atlido pēc tveices un negaisa? Varbūt tā bija tējrožu aizmirstības smarža, kas no košā puķa atrisušas, tagad gulēja izkaisītas pa visu gultu? Saņēmusi pēdējos spēkus, Antonija tomēr paraudzījās.

Felikss Hermanis bija piemidzis, iespiedis galvu starp Antonijas kaklu un plecu kā gaismas vairīdamies, bet kreiso roku vaļīgi pārsviedis Antonijas krūtīm.

Un pēkšņi... Nē, vai tas varēja būt?... Tā bija Feliksa Hermaņa kreisā roka — maza, iedzeltāna plauksta, rādītāja pirksts bez augšējā locekļīša, un tur bija arī sidraba gredzens, ielauzts, ar sarkano aci... Nāves šausmās Antonija iekliedzās un zaudēja samaņu.

Divas dienas Svīķa kundze nogulēja bezsamaņā. Trešajā dienā, kad viņa atvēra acis, viņa ieraudzīja pie savas gultas ārstu Puķi.

„Būs labi," viņš teica un saņēma viņas roku, kuŗas ādas baltums bija kļuvis pilnīgi caurspīdīgs. Tāda pati bija arī viņas seja.

„Es izstāstīju jūsu vīram un izlūdzos piedošanu par savu rīcību, ka atļāvu jums vienai atgriezties mājup... Ceļā jūs, droši vien, būsit sasaldējusies. Katrīna stāstīja, ka tai pašā naktī kāds atnesis jūsu šalli... Man jums jānodod doktora Hermaņa sveicieni, kuŗa pēdējās domas no Rīgas aizbraucot piederēja jums Vai jūs par to nepriecājaties, Antonij? .." ārsts iesaucās, jo Antonija atkal bija iegrimusi nemaņā.

Pa to laiku no istabas uz istabu nemierīgi staigāja Katrīna ar savu aitas ģīmi un simto reizi ieskatījās tais pašos skapjos, pagaldēs, lādēs: „Dievs, kaut es varētu atrast!" Viņa meklēja pazudušo roku, kas viņas kundzi uzreiz darītu veselu. Bet tā bija un palika pazudusi. Uz mazā galdiņa pie slimnieces gultas vīzdams izsmaržoja milzīgs pušķis dzeltēno tējrožu, un līdz ar viņām novīka arī Antonija pati, neļaudama vairs ne skaņai nākt pār savām skaistajām, ziedošajām lūpām, kas baltajā sejā šķita sarkanas kā rubīni.

Septītā dienā pēc saslimšanas un būdama visu laiku pie pilnas saprašanas, tikai bez valodas, bagātā Rīgas lieltirgotāja Mārtiņa Svīķa sieva Antonija atstāja šīs zemes tekas, aiznesdama mūžībā kādas mīlestības baigo noslēpumu.

KULTURAS CHRONIKA

Montreālas laikraksts The Standard Magazine ievietojis KLNA priekšsēža M. Vētras ģīmetni līdz ar paskaidrojumu, ka Vētra aktīvi darbojoties, lai noorganizētu pirmo valsts operu Kanadā. Sarunā ar žurnālistu Vētra piezīmējis, ka šādu operu varot radīt arī bez lielām „zvaigznēm".

Kopenhāgenā 77 g. vecumā mirusi dāņu rakstniece Karina Michaelisa, kas sevišķu ievērību pasaules literātu aprindās ieguva ar savu 1910. g. publicēto romānu Bīstamais vecums.

Viena no lielākajām franču literātūras godalgām — Gijoma Apolinēra prēmija šogad piešķirta 35 g. vecajam sirreālistu dzejniekam Polam Šolo (Paul Chaulot).

KO DARA UN KĀ DZĪVO GRAFIĶIS VILIS KRŪMIŅŠ?

Vilis Krūmiņš, kas no 1946—1949. g. septembrim bija par mācības spēku Baltijas Universitātē Pinebergā, pēc tās likvidēšanas palika tajā pašā nometnē.

Beidzis Latvijas Akadēmiju, Krūmiņš ilgu laiku darbojās Latvijas valsts papīru spiestuvē, un bija paidagogs Rīgas vidusskolās.

Viņa ģimene izkaisīta: pats viņš dzīvo Pinebergā, sieva ar jaunāko meitu un māti — Latvijā un vecākā meita ar znotu Anglijā. Savā privātajā dzīvē mākslinieks ir noslēgts un vientuļš. Dienas lielāko daļu viņš pavada veikdams dažādus pasūtinājumus.

Savā labā Krūmiņš nekad nav rībinājis „lielās bungas", tādēļ viņa vārds reti kur dzirdams.

V. Krūmiņš ir liels dabas draugs, un trimdas Ziemsvētku eglīti nededzināja mājās, bet mežā, kurp devās kopā ar kādu draugu, ar kafiju termosa pudelē un ogu maizi kabatā.

Vecie draugi, kas Krūmiņu grib atrast, var rakstīt: D. P. Baltic Camp (24) Pinneberg/Holst.

J. S.

Vilis Krūmiņš — Senlatviete

Knuts Lesiņš

SNIEGI

Piesniga nakts un piesniga diena,
Piesniga mājas un ceļi un mežs;
Balto ceriņu puteni vienā
Tāds pats ir zināms, kā tas, kas bij svešs.

Zēniņš mazs, izstiepis rokas,
Slīdošās pārslas brīnoties medī,
Likdams uz mēles; bet zēnišķus jokus
Nesaprot māte, — nu mājās šo vedīs.

Pasaule mīļā, kādreiz tik skaista,
Mūžība zudīs, kā aizsniga sniegs;
Veltīgi acīm gaismu šo aiztur,
Dzīve kā pārsla — tikai tāds nieks.

Viss ir dīvains, kas pasaulē noris,
Jāskumst ir vecam, kur prieks bija zēnam;
Saboztām spalvām uz jumta škores
Trīs melni putni apsniga lēnām...

Zelta priekškars

Žans Kokto, pazīstamais franču režisors, dzejnieks un baleta choreografs, kā zināms, pagājušā gadā viesojās ASV. Atgriežoties Eiropā viņš publicēja grāmatu Zelta priekškars, kas tagad parādījusies arī vācu izdevumā (Karl Rausch Verlag, Düsseldorf). Sniedzam šeit izvilkumu, kurā uzskatāmi raksturots eiropieša spriedums par amerikāņiem un attieksmēm starp abiem kontinentiem.

„Amerikāņi! Rakstu Jums šo vēstuli lidmašīnā, kas mani ved atpakaļ uz Franciju. Tā ir dziļa mīlestība, kas man liek šīs rindas rakstīt. Mana pateicība par sirsnīgo uzņemšanu liks jums dāvināt tām pienācīgo uzmanību, tā liegs jums lasīt šo vēstuli, kamēr jūs klausāties radio raidījumā „Mūzika tiem, kas lasa."

Ņujorka nav mierīga, sēdoša pilsēta. Ņujorka stāv. Ja tā sēdētu, viņa atpūstos un varētu pārdomāt; un ja tā atlaistos, viņa varētu gulēt un sapņot. Bet viņa negrib ne pārdomāt ne sapņot. Tā grib stāvēt starp savas mātes krūtīm un pārmaiņus dzert no vienas alkoholu un no otras pienu. Ņujorka grib stāvēt, grib aizmirst (ko?), grib nogurt, grib sevi izsmelt, grib izbēgt no sevis. Nogurums un tikko jūtamā šūpošanās uz stingra pamata ar līganām smailēm ir miera vieta, kur izbēgt no kādas nopratināšanas, kurai jūs paši pakļaujat sevi un tomēr bīstaties no tās, un kam jūs bez izņēmuma pakļaujat arī visus citus.

Stjuartese ziņo, ka mūsu lidmašīna šķērsojot polārās gaismas loku. Taču es nepaceļu savas acis — man šķiet, ka garīgā gaisma, uz kuŗu es paļaujos, ir svarīgāka par polāro gaismu debesīs.

Amerikāņi! Uzklausiet tos nedaudzos Eiropas vīrus, kuŗu vārdiem ir darbu spēks. Lielākais noziegums pret garu ir nenoteiktība vārdos. Šo netikumu izplata mūsu laika prese, kas tic melu iedarbībai, tāpat kā muļķi domā, ka intelliģencei nepieciešama ļaunprātība, un ka labsirdība nozīmē to pašu ko muļķība; bet patiesībā taču intelliģences pārsteidzošā labsirdība pamet ēnā konvencionālo ļaunprātības inteliģenci. Šis ir vienīgais punkts, kuŗā es atļaujos dot jums padomu.

Esiet uzmanīgi, amerikāņi! Ļaujiet jūsu uzmanībai kļūt mazāk skolmeistarīgai nekā līdz šim, pievēršoties vairāk cilvēka dziļajiem elpas vilcieniem nekā saviem pasākumiem. Mūsu darbošanās jēga meklējama vienīgi viņas ilgumā un tais daļējos panākumos, ko tā izsauc. Ir saprotami, ka tās nedaudzās mūsu domas, kas jūs sasniedz, padara mūs jūsu acīs līdzīgus vēja rādītājiem. Starp dažādajiem darbiem, kas nokļūst līdz jums, stiepjas plašas stepes un atņem šiem darbiem savstarpējo sakarību gluži kā avarējuša kuģa atsevišķajiem dēļiem. Ka jūs šiem vrakiem piešķiŗat nozīmi, ir mūsu pateicības cienīgs apstāklis, bet tas arī izraisa izbrīnu par to, ka jums vispār izdodas pēc tiem sazīmēt kādu kuģa daļu. Ir absurds apgalvot, ka Francija atrodas briesmās. Pēc visa tā, kas Francijai bija jāpārcieš, tā tagad līdzinās drudzī drebošai, dzīstošai brūcei.

Es nelūdzu jūsu uzmanību, bet jūsu līdzdalību, lai attieksmes mūsu tautu starpā kļūtu brīvākas; bet vēl vairāk lūdzu jūs pievērst to vīru uzmanību, kas vada jūsu likteņus — tam, cik svarīgi ir pavērt brīvu ceļu kultūrai, lai tā neatdurtos pret muitas un devīžu kontroles šķēršļiem.

Amerikāņi, tagad es mēģināšu gulēt un sapņot. Man tīk miegā piedzīvot sapņus un mostoties tos atkal aizmirst. Jo savos sapņos es dzīvoju pasaulē, kuŗā nav nekādas kontroles. Taču tāda kontrole radīsies, ja jūs turpināsit būt tie, kas jūs esat. Sapņus sāks kontrolēt, un tā nebūs psīchiatra kontrole, bet kontrole, ko izdara policija. Sapņus kontrolēs un sodīs. Sodīs darbības, kas notikušas pat sapnī. Ar labu nakti!"

Preses ļaudis jaunā dzīvē un darbā

Latviešu žurnālisti ASV, Anglijā, Kanadā, Dienvidamerikā un Austrālijā

Trimdā Vācijā un Zviedrijā, kaŗam beidzoties, atradās gandrīz visi neatkarīgās Latvijas laika žurnālisti. Izkļūt no dzimtenes neizdevās tikai daļai to, kas bija Kurzemes aizstāvju rindās, un dažiem vecākās paaudzes žurnālistiem. Trimdas laika kuplā latviešu prese liecina, ka arī švešniecībā latviešu avīžnieki kā Vācijā, tā Zviedrijā, nav stāvējuši dīkā. Tagad, latviešu ceļiem vedot pāri okeaniem, arī preses ļaudis dodas uz jaunām mājvietām, un Vāciju jau atstājusi latviešu žurnālistu lielākā daļa.

No Latvijas redakcijas locekļiem, kas darbojās apvienotajā laikrakstā, jau gandrīz puse devusies pāri okeanam un iekārtojusies jaunai dzīvei, kas gan nenorit vairs avīzes, bet fiziskā darbā. No Latvijas redaktoriem uz ASV jau izceļojuši Felikss Krusa, Alfrēds Ozols, galvenā redaktora vietnieks un bij. Latviešu Ziņu atbildīgais redaktors Arvīds Klāvsons un Fridrichs Igals.

Savienotās valstis par savu izceļošanas zemi izraudzījusi arī lielākā daļa citu latviešu žurnālistu. Tur jau kopš pagājušā pavasaŗa mīt Gincburgā iznākušās Latvijas licenciāts un atbildīgais redaktors Kārlis Rabācs, kas tagad rediģē Amerikas latviešu laikrakstu Laiks, reizē strādādams tomēr arī fizisku darbu. ASV dzīvo un strādā arī Tēvzemes bij. atbildīgais redaktors Ludvigs Bērziņš, Latvijas līdzstrādnieki Ēvalds Freivalds, Vilis Čika, Aleksandrs Liepa, Rita Liepa un Raimunds Čaks. Jaunajā kontinentā jau krietni iedzīvojies kādreizējā Latviešu Vēstneša izdevējs un atbildīgais redaktors Viktors Baltkājis un Tēvzemes sporta redaktors Boļeslavs Semaško. ASV krastā izkāpis DP laikraksta In Ausland redaktors Andrejs Rudzis un seniors Jānis Porietis, kas tieši pēdējā laikā atkal sācis nodoties politiskai publicistikai. Kalifornijas saulē savu foto reportieŗa māku reizēm izmēģina preses fotografs un illustrātors Leonīds Ozoliņš.

Pusducis latviešu žurnālistu šobrīd ir arī Anglijā, kur viņi pa daļai pulcējušies ap Londonas avīzi. Tur mīt redaktori Jānis Andrups un Jūlijs Vaivars karikatūrists, un feļetonists Ernests Rirdāns un spējīgais, trimdā „atklātais" feļetonists Drūmais.

Kanadā ir Latvijas Kareivja bij. līdzstrādnieks Aleksandrs Kundrāts un Tēvzemes literārās daļas redaktrise Biruta Senkēviča, kas tagad vada Kanadas latviešu laikrakstu Brīvā Balss. Kanadā savu maizi, gan ne ar foto aparātu, bet fiziskā darbā pelna arī preses fotografi Pauls Zariņš un Konrāds Tomiņš.

Uz Dienvidameriku devušies divi latviešu žurnālisti: Aloīzs Klišāns uz Venecuēlu un Arno Rasa-Skujiņš, kas pazīstams arī kā literāts, uz Braziliju.

Kuplā skaitā latviešu žurnālisti pārstāvēti tālajā Austrālijā. Tur kopš gada dzīvo viens no izcilākajiem latviešu sporta žurnālistiem un redaktoriem Arnolds Šmits, kas arī tagad, par spīti līguma gadiem, ir viens no aktīvākajiem latviešu laikrakstu līdzstrādniekiem, bez tam darbodamies par redaktoru Austrālijas Latvietī un Latvijas redaktoru Austrālijā. Gandrīz reizē ar Šmitu Austrālijā ieradies Zigurds Bārda — Mets Metums, Alberts Priedītis un Nedēļas Apskata bij. atbildīgais redaktors Voldemārs Dulmanis, bet par viņiem vecāki jaunaustrālieši ir Aleksandrs Bundže un Jānis Raitums kā arī jaunākās paaudzes žurnālisti Emīls Dēliņš un Spodris Klauverts, kas savas avīžnieku gaitas sāka tikai Vācijā. Viņiem nesen piebiedrojies Eduards Pranks un trešais „jaunais" Elmārs Aide.

No Vācijas izceļojuši arī visu agrāk amerikāņu joslā iznākušo žurnālu izdevēji un redaktori: Laika — Helmārs Rudzītis, Ceļa — Valdis Mežezers, Sauksmes — Kārlis Lejasmeijers un Ilustrētā Vārda — Eduards Raudupe. Viņi dzīvo ASV, kur vienīgi H. Rudzītis atkal licis lietā savu enerģiju un izdod laikrakstu Laiks.

Arv. B.

GRĀMATAS

VĒSTULE LATVIJAI NO KANADAS

Pirmais, ko laikrakstu rokā paņemot daru — ar lielu ziņkāri šķiru lapu ar grāmatu kritikām un izdevniecību sludinājumiem par jaunizņākušām grāmatām. Degošām acīm katos sludinājumos ilgi un kāri, un virsraksts saceļ manī tādu tēlu n sapņu mirāžu, ka nogurstu, it kā ijusi tālā ciemā, kur cieņai pasniegts labākais un gribētos tur pakavēties ilgāk. Bet vislabprātāk es os mīļos viesus lūgtu pie sevis un avisam. Ar skaudīgu greizsirdību su izdevēju vārdus, kuŗi ir šo dārgo mantu īpašnieki. Protams, sludinājums jau ir reklāmai un pircējiem, et — ar klusu nopūtu nolieku lapu. ik daudz skaista paliek neredzēts. Gars dzīvo, vērtējot un baudot tīro mākslas prieku, kuŗu izklīdinātam ar sniegt tikai laba grāmata. Pārējās mākslas mums pagaidām ir mazāk pieejamas. Tāpēc lai dzīvs ir akstītais vārds; lai tas ceļ, rosina n spēko! Un tāpēc ar zināmu kautrību gribas teikt: nepametiet izslāpušos ceļmalā.

Līdzņemtais koferī? — Ak, šī nabagu maize! Paveŗu to: trimdas piecgadēs pārpalikums, ko nedrīkst iznest, jo nav nekā, ko vietā likt. Visdārgākais: pušķītis dzimtenes rudzu laukā plūktu vārpu — jumju; veselas astoņas, kas man manā māņticībā nozīmē dienišķo maizi. Un Latvijas 20 g. jubilejas pastmarka ar prezidenta attēlu, kuŗu pirms aizbraukšanas uz Austrāliju mans Zemgales kaimiņš ielika miniatūrā rāmītī, un tas tagad kā talismans karājas manā istabiņā pie sienas.

Tāpēc, grāmatu autori, atcerieties — varbūt tas bija sen, sen, kādā citā un aizmirstā dzīvē —, bet kādreiz bija paraža, it kā zināma tuvināšanās vai cieņas parādīšana cits citam — piesūtot savu jaunāko grāmatu ar autogrammu. Vai šī jaukā paraža nevarētu atjaunoties un pasaules zemēs izklīdušie literāti tādā veidā sazināties cits ar citu? Jo mēs tak visi reiz gribam iet mājās un ejot pacelsim pakritušos, slimos un vārgos. Tāpēc dosim spēku cits citam, lai mūsu lielajā stundā tā nepietrūktu.

Bieži arī gadās, ka vajadzētu sarīkot kādu skati, nāk dažādi svētki, bet trūkst materiālu, — nav pat grāmatu, un tā daža laba pamācīga stunda paiet secen. Varbūt tiešām nebūtu neiespējami citam citu atcerēties? Paliekot labās domās par visiem, gribas sacīt: uz redzēšanos — jaunas grāmatas lasot.

Vankuverā, janvārī.

Leonija Ozolkalne

Pelnruškīte Kovent Gardena operā

VĒSTULE NO ANGLIJAS

Baleta māksla Latvijā bija apstrīdēta un cildināta. Tomēr tā atradās valsts un Kultūras fonda aizgādībā, mums bija zaudēts savs spēcīgs baleta avangards un sava baletu sapratēja publika. Tamdēļ ar lielu ziņkāri gaidīju baleta sezonas sākumu Londonā, Lielbritānijā; audējot koloniālo varu, Londona notājas mūzīgākas un nepārejošākas vaas nesēju priekšgalā un kļūst par Eiroas mūzikas un baleta mākslas jaunrades centru.

Sadlera Velsa baleta uzvedumi Kovent Gardena operā pašreiz ir pasaules pielūgsmes un apbrīnošanas apblāzmoti. alīdzinot angļu sasniegumus ar mūsējiem, jāsaka, ka esam bijuši uz pareiza ceļa. Tikai mums to nelaimējās nostaiāt līdz tādai pilnībai. Sezonu decembra eigās atklāja ar Prokofjeva Pelnruškīes iestudējumu, ko Sadlera balets nule ārvedis no panākumiem bagātas turneas pa Amerikas kontinentu. Frederika Aštona choreografija neuzrāda sevišķu ieksmi uz meklējumiem „par katru cenu". Arī dekorācijas un gaumīgie kostīmi nespīd ar glezniecīskām vērtībām, kā tas dažkārt pie mums bija parasts. Inscenējumā nav nekā tāda, kas būtu domāts „publikas gaumei"; no pirmā līdz pat pēdējam skatam uz skatuves dominē dejotājs un tēlotājs. Trupā pat kordebaleta dejotājas ir ar tik augstu techisku gatavību, ka, vērojot grupu, tā ien liekas — tās visas ir baleta solistes, kas katru soli veic ar matemāisku precizitāti, bez piepūles smaguma. n tomēr tikai tad, kad uz skatuves egla kā spāre uzlido Margota Fonteia, jūtama īstas un lielas mākslas klāne.

Fonteina pārsteidz un apbur skatītāju vien ar technisko virtuozitāti — viās mākslā ir kaut kas suģestējoši enreizīgs, kāda neparasta personīga ots, kāds vārdos netveramas šarms, kas viņas dejojumu padara neaizmirstamu. Kad viņas trauslais stāvs slīd pa skatuvi, liekas — tā ir būtne no teiksmu pasaules, bez cilvēcīgas smagmes. Atturīgais tēlojums, izsmalcinātās kustības, dabas un Dieva dāvanas, sūrs darbs — tas viss šajā māksliniecē kļūst par leģendāru daiļumu.

Angļu baleta milži Frederiks Aštons un Roberts Helpmanis tēloja un dejoja Pelnruškītes pusmāsas. Vīrieša augums, ietērpts sieviešu drēbēs, jau pats par sevi izraisa smaidu, kur nu vēl, ja tēlotāji ir ievērojamas mākslinieciskas personības. Abu kungu dejisko veiksmi varēja vērtēt mazāk, toties vairāk viņu aktieriskās un karikētāju izdarības. Protams, arī pārējie dejotāji, sevišķi prinča lomas veicējs apliecināja ļoti augstu technisku un dejisku kultūru.

Kad publikas aplausi lika priekškaram piecpadsmit reižu pacelties, beidzot rampas priekšā iznāca pelnruškītes tērpā pati dievinātā Fonteina un pateicās publikai par atzinību un mīlestību. Publika rimās tikai tad, kad uz skatuves parādījās angļu baleta dvēsele Ninete de Valua. Viss, kas sasniegts baleta mākslā Anglijā, ir pa lielākai daļai viņas iedvesmēts un īstenots. Augstsirdīgi daloties suminājumos un slavā ar visiem vārdā nosauktiem un nenosauktiem trupas locekļiem, de Valua kundze teica tikai vienu teikumu, noliecot galvu skatītāju priekšā: „Baleta trupu nevar radīt viens cilvēks!"

Baudot šo augstvērtīgo baleta inscenējumu un klausoties aplausus, kas negribēja rimties, arī manas nacionālās jūtas drīkstēja mazliet uzgavilēt, jo, raugi, par angļu baleta panākumiem sava daļa atzinības pienākas arī Harijam Plūcim, kas kopš gada ir Velsa trupas baletmeistars un darbojas tajā jau trešo gadu.

Pēteris Aigars.

Padomju rakstnieku un kritiķu nedienas

Maskavā norisinājies traģikomisks gadījums, kas spilti liecina par Padomju savienības intellektuālo aprindu garīgo līdzsvaru.

Notikuma varoņi ir divi visai pazīstami lugu autori: A. Safronovs, kas sarakstījis komēdiju Beketova karjēra, un V. Koševņikovs — lugu Ugunsstraume. Safronovs ir Fadejeva tuvākais līdzstrādnieks padomju rakstnieku apvienības ģenerālsekretāriātā, tā paša Fadejeva, kas pārstāv Padomju savienību starptautiskos kongresos. Abi jaundarbi iespiesti labākajā Maskavas literātūras laikrakstā „Novij Mir", ko vada Simonovs, kas pēc Fadejeva ir otra izcilākā personība padomju literātūras pasaulē.

Padomju mākslas komiteja abus jaundarbus, protams, var tikai ieteikt, un kritiķi uzskata par pienākumu izplūst atzinības dziesmās, kas atkal lieku reizi pierāda padomju mākslas pārākumu par rietumu pasaules literātūru. Viss liekas labākā kārtībā īpaši pēc tam, kad Beketova karjēra saņem labāko komēdiju sacensībā balvu, ko piešķir Mākslas komiteja un Padomju rakstnieku apvienība. Taču — aizmirsts ir viens apstāklis — komūnistu partija par šiem darbiem nav bildusi ne pušplēsta vārda. Un tad, kad tā šo vārdu bilst savos oficiālajos organos Pravdā un Kuļtura i Žizņ, notiek katastrofa: Safronova un Koševņikova darbi nekur neder! Beketova karjēras varonis ir vienkāršs karjērists, kas būtu bijis jāparāda kā negātīvs tips. Fabrikā kā kollektīva būtne — fons, uz kuŗa komēdijas darbība noris — pamesta gluži novārtā. No komūnistiskās modrības ne vēsts: kad Beketovs apvedis ap stūri vai visu pasauli, pēkšņi parādās detektīvs, kas pēc amerikāņu lubu literātūras parauga to atmasko...

Tajā pašā laikā Koševņikovs, Ugunsstraumes autors, saņem pārmetumus, ka savā darbā atrod it kā jaunu tērauda produkcijas paņēmienu, kas patiesībā tiek pielietots jau kopš gadu desmitiem. Bez tam lugas varonis, rīkodamies uz savu galvu, nonāk klūmīgā situācijā, kuŗā viņam vajadzēja lūgt palīgā partiju un komjaunatni — tā piebilst Pravda un dziļā sašutumā vēršas gan pret uzslavām presē, gan Mākslas komiteju, gan pret teātriem, kas lugas izrādījuši.

Bet ar to lieta nebūt nav beigusies. Fadejeva vadībā īpašā sēdē sapulcējās Padomju rakstnieku apvienības komūnistu kameras locekļi. „Kā tas iespējams," sauc Fadejevs, „ka tik sliktus gabalus ceļ priekšā publikai? Kā iespējams, ka kritiķi spēj tik ļoti kļūdīties?" Veselu pārmetumu krusu saņem Literaturnaja Gazeta, kas atrodas literātūras kritikas avangardā.

Kā tas Padomju savienībā parasts, abi vainīgie atzinās un nožēloja grēkus. Koševņikovs pievienojās, ka esot lugas problēmu nepareizi uztvēris. Safronovs apstiprināja, ka viņš lugas darbībā par centrālo personu izvēlējies kāda „pārspīlēta karjērista nenozīmīgo figūru", ko pēc labas taisnības vajadzēja atmaskot fabrikas komūnistu šūniņai un nevienam citam. Viņš no sirds pateicās par pamācību. Literaturnaja Gazeta šefredaktors Jermilovs savukārt atzinās par vainīgu, to pašu darīja Simonovs no Novij Mir.

Taču arī ar to vēl nepietika — veselās sešās slejās Pravda saplosīja Literaturnaja Gazeta gabalu gabalos, pārmezdama tai krišanu no viena ekstrēma otrā, no slavēšanas pārmērīgā kritizēšanā, jauno rakstnieku pamešanu bez uzmudinājuma, publikas mānīšanu un vispārēju principu trūkumu.

Ko laikraksts varēja pret to iesākt? Aizstāvēties un tā sabojāt savu atlikušo reputāciju lasītāju acīs? Nē, Pravdas spriedums ir nemaldīgs. Tā padomju pilsoņiem arī nemaz nelikās dīvaini, ka Literaturnaja Gazeta sirsnīgi pateicās Pravdai par laipno pamācību: rakstnieku apvienības organam pēkšņi uzausa gaisma par nodarītajām rupjajām kļūdām un nespēju cīnīties par „mākslas mākslinieciskо kvalitāšu celšanu".

Vai šim laikrakstam nākotnē izdosies laboties? Vai tā redaktoriem izdosies vienmēr pareizi uzminēt, vai teātŗa gabals, romāns vai dzeja atbilst partijas ģenerāllīnijai vai nē? Nabaga padomju kritiķiem jāiztur ellišķīgas bailes un viņu darbs patiesi nemaz nav viegls.

Linču tiesa pret okupantiem Latgalē

Tūkstoši izsūtīto latviešu dabū galu šachtu iebrukumos Ukrainā

Baigas aplēses par boļševiku režīma sekām Latvijā

Sniedzam lasītājiem jaunus, pa slepeniem ceļiem iegūtus materiālus par notikumiem un apstākļiem okupētajā dzimtenē, šoreiz it īpaši par izsūtīšanām, iedzīvotāju pretestību un noskaņojumu Latgalē.

Latgalē jau drīzi pēc krievu ienākšanas notikušas plašas iedzīvotāju masu izsūtīšanas darbos uz PSRS. Izsūtīti arī daudz Latgales krievu un krieviski noskaņotu elementu. Darbos vispār izsūtīti galvenokārt vīrieši un tās sievietes, kuru vīri vai citi piederīgie atradušies latviešu leģionā. Visbiežāk nelaimīgie slēgtā kolonnā kājām dzīti pa lielceļiem Minskas-Smoļenskas virzienā. Apsargi sakomplektēti no sarkanarmijas kareivjiem 1—2 NKVD kareivju virsvadībā. Par bēgšanas mēģinājumu draudējis nāves sods, nošaujot bēdzēju un tā ģimenes locekļus. Tas paziņots nelaimīgajiem, jau ceļa gaitas uzsākot. Daudzi, galvenokārt vieninieki, tomēr bēguši un paslēpušies mežos.

1947. g. daži no šīs izsūtīšanas akcijas upuriem atgriezušies. Atnācēji arī stāstījuši par divu pavirši būvētu šachtu iebrukšanas gadījumiem Ukrainas raktuvēs, kas prasījuši arī vairāku tūkstošu izsūtīto latviešu dzīvības. Raktuvēs nekas neticis remontēts, jo atsūtītie jau patiesībā bijuši domāti vienīgi iznīcināšanai.

*

Visasāk no visiem Latvijas apgabaliem pretestība bijusi vērojama tieši Latgalē, un pēc okupācijas krievi tur piedzīvojuši smagus zaudējumus.

Pirmkārt, ļoti aktīvi darbojušies partizāni, kurus vācieši reizēm atbalstījuši ar speciāli sagatavotiem jauniem spēkiem, apģērbu, municiju un medikamentiem, to visu pārsūtot pāri frontes līnijai ar savu aviāciju.

Otrkārt, latgalieši krieviem pretojušies kā pārliecināti katoļi, savu mācītāju un pāvesta sūtņu uzmundrināti. Tieši šī iemesla dēļ partizāniem pieslējušies daudzi no Latgales trūcīgajiem iedzīvotājiem, kuru materiālos apstākļus pēc vācu laika posta krievi vairs nevarējuši sevišķi pasliktināt.

Treškārt, Latgalē joprojām pastāvot divas galvenās grupas. Īstie latgalieši, kas savā nostājā ir krasi nacionāli, saprot tās reformas, ko viņiem atnesuši sevišķi Latvijas pēdējie neatkarības gadi, un visiem iespējamiem līdzekļiem cīnās par zemes neatkarības atgūšanu. Otra grupa komplektējas no Latgales krieviem, kas sarkanarmiešus uzskata par saviem īstajiem draugiem un atbalstītājiem. No šīs grupas arī komplektējās krieviem visās vietās padevīgās līdzšinējo Latgales apriņķu un pagastu izpildkomitejas.

Ceturtkārt, Latgales skolu jaunatne ir stipri vienota un savā karstgalvībā bieži nerēķinoties ne ar ko, nolinčo vietējos varasvīrus un pazūd Lietuvas un Baltkrievijas mežu apgabalos.

Divi nogrupējumi vērojami arī katoļu garīdzniecības vidū Latgalē. Kamēr vieni, vismaz ārēji, neapkaro okupantus un viņu necilvēcīgo izrīcību, baidīdamies no nenovēršamām MVD pretakcijām, otri nebaidās slepeni, bet gudri kritizēt padomju iekārtu un joprojām noskaņo palikušos latgaliešus naidīgi komūnismam. Latgalē reti sastopami nodevības gadījumi pašu vidū. Ja tādi atgadās, vainīgajam visīsākajā laikā jāpazūd no Latgales, jo pēc viņa atklāšanas to neglābjami nolinčotu.

1948. g. pavasarī Daugavpilī, Rēzeknē un Ludzā bijis vēl daudz drupu. Ēkās, kas labāk saglabājušās, iekārtojušies štābi un partijas biedri, skolas ierīkotas, kā kuro reizi pagadījies. Nekas nebijis vēl domāts par kaŗa darbības laikā sagrauto skolu un sabiedrisko ēku atjaunošanu. Agrākās skolu, lauksaimniecības biedrību un citu organizāciju bibliotēkas iznīcinātas, to vietā radot jaunas, kurās pārstāvēta vienīgi laikmetīgā literātūra. Katrā skolā ir Staļina un Ļeņina krūšutēli ģipsā un sarkanais stūrītis. Mācību grāmatas — vienīgi PSRS zinātnieku darbi un krievu valodā. Skolās militārā apmācība sākta arī meitenēm. Notikušas sacensības šaušanā ar mazkalibra šautenēm, rokas granātu mešanā un kaŗa spēlēs.

*

Tautsaimnieks NN., ievērojot visus pieejamos un tikai pārbaudītos datus, aprēķinājis, ka turpinoties pašreizējai „pārvietošanas politikai", 1955. g. Latvijā būs aptuveni 4 miljoni iedzīvotāju, no tiem latviešu 600.000—700.000. Tātad Latvija būs padarīta par Krievijas koloniju, kas nekad vairs nespēs atzelt, ar latviešu iedzīvotājiem kā minoritāti. Protams, šim visrafinētākajam Latvijas un latviešu iznīcināšanas plānam svītru var pārvilkt jauna kaŗa sākums.

Mežzinis NN. aplēsis, ka, pēc pašu krievu ziņojumiem radiofonā, ar pašreizējo mežu izciršanas tempu Latvijā pēc 20 gadiem būs atlikuši tikai 20 proc. no tā koksnes daudzuma, ko tur atstājām 1945. g. pavasarī.

Vai Kanadas lauksaimnieki negrib vairs DP strādniekus

Otava (Jj). — Konferencē par Kanadas laukstrādnieku problēmām, kas notika decembrī Otavā, daudzi ievērojami lauksaimniecības darba spēka sagādes speciālisti izteikušies, ka Kanadā šodien būtu nepieciešams ievest iespējami vairāk angļu laukstrādnieku, lai izlabotu „nevēlamo līdzsvara trūkumu", kas radies, ieceļojot ļoti lielam skaitam Eiropas kontinenta strādnieku. Konferencei iesniegta arī attiecīga satura rezolūcija. Delegāti norādījuši, ka Kanadas lauksaimniecība nākotnē varētu uzņemt vairs tikai ļoti nedaudzus DP. Turpretim farmeŗi labprāt vēloties dot darbu piedzīvojušiem laukstrādniekiem no britu salām. Otavas laikraksts The Telegram, kas sniedzis augšminēto informāciju, piebilst, ka visās Kanadas farmās nodarbināto strādnieku skaits kopš pag. gada vasaras samazinājies no 1.400.000 uz 1.125.000.

Kā ziņas no brīvās pasaules nokļūst okupētajā Latvijā

Izredzes uz BBC un Amerikas balss raidījumiem latviešu valodā

Līdztekus slepenajiem ceļiem, pa kuŗiem nosūta un saņem ziņas no Latvijas, un kas saistīti ar dzīvības briesmām, pastāv arī vēl citi ceļi, pa kuŗiem informācija no brīvās pasaules nokļūst mūsu dzimtenē.

Vatikāna raidstacija ir vienīgais raidītājs, kas sistēmatiski raida atklātas ziņas Latvijai latviešu valodā. Padomju radio stacijas šos raidījumus traucē, bet no Latvijas saņemta informācija, ka Vatikāna raidījumi latviešu valodā tur tomēr vismaz reizēm sadzirdami. Svētajā gadā Vatikāna latviskie raidījumi pastiprināti.

ASV ārlietu ministrijas raidītājs Amerikas balss gan vēl neraida nevienā no Baltijas valstu valodām, bet 16 citās valodās. Padomju savienības iedzīvotājiem, arī krieviski. Kopš pag. gada 24. aprīļa ap 200 padomju raidītāju nemitīgi pūlējušies pilnīgi „nosegt" šos Kremlim tik nepatīkamos raidījumus. Pretlīdzeklis — raidīt nepārtraukti vienu un to pašu programmu daudzas reizes — izrādījies iedarbīgs, un tagad Amerikas balss raidījumus krievu valodā bieži var sadzirdēt arī Latvijā. 36 Amerikas balss raidītāji atrodas ASV, bez tam 4 Minchenē, 2 Honolulū un 2 Manilā („radioielenkums").

Decembrī Amerikas balss sākusi jauna veida raidījumus: 6 raidītāji (labākais 20,7 m) ar Morzes zīmēm nepārtraukti raida ziņas krievu valodā, pie tam palēnā tempā, lai tās varētu pierakstīt. Zemēs aiz dzelzs priekškara, sevišķi Padomju savienībā, notiek intensīva apmācība radiotelegrafijā, sagatavojoties kaŗa vajadzībām, tāpēc šāda veida radio informācijai, kas, protams, pilnīgi atšķiras no TASS melu ziņām, aiz dzelzs priekškara var būt daudz klausītāju.

Pastāv cerības, ka Amerikas balss un arī angļu BBC šogad uzsāks regulārus raidījumus arī latviešu valodā, kas mums būtu sevišķi vērtīgs ieguvums. (in)

NO RĪGAS RADIOFONA:

Latvijā iznīcināti apriņķi un pagasti. Brīvības bulvārī ceļ pieminekli Ļeņinam

STAĻINS APLAUDĒ LILITAI BĒRZIŅAI: MANA MEITENE, ESI DROŠA UN SAKI, KO DOMĀ — RĪGĀ LĒC AR IZPLETŅIEM

10. janvāŗa rītā okupētās Latvijas iedzīvotājus pārsteidza divas ziņas: pēkšņi Maskavas radiofonā paziņotas PSRS augstākās padomes vēlēšanas 12. martā un Latvijā likvidēti visi apriņķi un pagasti, to vietā radot krieviskos rajonus un ciemus. Tātad — ciems, rajons, „republika".

Šis dekrēts ir jauns dūriens Latvijas dzīvībai. 19 latvisko apriņķu vietā radīti 58 rajoni, bet pagastus aizstāj kolhozu ciemi (sādžas).

Jaunie rajonu centri ir: Aknīste, Aloja, Alsunga, Alūksne, Ape, Auce, Baldone, Balvi, Bauska, Cēsis, Cesvaine, Dagda, Daugavpils, Dobele, Dundaga, Eleja, Ērgļi, Gaujiena, Grīva, Gulbene, Ilūkste, Jaunjelgava, Jēkabpils, Jelgava, Kandava, Kārsava, Krāslava, Krustpils, Kuldīga, Limbaži, Līvāni, Liepāja, Lubāna, Ludza, Madona, Malta, Nereta, Ogre, Pļaviņas, Preiļi, Priekule, Rēzekne, Rīga, Rūjiena, Saldus, Saulkrasti, Sigulda, Skrunda, Smiltene, Talsi, Tukums, Valka, Valmiera, Varakļāni, Ventspils, Viļāni, Zilupe.

Padomju mūzikas zinātnieki no citām republikām Čiško, Čulaki uc. pārmet latviešu komponistu mūzikai pārlieku drūmumu, īsta optimisma trūkumu. Esot nepietiekami dziļas saites ar tautas mūziku. Mūzikā vissvarīgākais — Ivanova 6. simfonija. Sekmīgi strādājuši A. Kalniņš, Jēk. Mediņš, J. Ozoliņš uc.

Literātūras kritikas jautājumus apspriedusi Pad. Latvijas rakstnieku savienība partijas sanāksmēs. Referēja atb. sekr. J. Muižnieks: nav darbu, kas atzīmētu latviešu pad. literātūras sasniegumus. Nav saturīgu rakstu par soc. reālismu un literātūras partejību. A. Grigulis un K. Kraujiņš min piemērus no Rietumeiropas un krievu klasiskās literātūras, bet padomju literātūru pilnīgi neievēro. Neviens kritiķis līdz šim nav skāris tādu sāpīgu problēmu kā sociālistiskā satura un nacionālās formas vienību. Literātūras kritika vienmēr necīnās ar buržuāzijas nacionālistiem un kosmopolītiem, ne reti slavē vājas (P. Sīļa, V. Bērces, J. Vanaga, M. Rudzīša) grāmatas. Drāmaturģija latviešu literātūras kritikā ir atstāts kaktiņš. Akli noliecoties pret A. Čaka talantu, kritiķi nav drīkstējuši atklāti parādīt dekadentisma un formālisma atliekas Čakā dzejā.

A. Upītis, V. Lācis, J. Sudrabkalns, A. Sakse, E. Pakule, E. Smiļģis, L. Bērziņa, A. Grigulis, A. Brieditis, A. Filipsons, L. Erika, K. Klētnieks, V. Līne, P. Čerežničenko un Ž. Zimačs jau dabūjuši Staļina prēmiju. Drāmas teātris 1948. g. dabūjis Staļina prēmiju par A. Griguļa Māls un porcelāns, kuru izrādot arī Maskavā, Sevastopolē un Bulgārijā. Drāmas teātrim piešķirts Akadēmiskā teātŗa nosaukums.

Lilita Bērziņa bija viena no delegātiem, kuŗus kompartija sūtīja uz Maskavu apsveikt Staļinu dzimšanas dienā. Iebraukusi Rīgas vārdā nosauktajā Maskavas stacijā. Ar lepnu limuzīnu aizvesta uz labāko viesnīcu — Hotel National. L. Bērziņa stāsta: „Ar Staļinu biju jau agrāk daudzkārt tikusies un runājusi. Savā mūžā esmu 1000 reižu bijusi uz skatuves, kur jūtos kā mājās, tagad gāju uz tribīni visdziļākā satraukumā. Pēkšņi manas acis sastapās ar Staļina acīm, kuŗu skatiens teica: „Mana meitene, esi droša un saki to, ko domā" (!) Staļins aplaudēja, kad es biju savu īso runu beigusi. Pēc manis runāja dažādas ādas krāsas ļaudis. Visvairāk man patika vienkāršais Maotsetungs. Toļati pats pārtulkoja savu runu teicamā krievu valodā. Otro reizi redzēju Staļinu 22. dec. valdības pieņemšanā pilī, kur pavadīju 5 stundas Georgija zālē. Uz skatuves bija arī mūsu solists Atis Trimbergs."

Skolu pārvaldes priekšnieks Ģibietis: Pēdējā laikā izdod daudz grāmatu krievu valodā — tās jālasa. Latviešu skolās iznākuši jau vairāki sienas avīžu numuri krievu valodā.

Augstākās tiesas priekšsēdis Dombrovskis: 1918. g. tika safabricēta neatkarīgā Latvija (tā teica burtiski), kuŗas vadības organos piedalījās arī menševiki: Menders, Cielēns, Pauls un Bruno Kalniņi, Petrevics, Skujenieks uc. nodevēji. 18. un 10. novembrī latviešu revolūcionārie sociāldemokrati sarīkoja 17. konferenci ar 15 delegātiem, kas reprezentēja 900 partijas biedru. Apsprieda bruņotas sacelšanās jautājumu. Nolēma modināt plašas masas uz cīņu (neuzmodināja visi) un censties noturēt vadību partijas rokās. CK kopā ar Latvijas sociāldemokratu CK 3. un 4. decembrī noorganizēja pagaidu pad. valdību. Uzbruka bads un baltgvardi. 1919. g. 22. maijā padomju kaŗaspēks atkāpās.

Atjaunotas Valmieras un Pļaviņu dzelzceļa stacijas. Atjaunos arī Kokneses, Siguldas, Jumpravas, Skrīveru, Juglas, Lielvārdes un Babītes stacijas. Elektrovilcieni sākšot ripot pad. Latvijas 10. g. dienā.

Brīvības bulvārī, pretim ministru padomes namam, kur atradās apaļais kiosks, šogad paceļšoties piemineklis Ļeņinam. Tēls būšot bronzā, 12 m augsts, pamati no dzelzs betona, apšūti ar sarkanu granītu.

Rīgā simtiem cilvēku nododas lēkšanai ar izplētņiem. Daudzi jaunieši nēsā nozīmi „parašutist". Vasarā izdarīti 600 lēcienu, arī skolniece Gaļa Gorskaja lēkusi. Tamara Akuļenko lēkusi 84 reizes.

No Cīņas ievada: Komūnistu partija varā nedalās un nevar dalīties ar citām partijām, un tāpēc nav neviena, kas mums varētu trūkumus aizrādīt. (Lūk, kur „demokratija"!)

Prasa dibināt Eiropas bēgļu padomi

Zalcburga (E). — Zalcburgā šinīs dienās notika starptautiska konference, kas bija veltīta bēgļu problēmai. Tajā piedalījās visu kristīgo baznīcu pārstāvji, delegāti no Vācijas, kā arī plaši pazīstamā norvēģu pētnieka Fritjofa Nansena dēls Ods. Konference vienbalsīgi atzina, ka nepieciešami dibināt Eiropas bēgļu padomi. Tā arī apellē pie pasaules sirdsapziņas, lai mājvietas varētu atrast arī veciem un slimajiem. Vairāki runātāji uzsvēra, ka vācu problēmu nekādā gadījumā nevajadzētu šķirt no DP problēmas.

Pa mūsu vakardienas pēdām

Dažas dienas angļu joslas ziemeļu stūrī

Nedaudzās pavadītās dienas angļu joslas ziemeļu pusē ir bagātas vērojumiem un pārdzīvojumiem. Varbūt tas tāpēc, ka pusotra gada nav būts Hamburgas-Holšteinas stūrī, kur kādreiz tik iespaidīgi pulsēja mūsu pašu garīgā un ikdienas dzīve, varbūt arī tāpēc, ka no visa reiz bijušā šeit palikušas vairs tikai tādas kā mirdzošas ēnas, kas kļūst arvien bālākas un, šķiet, beidzot pavisam izdzisīs.

Metot skatu pēc tiem, kas nesenajos gados ar augsti vērtējamiem mākslas sniegumiem deva sparu gaŗam un kultūrālu impulsu ne tikai šai tālajā Ziemeļvācijas stūrī vien, tagad visur redzamas tukšas vietas, kas, jo ilgāk skaties, jo tukšākas kļūst. Ed. Ramats ir prom. Viņa skanīgā Daugavas koŗa dalībnieki izklīst, un lielākā daļa būs farmu strādnieki dažādos ASV štatos. R. Zuika ir palicis bez spēcīgo balsu vīriem, kas tagad strādā Anglijā. Lībekas latviešu teātri savādā kārtā aprūpētājas iestādes likvidējušas, un aktieŗi kļuvuši bezdarbnieki. Nav vairs T. Brilta, K. Vestena, E. Petrēvica. Br. Piekalnīša, J. Franka, Br. Skultes, Edv. Krūmiņa, daļas baletistu. Šarmantā Lidija Blūmentāle arī jau vicina spārnus un ar sirdi ir prom Kanadā. Un straume nerimstas: brauc projām mākslinieki, izklīst pasaules apvāršņos klausītāji.

Īsu brīdi iegriežoties bābeliskajā Ventorfā, jāpamana, ka šī slavenā transitnometne pēdējā laikā kļuvusi nevien ārēji glītāka, bet arī morāliskāka. Ventorfā tagad ar īsti amerikānisku tvērienu un tempu darbojas vienīgi amerikāņu komisija.

1947. gadā dzejnieks un redaktors Ēriks Raisters, ciemodamies Baltiešu universitātē Pinebergā, toreizējiem latviešu studentiem veltīja šādus vārdus:

„Es varu verties pagrabā vai bēniņos,
Ir acu zibošu te pilni visi kakti —
Par gara Latviju tur viņas dēli vakti."

Tagad tur nonākot, ciemā nav vairs neviena, kas spožām, priecīgām acīm nāktu pretī, nav neviena loga, kur, ieraudzītu kaut ko vairāk par tumšu tukšumu, un tā vieta, no kuŗas jaunība un gara enerģija meta tālu blāzmu, kļuvusi vientuļa vējam un skumīga gaisam. Vai tam tā vajadzēja būt?

Droši vien, Pinebergas likvidācija notika ne tik daudz budžeta summas dēļ, kādas izmaksāja universitātes uzturēšana, jo kā mācības spēki, tā studenti prasīja visai maz, bet gan, lai ātrāk ruinētu trim Baltijas tautām svešumā vienīgo ievērojamāko akadēmisko zinību un dziļas tēvzemes mīlestības avotu, un drīzāk piespiestu lielo ideālistu un stiprās gribas saimi iekļauties emigrācijas akcijās. Citādi tas nav saprotams. Universitātes likvidācijas dienās kāds vidējās paaudzes latviešu mācības spēks, protestējot pret nenovēršamo notikumu, iztukšojis indes kausu un Pinebergas universitātes noslēgums līdz ar to guvis traģisku nokrāsu.

Saules nometnes Gēstachtā arī vairs nav, taču, ejot gaŗām labi pazīstamai vietai, kaut kas neatvairāmi velk uz tās pusi un, nemanot salnainā rīta vēsumu, esmu iegājis nometnes lielajā pagalmā. Tas tagad gružu piekaisīts, ar zāli pāraudzis. Neaiztikti, bet arī nekopti nometnes tālākajā stūrī palikuši divi igauņu un divi nezināmas tautības piederīgo kapi.

Nonākot Špākenbergā, kas vēl ir lielākā tautiešu nometne šinī pusē, jau pirmajā brīdī, ieraugot sludinājumiem noklāto stabu netālu no kooperātīva loga, var manīt, ka te vairums ir tāla ceļa jūtīs; citādi taču neviens nepiedāvātu pirkšanai bērnu ratiņus, mēteļus mazākiem augumiem, radio aparātus un arī skābētus gurķīšus un bīdelētus miltus.

Kādas zemes tad špākenberģieši vēlas sasniegt? Gandrīz visiem ir vienāda atbilde — Ameriku. Par to runā meitenes ģimnazijas vecumā, domā trešā kursa studente, stāvēdama rindā pēc pārtikas, par to priecājas kluba ekonome un sapņo bijušie lauksaimnieki un amatnieki, ierēdņi un vienkāršie strādnieki, beidzot cerot savām ģimenēm pelnīt daudz dolaru. Vienīgi mazie zēni nosmekstējušām sejiņām pauguros aiz nometnes aizrautīgi spēlē kaŗu un, skaļi kliegdami, dodas atbrīvot Rīgu (krūmiem apauguša paugura malu), ko sīksti aizstāv vācu puikas. Bet kad visi cīnoties piekusuši, viņi, draudzīgi sarunādamies, cits par citu augstāk laiž gaisā pūķus ar gaŗām, krāsainām astēm.

Ceļa jūtīs ir arī vienmēr sabiedrībā aktīvais rakstnieks Emīls Skujenieks. Raksta jaunu noveļu krājumu, kam cer vēl Eiropā pielikt punktu. Sēžot saules pielijušajā istabā, viņš enerģiski piebilst. „Mūsu pienākums ir nepazust bez nozīmes laika un dzīves straumē, bet arvien spēcīgāk briedināt cerības un darba augļus labākai nākotnei."

Svarīgā brīdī iznāk ciemošanās pie rakstnieka Pāvila Gruznas. Viņš šodien, uzposies rūpīgāk nekā parasti, piemin piecus gadus, kopš ir prom no dzimtenes. Jaunās strāvas ievērojamais liecinieks saka: „Laiks ir nieks, ja vien dūšas netrūkst, un tās vēl pietiks arī mājās pārbraukšanai."

Lai Dievs dod!

Alberts Eglītis

L. U. studentu korporācijas

FRATERNITAS ACADEMICA

25. g. dibināšanas atceres sanāksme notiks 1950. g. 4. februārī Eslingenā. Pieteikties līdz š. g. 28. janv. uz adresi: P. Avotiņš, Esslingen/N., Breite Str. 6—6. Dalības nauda DM 12.— nosūtāma reizē ar reģistrēšanos. (67)

apriņķi un pagasti
rī ceļ pieminekli
ļinam

...RZIŅAI: MANA MEITENE, ESI ...
...Ā — RĪGĀ LEC AR IZPLETŅIEM

...dziļas saites ar tautas mūziku. Mū... zikā vissvarīgākais — Ivanova ... simfonija. Sekmīgi strādājuši A. Kalniņš, Jēk. Mediņš, J. Ozoliņš uc.

Literātūras kritikas jautājumu... apsprieduši Pad. Latvijas rakstnieku savienība partijas sanāksmēs. Re... ferēja atb. sekr. J. Muižnieks: nav ... darbu, kas atzīmētu latviešu pad... literātūras sasniegumus. Nav ... turīgu rakstu par soc. reālismu un... literātūras partejību. A. Grigulis un K. Kraujiņš min piemēru... Rietumeiropas un krievu klasiķu literātūras, bet padomju literātū... pilnīgi neievēro. Neviens kritiķ... līdz šim nav skāris tādu sāpīg... problēmu kā sociālistiskā satur... un nacionālās formas vienību. Li... terātūras kritika vienmēr necīnā... ar buržuāzijas nacionālistiem un... kosmopolītiem, ne reti slavē vāj... (P. Sīļa, V. Bērces, J. Vanaga, M... Rudzīša) grāmatas. Drāmaturģija... latviešu literātūras kritikā ir at... stāts kaktiņš. Akli noliecoties pret A. Čaka talantu, kritiķi nav drīk... stējuši atklāti parādīt dekaden... tisma un formālisma atliekas Čaka dzejā.

A. Upītis, V. Lācis, J. Sudrabkalns, A. Sakse, E. Pakule, E. Smiļģis, L. Bērziņa, A. Grigulis, A. Brieditis, A. Filipsons, L. Erika, K. Klētnieks, V. Līne, P. Čerežničenko un Ž. Zi... mačs jau dabūjuši Staļina prēmiju. Drāmas teātris 1948. g. dabūjis Staļina prēmiju par A. Griguļa Māls un porcelāns, kuru izrādot arī Maskavā, Sevastopolē un Bulgārijā. Drāmas teātrim piešķirts Akadēmiskā teātra nosaukums.

Lilita Bērziņa bija viena no delegātiem, kurus kompartija sūtīja uz Maskavu apsveikt Staļinu dzimšanas dienā. Iebraukusi Rīgas vārdā nosauktajā Maskavas stacijā, Ar lepnu limuzīnu aizvesta uz labāko viesnīcu — Hotel National. L. Bērziņa stāsta: „Ar Staļinu biju jau agrāk daudzkārt tikusies un runājusi. Savā mūžā esmu 1000 reižu bijusi uz skatuves, kur jūtos kā mājās, tagad gāju uz tribīni visdziļākā satraukumā. Pēkšņi manas ... sastapās ar Staļina acīm, kuru skatiens teica: „Mana meitene, esi droša un saki to, ko domā" (!) Staļins aplaudēja, kad es biju savu īso runu beigusi. Pēc manis runāja dažādas ādas krāsas ļaudis. Visvairāk man patika vienkāršais Maotsetungs. Toļati pats pārtulkoja savu runu teicamā krievu valodā. Otro reizi redzēju Staļinu 22. dec. valdības pieņemšanā pilī, kur pavadīju 5 stundas Georgija zālē. Uz skatuves bija arī mūsu solists Atis Trimbergs."

Skolu pārvaldes priekšnieks Gibietis: Pēdējā laikā izdod daudz grāmatu krievu valodā — tās jālasa. Latviešu skolās iznākuši jau vairāki sienas avīžu numuri krievu valodā.

Augstākās tiesas priekšsēdis Dombrovskis: 1918. g. tika safabricēta neatkarīgā Latvija (tā teica burtiski), kuras vadības orgānos piedalījās arī meņševiki: Menders, Cielēns, Pauls un Bruno Kalniņi, Petrevics, Skujenieks uc. nodevēji. 18. un 10. novembrī latviešu revolūcionārie sociāldemokrati sarīkoja 17. konferenci ar 15 delegātiem, kas reprezentēja 900 partijas biedru. Apsprieda bruņotas sacelšanās jautājumu. Nolēma modināt plašas masas uz cīņu (neuzmodināja vis!) un censties noturēt vadību partijas rokās. CK kopā ar Latvijas sociāldemokratu CK 3. un 4. decembrī noorganizēja pagaidu pad. valdību. Uzbruka bads un baltgvardi. 1919. g. 22. maijā padomju karaspēks atkāpās.

Atjaunotas Valmieras un Pļaviņu dzelzceļa stacijas. Atjaunos arī Kokneses, Siguldas, Jumpravas, Skrīveru, Juglas, Lielvārdes un Babītes stacijas. Elektrovilcieni sākšot ripot pad. Latvijas 10. g. dienā.

Brīvības bulvārī, pretim ministru padomes namam, kur atradās apaļais kiosks, šogad paceļšoties piemineklis Ļeņinam. Tēls būšot bronzā, 12 m augsts, pamati no dzelzs betona, apšūti ar sarkanu granītu.

Rīgā simtiem cilvēku nododas lēkšanai ar izplētņiem. Daudzi jaunieši nēsā nozīmi „parašutist". Vasarā izdarīti 600 lēcienu, arī skolniece Gaļa Gorskaja lēkusi. Tamara Akuļenko lēkusi 84 reizes.

No Cīņas ievada: Komūnistu partija varā nedalās un nevar dalīties ar citām partijām, un tāpēc nav neviena, kas mums varētu trūkumus aizrādīt. (Lūk, kur „demokratija"!)

Vai pavasarī sāksies »pasaules iekarošanas piecgade«?

Briselē iznākošais krievu emigrantu laikraksts „Časovoj" (pag. g. 289. n-rā) ievietojis informāciju, ka 1949. g. jūlijā Kremlī notikusi virkne slepenu apspriežu, kurās bez politbiroja locekļiem piedalījušies arī militārie un zinātņu eksperti. Apspriedēs pieņemti svarīgi lēmumi un izstrādātas sīkas instrukcijas.

Lēmumi esot šādi: 1) Nobeigt Ķīnas iekarošanu vēl 1949. g., bet katrā ziņā ne vēlāk par 1950. g. pavasari. 2) Pielietot visus nepieciešamos līdzekļus, lai 1950. g. Irānā izdarītu apvērsumu, izprovocētu pilsoņkaru Indijā un Pakistānā, kā arī radītu sadursmes starp pēdējo un Afganistānu strīdīgo robežjautājumu dēļ. Vairāki Afganistānas valdības locekļi jau uzpirkti un tiem apsolīts nevien diplomātisks, bet arī militārs atbalsts. 3) Pastiprināt gatavošanos Indoķīnas iekarošanai 1950. g. un citu Dienvidaustrumāzijas zemju ieņemšanai 1951. g. 4) Paātrināt flotes un aviācijas bāžu izbūvi Tālajos austrumos ar tādu aplēsi, lai visi darbi būtu nobeigti 1950. g. vasarā, kad tās varētu sākt izmantot militārām operācijām pret ASV un Kanadu. 5) Organizēt 11 sevišķas gaisa desanta armijas līdz 500.000 vīru kopskaitā, pastiprinātās apmācības sagatavojot tās aktīvām operācijām uz 1950. g. vidu. 6) Pasteidzinātā gaitā un palielinātos vairumos ražot ar radaru vadāmās raķešu torpēdas V-5 un V-6 ar darbības radiju līdz 3000 km. 7) Pasteidzināt šo torpēdu izšaušanas ierīču uzstādīšanu Čukotskas pussalā, uz Somijas ziemeļrobežas, Austrumprūsijā un Pomerānijā, lai darbi būtu nobeigti 1950. g. pavasarī. 8) Uz 1950. g. izbūvi pabeigt Austrumvācijas sovjetizēšanu. 9) Pastiprināt „auksto karu" demokrātiskās zemēs, provocējot tur sadursmes, nekārtības un nemierus. —

Tai pašā n-rā „Časovoj" ziņo arī, ka stipri sarkanarmijas spēki ar tankiem, aviāciju un gaisa desanta vienībām jau koncentrēti Aizkaukāzā un Turkestānas dienvidapgabalos. Minētais laikraksts apgalvo, ka šīs ziņas nākušas no labi informēta avota. To varētu arī neapšaubīt, jo tas, ka Kremlis kaldina visas pasaules proletāriešanas plānus, ir tikai atklāts noslēpums. Tāpat ļoti iespējams, ka nupat notikušās komūnistu vadoņu apspriedes Maskavā ir ciešā sakarā ar iepriekš uzskaitītiem lēmumiem. Tikai jāšaubās, vai šī „pasaules iekarošanas piecgade" nepiedzīvos tādu pašu neveiksmi kā visas iepriekšējās.

—č.

Kā darbojušās DP komisijas senatora Mekkerana apgaismojumā

Latvijas pag. numurā publicējām informāciju par senātora Mekkerana ziņojumu kongresam attiecībā uz DP likuma paplašināšanu. Kā senāta juridiskās komisijas priekšsēdis viņš ļoti noteikti nostājies pret ierosināto likumprojektu, paskaidrodams, ka īstie DP Savienotajās valstīs jau iceļojuši. Šai rakstā sniedzam senātora Mekkerana ziņojumu par tagadējo DP komisiju darbu. Šos pieredzējumus senātors ieguvis, pag. gadā apceļodams Vāciju un Austriju.

Vissmagāko apsūdzību pret DP komisijas līdzšinējo darbību Mekkerans pamatojis ar liecībām, ko viņam oficiāli devis viens no pašas DP komisijas darbiniekiem. Šis liecinieks ir Džons V. Ketlers juniors, ko senātors izprašņājis Minchenē. Pirms tam Ketlers darbojies DP komisijā Bucbachā un Frankfurtē. Viņš stāstījis senātoram, ka dažos gadījumos pēc augstākās priekšniecības rīkojuma zemākie komisijas darbinieki bijuši spiesti „laist cauri" arī personas, par kurām CIC ziņojusi, ka tās ir komūnisti vai vismaz pastāv aizdomas, ka viņi varētu būt komūnisti. Bucbachā strādādams, Ketlers domājis, ka tā ir tikai turienes DP komisijas šefa Basheima politika, bet vēlāk pārliecinājies, ka šādi rīkojumi nāk ar galvenās Frankfurtes komisijas ziņu. Savā liecībā viņš paskaidrojis senātoram, ka, „acīm redzot, komisijai vienalga, kādā veidā paredzēto 205.000 personu kvotu piepilda".

Bet pēc tam pats Ketlers, kā redzams no Mekkerana ziņojuma senāta komisijā, izteicies, ka „ja kāds saka, ka viņam ir žīdu asinis, tad tādu uzreiz laiž uz Ameriku". Viņš minējis arī gadījumus, kad zemākie komisijas ierēdņi cēluši iebildumus pret tādu personu pieņemšanu, kam pierādīta darbošanās melnajā tirgū, bet no augšas saņēmuši norādījumu, ka šīs personas „morāli uzskatāmas par nevainojamām".

Beigās Ketlers ziņojis Mekkeranam par kādu sarunu ar to pašu Bucbachas DP komisijas priekšnieku, kas viņiem licis parakstīt dažu kandidātu pieņemšanas dokumentus un esot teicis: „Es, saprotams, nevaru piespiest jūs šos papīrus parakstīt, bet, ja jūs to nedarīsit, man vajadzēs ziņot par jums uz Frankfurti, jo, acīm redzot, jūs negribat veicināt komisijas darbību." Šādi un līdzīgi gadījumi ir tie, kuru dēļ senātors Mekkerans apgalvo, ka „tagadējā likuma reālizēšana nav izdevusies pilnīga pārvaldes sabrukuma dēļ".

Informētas aprindas sakās zinām, ka Mekkerans eventuāli izbrauks „kaujas laukā ar vēl smagākiem pierādījumu lielgabaliem", jo īstenībā viņš neesot vis pret DP likuma paplašināšanu vispār, t. i. pret vairāk DP ielaišanu ASV, bet gan pret tagadējo DP komisiju un tās politiku. Šīs aprindas apgalvo, ka Mekkerans eventuāli būtu ar mieru pievienoties ielaižamo DP skaita palielināšanai ar priekšnoteikumu, ka nomaina tagadējo DP komisijas vadību.

No otras puses, gan arī būtu vieglprātīgi uzņemt šīs ziņas jau par pierādījumu tam, ka taisni tādā veidā arī DP problēmas izkārtošana atrisināsies, un, diemžēl, jārēķinās ar iespēju, ka, interesēm krustojoties, var ne tikai rasties pavisam negaidīta rakstura kompromisi, bet arī — ja notiek jaunākais, viss likuma papildinājums var nogrimt nebūtībā.

Arī presē jau izteiktas bažas, ka senātors Mekkerans gribot vēlreiz, arī šai sesijā, „sēdēt likumam virsū". Šīs bažas pastiprina apstāklis, ka senātors liedzies atbildēt žurnālistiem uz jautājumu, vai viņu vadītā komisija ievēros senāta plenārsēdes uzdevumu revidēt DP likuma papildinājumu projektu līdz 25. janvārim un tad atkal celt to priekšā plenārsēdē. Mekkerans vispirms izteicies, ka par šādu plenārsēdes lēmumu viņam nekas neesot zināms, bet pēc tam izvairīgi sacījis, ka „ir grūti tos puišus (domāti komisijas locekļi) sasaukt kopā".

No vienas puses, laikam gan nav nejaušība, ka visasākie Mekkerana pārmetumi DP komisijai, t. i. viņa ziņojums par Ketlera liecību, lielajos laikrakstos tikpat kā nemaz nav atspoguļojies. No otras puses, tas tūlīt izraisījis jo spēcīgus protestus it sevišķi no katoļu organizācijas NCWC.

Bet par visām lietām, arī tas jau lasāms amerikāņu presē, un šķiet, ka latviešu DP varēs tam pilnīgi pievienoties, ir skaidrs, ka pašreizējos apstākļos Mekkerana rīcība, lai kādi motīvi tai būtu, visvairāk kaitē luterāņu ticības DP — jo tie visvairāk ir tie, kam vienīgā cerība tikt uz ASV būtu likuma papildinājuma pieņemšana.

Vašingtonā, janvāra vidū.

S. K.

Sabiedroto attiecības bez maskas (Beigas)

Gen. Haulijs nogriež Sokolovskim gāzi

Es guļu ar pistoli zem spilvena. Berlīnieši noplēš sarkanos karogus

Kad notika tas, kas tagad jau pieder vēsturei, Berlīnē bija tikai niecīgas pārtikas rezerves 34 dienām. Šā vai tā, bet pirmās 200 t kondensēta piena, ko biju savācis jau martā, izglāba vismaz 6000 vācu bērniem dzīvības blokādes pirmajās dienās. Gaisa tilts sāka darboties 26. jūnijā. Par to es uzzināju tikai 25. jūnijā, dienu iepriekš, kad ģen. Kleijs man vaicāja: „Frank, es pavēlēju lidot uz Berlīni dažām transporta lidmašīnām. To nebūs daudz, bet daži desmiti ir mūsu rīcībā. Cik ātri jūs varat pārņemt lidmašīnu kravas un ko jūs vēlētos, lai Berlīne saņem vispirms?"

Man tagad jāatzīstas, ka es pats par gaisa tilta panākumiem toreiz biju ļoti šaubīgs. Es nevarēju lāga iedomāties, ka ar lidmašīnām vien gan krieviem bija rokā visas lielās kārtis, arī man šad tad gadījās pa mazam trumpītim. Ar lielu sajūsmu es kādā dienā, piemēram, atklāju, ka deggāze maršala Sokolovska namam kontrolējama pa vadiem, kas iet cauri amerikāņu sektoram. Protams, es tūlīt pavēlēju gāzi nogriezt. Sokolovskim bija jāpārceļas citur, bet automobiļiem ar viņa mēbelēm bija jābrauc gar mūsu posteņiem, un mēs, protams, ar kaut kādu iegansti antikās kollekcijas apķīlājām.

Kā visi krievi, arī pats ģenerālis Kotikovs bija pārliecināts, ka Berlīnes blokāde dos Padomju savienībai panākumus. Kad arī viņš jauta, ka visas pūles veltas, viņš pazaudēja pat savu humoru. Kādu dienu Kotikovs ēda pie manis pusdienu un žēlojās, pats būdams māgas slimnieks,

TĀ VIŅI SPRIEDA UN CĪNĪJĀS

Berlīnes komandantu sēdē no labās: krievu politiskais padomnieks Jeļisarovs, ģen. Kotikovs un ģen. Haulijs ar savu civilpadomnieku.

varētu apgādāt 920.000 ģimenes. Es tomēr Kleijam atbildēju: „Kravas mēs izvietosim, cik ātri tās pienāks. Vispirms lūdzu sūtiet miltus." Miltus es izvēlējos tādēļ, ka tā ir tipiska bada laika barība, viegli sadalāma un ar lielu barības vērtību.

Pirmās lidmašīnas, kas gāzelēdamās iemanevrēja Tempelhofas lidlaukā, bija mūsu vecu vecie armijas „gāju putni" C-47 un mazliet lielākie C-54. Lielākai daļai vēl bija kara laika zaļā krāsa un neremontēti motori. Bet gaisa tilta kvalitāte auga dienu no dienas. Arvien lielākas lidmašīnas, arvien vairāk tās dūca virs Berlīnes drupām. Kremlis to vienkārši nebija iedomājies, neticēdams šādām techniskām iespējām, un arī mēs bijām visu sagatavojuši, lai gaisa tiltu paplašinātu līdz kapacitātei, kas pieļautu pilnīgu pilsētas apgādi arī 1950. gadā un vēl ilgāk.

Berlīnes blokāde tomēr bija drūms laiks. Pat bērnu slimnīcās nebija pietiekami segu. Elektrisko strāvu atsevišķiem kvartāliem pievadīja tikai divi stundas dienā, un namamātēm bija jāceļas bieži vien divos naktī, lai sagatavotu četras maltītes visai dienai. Berlīne cieta, bet tā cieta varonīgi. Pirmoreiz es pats sevi notvēru, ka apbrīnoju vāciešus.

Visu blokādes laiku mums nebija nekādu garantiju, ka krievi savā apjukumā par blokādes neizdošanos neķeras pie varas. Visvairāk es biju nobažījies par savu sievu un mūsu četriem bērniem. Bija nepieciešams, lai viņi paliktu pie manis Berlīnē, jo tas bija kā simbols amerikāņu apņēmībai neļaut sevi padzīt. Īpaši vācieši būtu sākuši nervozēt, ja augstāko amerikāņu virsnieku ģimenes atstātu Berlīni. Tāpēc krievi laiku pa laikam presē apgalvoja, ka manu sievu pārņēmusi pānika un viņa Berlīni atstās. Savas sievas patiesās domas es uzzināju tikai kādā dienā, kad viņa man pie pusdienām bez kādas sakarības pēkšņi teica: „Ja kaut kas notiek, Frank, krievi mani izdos veselam pulkam..." „Es to zinu," es pēc iespējas sausi atbildēju. Tanī laikā es gulēju ar pistoli zem spilvena.

Redzēdami, ka nevar no Berlīnes mūs padzīt, krievi sāka terrorizēt vāciešus. Tās bija drāmatiskās 1948. gada septembra dienas, kad Sokolovska aģentu uzpirktais pūlis un austrumjoslas policija padzina Berlīnes pilsētas valdi un notika lielas demonstrācijas pie reichstāga. Berlīnieši parādīja savu īsto noskaņojumu, noraudami sarkanos karogus no Brandenburgas vārtiem un piekaudami krievu kareivjus, kas mēģināja karoga rāvējus aizvilkt uz savu sektoru. 9. septembrī 300.000 berlīniešu parādīja savas īstās simpatijas, un krievi juta, ka pārkalkulējušies.

Pat blokādes visgrūtākajās dienās es bieži satikos ar Kotikovu. Lai ka cālītis esot sīksts. „Ko jūs domājat?" es viņam prasīju. „Citādi tas nevar būt, tam bija jālido no Frankfurtes līdz šejienei pa gaisu." Kotikovs skābi nosmaidīja, un šis joks viņu nemaz nesajūsmināja.

Blokādi atcēla 1949. g. 12. maijā. Mēs Berlīnē to uzzinājām no ārlietu ministrijas biļetena presē. Viss bija atkal kārtībā un vecā draudzība ar krieviem varēja tapt atjaunota. Acīm redzot, mūsu vadītājas galvas sprieda — kas bijis, bijis.

Un bija ar. Jau nedēļu pēc blokādes atcelšanas sākās Berlīnes dzelzceļnieku streiks un šaudīšanās. Neviens nevarēja pateikt, vai krievi blokādi atcēluši vai nē. Kad es atstāju Berlīni septembrī, krievi uzvedās uz mata tāpat, kā viņi to bija darījuši visus iepriekšējos gadus. Padomju radio un prese sajūsmā rībināja visas bungas, ka „rupjais Teksasas kovbojs Haulijs" beidzot atcelts par nedraudzīgu izturēšanos pret amerikāņu labākajiem draugiem un paziņoja, ka nu beidzot arī komandantūrā tikšot izslaucīti visi tie intrigu tīkli, ko es tur esot sapinis.

Liekas, ka mans draugs Kotikovs mūsu pēdējo tikšanos ilgi atcerēsies. Tā bija pēdējā komandantūras sēde, un man kā kārtējam priekšsēdim vajadzēja gādāt par neiztrūkstošo mielastu. Kotikovs visu sēdi bija žēlojies par manu „neiespējamo draudzības trūkumu un labas sadarbības gribas imitēšanu", bet pēc sēdes pienāca ar glāzi rokā pie manis. Kristalla kauss bija tukšs. „Vai šampanieti?" es vaicāju. „Tas man tikai uzpūš vēderu," teica Kotikovs, „dodiet man ko citu." Es zināju, ka Kotikovam ir māgas jēlumi un viltīgi piemiedzu aci: „Varbūt vienu Martini...?" „Kas tas ir?" prasīja Kotikovs. Es parādīju uz kokteiļa glāzi ar zaļu olīvi iekšā. Tā bija piparota un ilgi gulējusi etiķī. Mēs saskandinājām, Kotikovs piepūta vaigus un izmeta glāzi kā ogu, norīdams cieto olīvi un visu pārējo. „Vēl vienu?" es prasīju. „Lai iet," nopūtās Kotikovs, aizdomīgi manī raudzīdamies.

Mēs sadzērām uz manu sekmīgo nokļūšanu ASV, un Kotikovs pa vidu norija vēl dažas olīves. Ar neviltotu ziņkārību es skatījos, ko darīs slimais kungs. Pienāca apkalpotājs ar jaunām Martini glāzēm. Es pamāju Kotikovam. „Net," viņš teica, apgriezās un aizgāja. Viņa baltie, gaļīgie vaigi bija savilkti ķeruba smaidā un varēja redzēt, cik ļoti olīves mocīja viņa jēlumus. Es apmierināts pārbraucu ar roku pār matiem un notvēru nejauši pats šo skatu spogulī. Mana galva bija balta. Bet Kotikovam bija māgas jēlums. Saka, ka tie rodoties no dusmām, raizēm un nepatikšanām. Es varēju mierīgi doties uz ASV. Šajā spēlē mēs bijām līdzīgi.

Princis, kas atgrieztos Sav. valstis tikai padomju aizsardzībā

Karaliskas galvassapes Meksikas ierēdņiem

„Vienīgā vieta pasaulē, kur es justos drošs, būtu padomju aizsardzībā, un es ātrāk neatgrieztos Sav. valstīs kamēr mani nepavadītu padomju virsnieki un man nebūtu apsolītas karaliskās tiesības," izteicās Hohencollernu princis, kas Meksikas cietumā gaida 23. februāri, kad izšķirsies, vai tam kā nelegāli ieceļojušam princim jāatgriežas uz Vāciju vai arī uz Sav. valstīm, kur Vašingtonas policija gatava derēt, ka viņš ir tas pats gleznu zaglis, kas pazuda pagājušā gada jūnijā.

Šķietamais princis Oto Vilhelms Hohencollerns parādījās atklātībā kādā Ņuorlīnsas latīņu kvartāla naktsklubā septembrī, kur viņš drīz iepazinās ar kādu bagātu amerikāņu atraitni un oktobrī nosvinēja kāzas. Kāda Ņuorlīnsas avīze ievietoja sensācionālo ziņu pirmajā lappusē, par ko sāka interesēties sāncenšu laikraksti. Drīz vien bija sameklēts ķeizara vecākais dēls, agrākais kroņprincis Fridrichs Vilhelms un viņa meita princese Cecīlija, kas apšaubīja šāda prinča Oto eksistenci.

Pēc paša prinča Oto izteicieniem, viņš ir ķeizara un tā otrās sievas princeses Hermīnes Holandē dzimušais dēls. Savādi, ka par to nav minēts Hermīnes 1927. gadā izdotajā atmiņu grāmatā, ne arī Gotas almanachā. Bez tam visi prinča dokumenti esot gājuši bojā.

Gandrīz jau bija gūta pārliecība, ka princis patiesībā ir pret drošības naudu izbēgušais Riko Tankus — Polijā uzaudzis un vācu koncentrācijas nometnēs cietis žīdu jauneklis, kad pierādījās, ka viņš pirms gada patiesi bija apmeklējis kroņprinci Hechingenas pilī, kas to bija uzskatījis vienīgi par „galvā neskaidru amerikāni."

Hohencollernu ģimenes bildēm rotātajās viesnīcas istabās avīžu reportieri intervēja princi Oto un viņa vismaz 10 gadu vecāko sievu. Princis izteicās, ka došoties uz Vāciju, kad tur būšot nodibināta monarchija. Viņa ļaudis jau strādājot, lai viņš tiktu tronī.

Savādākais notikums gadījās tad, kad pēc šī trača princis Oto kādu dienu pēkšņi sakravāja savas mantas un aizbēga uz Meksiku. Tur par viņu neviens nebūtu interesējies, bet princim nelaimējās, un viņu apcietināja, lai izraidītu par nelegālu ieceļošanu. Viņa sieva tam drīz sekoja un solās nežēlot naudu, lai savu karalisko vīru dabūtu brīvībā. Oto laiku cietumā pavada lietderīgi un raksta savus memuārus, ar kuriem noskaidrošoties visas nesaprašanās. Arī meksikāņi, kas redzējuši daudz un dažādu karalisku slavenību, tic ka Oto patiesi ir princis. Visi pārējie, ieskaitot Rumānijas ekskarali Karolu, esot likušies kā parasti cilvēki, bet ap Oto „esot cits gaiss".

(hn)

Beļģu organizācija palīdzēs neizvietojamiem latviešiem Austrijā

Beļģu organizācija „Ģimeņu savstarpējā palīdzība" paziņojusi Latvijas Sarkanajam Krustam Beļģijā, ka tā vispirms sniegs palīdzību un meklēs aizgādņus Austrijā dzīvojošiem neizvietojamiem latviešu un citu tautību bēgļiem. Šajā sakarā LSKB nodevis minētajai organizācijai visus no Austrijas tautiešiem saņemtos lūgumus. Drīzumā gaidāma arī organizācijas palīdzības akcija Vācijā esošajiem bēgļiem. LSKB uzsver, ka palīdzība domāta vienīgi veciem un slimiem bēgļiem, un ar šo akciju nevar cerēt iekļūt Beļģijā personas, kas te vēlētos [illegible] pelņas darbā var arī apmesties uz dzīvi pie piederīgajiem.

Kanadas ģenerāļa atklāta valoda par komūnisma briesmām

Pēc Toronto laikraksta The Globe and Mail atstāstījuma, ģen. H. D. G. Krēners, kas bija Kanadas 1. armijas komandieris pēdējā karā Eiropas frontēs, Otavā aizsardzības savienības konferencē devis atklātu un drosmīgu pasaules stāvokļa analizi. „Šīs konferences iemesls," teica ģenerālis, „nav ne vairāk, ne mazāk kā jauna pasaules kara draudi, kurā mūsu zemi ieraus pilnos apmēros." Pirmkārt, pēc ģen. domām, demokratiskām tautām nevajag pieļaut, ka atmiņas par pagājušiem kariem padara tās aklas pret vēl lielākām katastrofām nākotnē. Otrkārt, jauna kara dīgļi izsēti jau otra pasaules kara beigās ar Jaltas un Potsdamas līgumu, ielaižot Krieviju ar viņas fundamentālo antagonismu" pret demokratijām līdz pus Eiropai. Treškārt — attiecībā uz kara potenciālu globālā mērogā demokratijas ir palikušas iepakaļ Āzijas notikumu dēļ.

Daudzu savu agrāko augstāko virsnieku klātbūtnē runātājs apliecināja, ka nekad nav ticējis saprašanās un sadarbības iespējai Padomju savienības un demokratiju starpā. Pēdējos 4 gados Pad. savienība ieguvusi 6 Eiropas valstis ar 100 milj. iedzīvotāju. — Atlantika pakts gan stiprinājis Eiropas stāvokli, bet Ķīna zudusi. Indoķīna, Burma, Siāma nopietni apdraudētas. Notikumiem risinoties, lielas briesmas draud arī Holandes Indijai un Indonēzijas republikai. Pat Indija un Pakistāna tiks skartas.

Vislielākās briesmas tomēr draud Japānai, ko komūnisti apdraud no Pekingas. Tādēļ pirmais solis stāvokļa glābšanai ir miera līgums ar Japānu. Tas pats ir Eiropā ar Vāciju, kuras iedzīvotāju skaits, apņēmība un saimnieciskais spēks ir godīgi jāiekļauj demokratiju rindās vispasaules cīņā pret diktātūru. Ja Pad. savienības plāni tikpat strauji turpināsies piepildīties austrumu un dienvidu Āzijā, vairāk nekā 500 milj. iedzīvotāju nāks komūnistu varā, palielinot viņu bloku uz 900 milj. cilvēku, kas ir gandrīz puse no visiem šīs planētas apdzīvotājiem.

„Latvija būs atkal brīva", - saka Berlīnes slavenākā pareģe

Mūsu speciālkorespondenta raksts no bij. Vācijas galvaspilsētas

Ne mazāk kā desmit berlīniešiem es esmu jautājis pēc viņu populārākā cilvēka. Jaunākie gados gandrīz visi man atbildēja: Konnijs Rukss. Vismaz nedēļu pirms katras cīņas un vēl ilgi pēc tam no visiem reklāmu stabiem smaida pretim šī jaunā Berlīnes pussmagā svara boksera platdegunainā seja. Boksa sporta entuziasti lolo cerību, ka Ruksa panākumi starptautiskā ringā nebūs mazāk spoži kā Makša Šmēlinga.

Ne mazāk populāra ir arī slavenā Berlīnes gaišreģe Ursula Kardosa. Viņas vārds gan reti sastopams avīžu slejās, bet zināt to zina gandrīz ikviens berlīnietis. Spožā Kūrfirstendamma tuvumā, kādā necilā ielā, kur reti iegriežas auto un tikai pieci, seši nami palikuši kaŗa viesuļa nesagrauti, dzīvo šī populārākā Berlīnes sieviete. Simtiem berlīniešu un iebraucēju katru nedēļu uzmeklē viņas namu. Es pirmo reizi turp aizgāju pirms divām nedēļām, bet Ursulu Kardosu sastapt man toreiz neizdevās.

„Šodien Kardosa kundze jūs pieņemt nevar. Ir pieteikušies jau tik daudzi apmeklētāji, ka ātrāk par divām nedēļām nav nozīmes ierasties. Tikai sevišķos gadījumos Kardosa kundze pieņem ārpus kārtas. Vai jūsu gadījums ir tāds?" jautāja man toreiz kāda vecāka sieviete gaišreģes dzīvokļa priekštelpā. Jau gribēju pastāstīt, ka esmu „izspraucies" cauri dzelzs aizkaram, ka Berlīnē man neklājas labi un es nezinu, vai divas nedēļas vēl būšu šeit, bet tad apdomājos. Mana galvenā vēlēšanās bija no Ursulas Kardosas mutes dzirdēt, kas sagaida mani nākotnē, bet es gribēju arī tādēļ pārliecināties, vai gaišreģes vārdiem var ticēt, tas ir — dzirdēt kaut ko tādu, ko esmu jau piedzīvojis. Ja es būtu pateicis, kas esmu, no kurienes un kā še ieradies, tad manu pagātni kaut vispārējos vilcienos labs psichologs un politisko notikumu pazinējs varbūt varētu arī aptuveni rekonstruēt.

10. janvārī, noteiktā stundā, jau kā reģistrēts viesis ierados otru reizi Ursulas Kardosas dzīvoklī. Aiz kādām durvīm, kur atradās gaišreģe, bija dzirdama ātri runājošas sievietes balss Kad durvis uz turieni atvērās un šo telpu atstāja kāds vīrietis, es zināju, ka runātāja bijusi Ursula Kardosa. Tātad viņa stāsta diezgan daudz, es domāju.

Pienāca mana kārta. Rokas spiediens un — lūdzu sēstieties. Neuzkrītoši ģērbusies, sirmiem matiem un sirsnīgu skatu, gaišreģe apsēdās pretim un klusēdama brīvi skatījās man acīs. Un atkal es domāju—jautās kaut ko vai nejautās? Droši vien jautās...

Viegls smaids pārlidoja Ursulas Kardosas seju — varbūt viņa redzēja manas domas — un tad viņa sāka runāt. Kardosa jautāja, bet gandrīz uz katru jautājumu tūlīt sekoja viņas pašas atbilde.

„Kāpēc jūs tik bieži esat drūms? Jūs esat izbēdzis lielām briesmām. Jau gadiem ilgi jūs nekur neesat mājās. Pagājušais gads bija visgrūtākais jūsu dzīvē. Jūs atradāties ieslodzījumā (biju Polijas politisko cietumā un vēlāk koncentrācijas nometnē). Uz kurieni jūs gribat ceļot? Tas ir ļoti tālu (esmu pieteicies uz Austrāliju), bet jums tur klāsies ļoti labi. Berlīni jūs atstāsit šī mēneša beigās (Berlīnes IRO ierēdņi saka to pašu), bet Eiropu marta mēnesī. Ar jūsu dokumentiem kaut kas nebija kārtībā (es ierados Berlīnē ar viltotiem dokumentiem un piedzīvoju grūtības, iekām pierādīju, kas patiesībā esmu), un arī vēl tuvākā nākotnē jums būs izskaidrošanās dokumentu lietā. No kurienes jūs esat? No Rēveles vai Rīgas? Liekas, ka no Rīgas... Es esmu tur bijusi."

Brīdi Ursula Kardosa klusēja, tad turpināja: „Neejiet austrumu un dienvidaustrumu virzienā, tur jums draud briesmas." Šajā vietā es pirmo reizi pārtraucu gaišreģi. Pateicu, ka esmu no austrumiem atbēdzis, ka esmu latvietis, un man ne prātā nenāk doties atpakaļ.

„Es nedomāju austrumus tālā nozīmē. Berlīnē jūs nedrīkstat iet austrumu un dienvidaustrumu virzienā, pat ja kāds draugs aicinātu to darīt. Iespējams, ka jūs aicinās. Un, braucot ar pilsētas dzelzceļa vilcienu, sargieties iemigt. Pirms pāris dienām tas notika, un jūs gandrīz aizbraucāt par tālu, kur jums draud briesmas. (Jaunā gada rītā, braucot ar „S-bāni", es tiešām biju iemidzis un gandrīz iebraucu krievu sektorā; pēdējā rietumu pieturas vietā pamodos un izlēcu no vagona, kad vilciens jau kustējās).

„Es gribētu zināt, vai mani vecāki vēl dzīvi," es jautāju.

„Jā. Bet viņi nedzīvo kopā. Vai viņi šķīrušies?"

„Neiespējami."

„Tad viņi ir izšķirti."

„Vai mana dzimtene būs kādreiz atkal brīva, un man būs iespējams turp atgriezties?" jautāju tālāk.

„Jā, Latvija būs atkal brīva. Tāpat kā arī Berlīne būs brīva..!" Ursula Kardosa piebilda. „Bet esiet pacietīgs. Pirms 1954. gada jūs nedrīkstiet atgriezties dzimtenē. Pēc tam varat to darīt, tad jums tur briesmas vairs nedraudēs, un jūs to arī darīsit. Bet vienu no saviem vecākiem jūs vairs nesastapsit dzīvu."

Tad es parādīju Ursulai Kardosai kādas latviešu vienības kapteiņa ģīmetni (civīlā). Viņa teica: „Es redzu viņu formā. Bet kritis viņš nav. Viņš atrodas gūstā (pēdējās ziņas no Karaļaučiem) un atgriezīsies pie savējiem."

Ar sirsnīgu rokas spiedienu un visa laba novēlējumu, vēlreiz uzsveŗot, ka briesmas, ja pats tām neskriešu pretim, man vairs nedraud, Ursula Kardosa atvadījās no manis. Naudu viņa atteicās pieņemt: „Jūs esat bez darba, un naudas jums nav daudz. Man pietiek ar to, ja es zinu, ka jūs aizejat no manis ļoti apmierināts."

Patiešām, ļoti apmierināts es atstāju Ursulas Kardosas dzīvokli. Apmierināts un pārliecināts, ka ir cilvēki, kuŗu acis redz lietas un notikumus, kas vienkāršo mirstīgo acīm neredzami. Nobeidzot šo vēstuli, man gribas vēl piezīmēt, ka Ursula Kardosa pilnīgi pareizi attēloja arī divus raksturīgus notikumus Latvijā, vācu okupācijas laikā, kad abas reizes man draudēja briesmas.

Berlīnē, janvārī. Rs.

Vai šūpuļi glābs cilvēci no bezmiega?

Pēdējos 20 gados visā pasaulē milzīgos apmēros pieaugusi mākslīgu miega līdzekļu lietošana. Piemēram, vienā pašā Ņujorkas štatā ļaudis katru nakti patērē 2 miljoni miega tablešu, kas organismam tomēr vairāk vai mazāk kaitīgas. Tādēļ ārsti sākuši lauzīt galvas, kā cilvēkiem atdot miegu dabiskā veidā. Kāds amerikāņu psichiatrs ierosinājis atgriezties pie līdzekļa, kādu cilvēce pazīst jau kopš gadu tūkstošiem— pie šūpuļa. Jau senie ēģiptieši pazinuši šūpuļa nozīmi un to lietojuši ne tikai zīdaiņiem, bet arī pieaugušiem. Slimnīcās tagad izdarīti izmēģinājumi ar gultām, kas uzstādītas uz šūpuļa pamata, un tās smagos bezmiega gadījumos devušas labus panākumus. Varbūt tiešām pēc gadiem mūsdienu nervozie cilvēki nelietos vairs kaitīgās miega tabletes, bet dos darbu šūpuļu rūpniecībai. (b)

HUMORS

Žēlsirdīgā māsa iepazīstina jaunu, glītu māsu skolas audzēkni ar slimnīcu un, ejot cauri kādai vīriešu nodaļai, brīdina jauno:

„Šī ir viena no bīstamākajām nodaļām, pacienti ir jau tikpat kā izveseļojušies."

*

Skolotājs: „Vai šis domraksts ir jūsu pašu sacerēts?"

Skolnieks: „Jā, pilnīgi."

Skolotājs: „Esmu laimīgs redzēt jūs savā klasē, Edgar Allen Po! Biju iedomājies jūs jau sen mirušu!"

*

„Ļoti nožēloju, biju pavisam piemirsusi jūsu ielūgumu pagājušās sestdienas viesībām!"

„Kā, vai tad jūs nebijāt ieradusies?"

*

Laulība ir līdzīga gaŗam kreklam, jūs tajā jūtaties silti, bet viņš jūs saista.

*

Viņa: „Jūs, protams, negribēsit man iestāstīt, ka esmu pirmā meitene, ko skūpstat?"

Viņš: „Nē, bet kā jūs to zināt?"

*

„Kādēļ jūs zādzību nepieteicāt tūlīt, kad, mājās pārnākot, atradāt visas atvilktnes iztukšotas un to saturu izmētātu pa grīdu?"

„Es iedomājos, ka mans vīrs meklējies pēc tīra krekla." (jb)

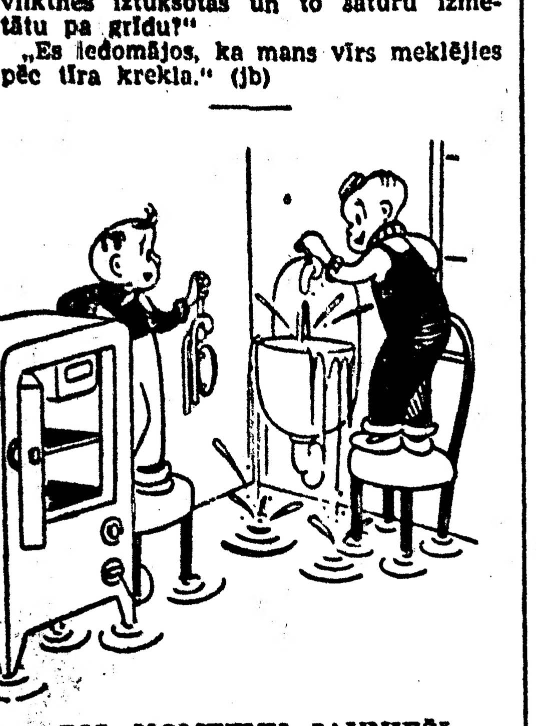

BIJ. NOMETŅU JAUNIEŠI AMERIKĀ

„Tā, tagad tikai ieslēdz saldējamam skapim pilnu ļaudu, un pēc stundas mums būs brangāka slidotava nekā Dindelfingenas nometnē Vācijā!"

Pasaules visizplatītākās valodas

Angļi saka, ka viņu valoda esot pasaules valoda, jo to lietājot lielākā kultūrtautu daļa. Jaunāko laiku statistika to arī tiešām neapstrīdami apstiprina. Ja ap 1800. gadu angliski prata tikai apm. 20 milj. cilvēku, tad 1890. gadā to runāja jau 110 miljoni un tagad angļu valoda ir mātes valoda vismaz 180 miljoniem cilvēku jeb 10 proc. no pasaules iedzīvotāju skaita. Ja šis pieaugums turpināsies tāpat, tad ap 2000. gadu angliski pratīs jau apm. ceturtā daļa no pasaules iedzīvotājiem, jo nedrīkstam aizmirst, ka tagad Vācijā, Japānā, Dienvidamerikas valstīs uc. šo valodu mācās simtiem tūkstošu cittautiešu.

Pagaidām gan vēl izplatītākās valodas goda pēc ar angļiem sacenšas ap 420 milj. ķīniešu. Bet tā kā viņu valoda ir rietumnieku mēlēm par grūtu, tad no šī sāncenša angļiem un amerikāņiem nav ko bīties. Uz pasaules izplatītākās valodas runātāju godu vēl varētu kandidēt arī krievi, kuŗu valodu runā vairāk par 100 milj. cilvēku, bet, jādomā, ka arī viņiem šai sacensībā neizdosies angļus panākt.

Kādreiz izplatītākā valoda pasaulē bija franču valoda, bet tagad tā stipri palikusi citām iepakaļ. Ja ap 1800. gadu franciski runāja 31 milj. cilvēku, bet krieviski un vāciski ap 30 milj., tad jau pēc 120 gadiem franču vieta ar apm. 40 milj. runātāju blakus apm. 70 milj. vācu, 50 milj. spāņu, 40 milj. itāliešu un portugaļu valodas pratējiem bija kļuvusi necila. Šeit jāpiezīmē, ka viena no visātrāk, līdzās angļu valodai, augošajām valodām pašlaik ir spāņu. Pusi no pasaules laikrakstiem iespiež angliski, pie kam šo laikrakstu metiens ir trīsreiz lielāks par visu citās valodās iespiesto laikrakstu metienu kopā. (Y)

JAUNĀKAIS GLEZNOTĀJS PASAULĒ

Sensāciju Japānā un ASV radījis 6 g. v. Hiroši Nišida, pazīstama gleznotāja dēls, kas pēkšņi pirms gada sācis gleznot un tagad ar savu gleznu izstādi ceļos no Tokijas uz ASV. Uzņēmumā jaunais brīnumbērns savā darbnīcā ar darbu paraugiem.

RAIBĀ PASAULE

◆ Marokāņu jūrnieks Francisko Diazs 40 gados sarakstījis grāmatu, kurā apraksta 3900 dažādus mezglus. Manuskripts ir biezāks nekā Londonas tālruņu grāmatas četri sējumi. Tagad Diazam vienīgi vēl atliek atrisināt vienu mezglu: atrast savai mezglotai enciklopēdijai izdevēju. (b)

◆ Amerikāņu psichiatri Links un Freibergs aptaujā noskaidrojuši problēmas, kas viņu tautiešiem sagādā visvairāk rūpju. 5000 iztaujāto personu vidū 49,5 proc. baidījās no deflācijas, 41,1 proc. no komūnisma, 10,6 proc. no jauna kaŗa un tikai 1,6 proc. no krieviem. (b)

◆ Pasaules mazākās monarchistes tronī nesen uzkāpa valdnieks Rainirs III. Viņa oficiālie tituli ir: Monako firsts, hercogs Valentinuā, markīzs de Bo, grāfs Kaladē, Bilas barons, San Remī kungs, grāfs Toriņi, Sen-Lo barons, barons de la Litjinē, Mazarīnas hercogs, Mejēnas hercogs, Šato Porsjēnas princis, grāfs Fereti, Belfortas, Tannas un Rosemonas grāfs, Altkirchas barons, Izenheimas valdnieks, markīzs Šilli, grāfs Lonžimo, Mesī barons un Gisardas markīzs. Pie tam tas ir tikai tā saucamais „vienkāršais" valsts tituls; pilnīgais ir vēl par duci gaŗāks. Rainira valstī ir tikai 23.000 iedzīvotāju. (b)

◆ Kādā Nirnbergas vēstuļu kastītē iemesto sūtījumu vidū pasts atrada arī kādu naudas pārvedumu, pie kuŗa ar spraudīti bija piestiprinātas četras simts marku zīmes. Uz pievienotās zīmītes bija uzraksts: „Rinda pie iemaksu lodziņa bija par gaŗu." Pasts nosūtīja DM 400 adresātam. (b)

◆ Tadžmahala kapenes Indijā uzskata par skaistāko celtni pasaulē. Šo būvi no balta marmora valdnieka mīļākajai sievai 20.000 cilvēku cēla 22 gadus.

◆ Jaunzēlandē sastopamā tuatera ir vienīgā ķirzaka pasaulē, kurai ir 3 acis; trešā acs ir pierē, pārklāta ar plēvi. Tuatera olas perē vairāk nekā gadu.

◆ Vecpuisis, kas lūdza Anglijas kaŗa ministriju sagādāt viņam sievu no kaŗa atraitnēm ar bērniem, saņēmis 4400 piedāvājumu. Pat bērni ir rakstījuši: „Lūdzu, preci māmiņu!".

◆ Kitves pilsētas (Z. Rodēzijā) tiesnesis kādam iezemietim lika parādīt, kādā veidā viņš ticis piekauts. Cietušais paņēma 2 kg smagu veseri un ar vienu sitienu nosita apsūdzēto.

◆ Kāds dārgakmeņu zaglis izbēga no Istanbulas cietuma, lai pabeigtu iztraucēto „darbu" un tad ar kabatās noslēptiem dārgakmeņiem atgriezās cietumā.

◆ Sērs Frederiks T. G. Hobdejs no Droitvičas, Anglijā, izgatavoja mākslīgus zobus karaļa Džordža V sunim.

◆ Policijas nakts patruļu izsauca kāds skots un ziņoja, ka viņam nozagta naudas lādīte. Tajā esot bijuši 3 pensi (apm. 24 feniņi).

◆ Jautājot 8 japāņu simtgadniekiem (vecākais 109 g.) par liela vecuma sasniegšanas noslēpumu, visi atbildēja: „Nēst par daudz".

◆ Anglijā 1857. g. bija 300 laulības šķiršanas gadījumu, 1911. g. — 1000, 1935. g. — 5157, 1945. g. — 45.000 un 1948. g. — 70 000.

◆ Laulības gredzeni valkājami uz kāju pirkstiem, dabūjami kādā Manhatanas dārglietu tirgotavā ASV. Veikala īpašnieks paskaidro, ka šādi laulības gredzeni esot daudz intimāki. (ga)

VIŅŠ IZLĪDZĒJĀS AR PSICHOLOĢIJU

Kāds Čikagas kinoteātra īpašnieks nemitīgi saņēma sūdzības, ka daudzas kino apmeklētājas izrādes laikā sēž ar cepuri galvā un aizsedz skatu uz ekrānu tiem, kas sēž aiz muguras. Viņš lika piestiprināt visdažādākus noliegumus un aizrādījumus kino priekštelpās, bet nekas nelīdzēja. Pēdējā laikā, dīvainā kārtā, redz šajā kinoteātrī tikai vairs pa retam kādu dāmu izrādes laikā ar cepuri galvā. Viņš licis piestiprināt galtenos blakus ieejām izrāžu zālē plāksnītes ar uzrakstu: Vecākām dāmām šajā kinoteātrī atļauts noskatīties filmas ar cepuri galvā.

Vai vīrieši atkaros sievietēm savas pamattiesības uz krāsu košumu?

Savienotajās valstīs nesen nodibināts klubs, kuŗa statūtos noteiktais mērķis ir padarīt vīriešu apģērbu atkal tik krāsainu, cik vien iespējams.

„Visur dabā mēs ievērojam principu, ka tēviņa lielākā nozīmība uzsvērta ar košās krāsās izteiktu ārieni," teikts uzsaukumā, ko klubs piesūtījis visiem ASV lielākajiem laikrakstiem. „Tikai civilizācijas samaitājošā ietekme un sievišķīgā greznības kāre mudinājusi sievietes pārņemt šīs senās vīriešu priekšrocības. Kamēr sievietes dižojas viskošāko krāsu jūklī, mēs ļaujam sevi apzināti nostumt otrā plāksnē. Mums beidzot jāatbrīvojas no šīs pakļautības. Tad arī pārējās dzīves izdarības varēsim gūt virsroku...!"

Kā to mēdz darīt praktiski ļaudis, kluba dibinātāji sarīkojuši arī jau krāsainu vīriešu apģērbu skati. Pagaidām gan, šķiet, šis progresīvais klubs vēl pārāk tālu savu mērķu propagēšanā nav ticis, jo skatē izstādīti galvenokārt apavi un zeķes. Mūsu uzņēmums rāda zaļi, sarkani un dzelteni raibas kurpes un zilas zeķes ar spilgti sarkanām un gaiši brūnām rūtīm.

Ar šo uzņēmumu pietika

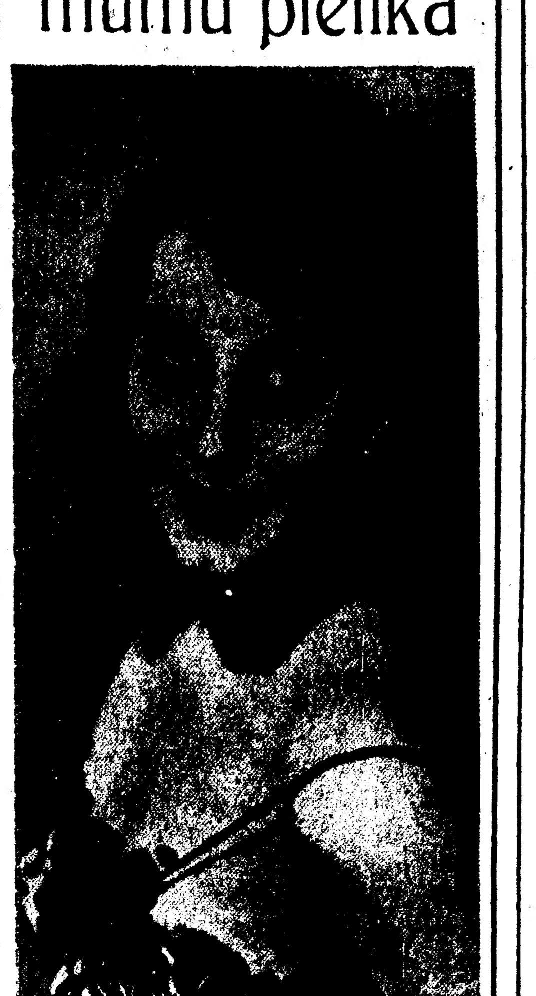

lai Ava Gādnere tiktu angažēta filmā Šādu laimi nepiedzīvo katra sieviete. Vērojot jauko uzņēmumu var pievienoties Holivudas speciālistiem, jo ne tikai uzņēmums ir pievilcīgs, — patīkama ir arī pati uzņemtā. Viņai uzticēta galvenā loma jaunajā filmā Lielais dziedonis, kur viņas partneris būs Gregorijs Peks. Viņa jau samulsinājusi ar savu pievilcību visu Holivudu un drīzumā izdarīs to pašu ar atlikušo cilvēces daļu — filmu skatītājiem.

ROMĀNU RAKSTNIEKS AR LELLĒM

x Par kādu no ievērojamākajiem japāņu romānu rakstniekiem, kas sarakstījis pavisam 209 darbus, stāsta, ka viņš, lai orientētos savu romānu neskaitāmo personu likteņos, ierīkojis speciālu leļļu telpu, kur katra lelle simbolizē kādu romāna varoni. Ja romāna gaitā kāda persona aizsūtīta ceļojumā, rakstnieks novieto attiecīgo lelli zināmā telpas kaktā; ja persona nomirst, tās lelli ieliek kādā kastē, utt. (J)

Kāds no jaunākajiem parīzieša Grifa pēcpusdienas tērpu modeļiem. Patīkamu kontrastu veido kimono līdzīgā augšdaļa ar viduklī un drapējumu ap līdz kaklam pasvītro kleitas rakstūru.

Teorija un prakse

Gandrīz katrā zemē ir sieviešu organizācijas, kas sapulcēs un rezolūcijās protestē pret sieviešu iesaistīšanu militārā palīgdienestā. Bet tanī pašā laikā no Grieķijas ziņo par sieviešu bataljoniem, kas sevišķi izcēlušies apgabalu mīnēšanā. Dānijā un citās Skandinavijas zemēs sievietes apmāca pašaizsardzībā un apkārtnes orientācijā; Anglijā un Savienotajās valstīs meklē meitenes darbam pie kaŗaspēka vienībām. Ķīnas sievietes ir lepnas, ka var aktīvi piedalīties pilsoņu kaŗā. Čechoslovakijai ir sieviešu izpletņu lēcēju vienības, bet Izraēlā sievietēm jāpilda vispārējais kaŗa dienests.

*

Hongkongas tuvumā saņemtas gūstā vairākas trīspadsmitgadīgas meitenes, kas bijušas apbruņotas no kājām līdz galvai, un cīnījušās līdzīgi zēniem sarkanajā armijā.

BEZ REZOLŪCIJĀM

Citu zemju sievietes, liekas, nemaz nebaidās uzņemties atbildīgus pienākumus. Tā kādas amerikāņu sieviešu apvienības locekles divas stundas lidinājušās lidmašīnā virs Apvienoto nāciju ēkām, lai tā demonstrētu pret sieviešu trūkumu augstākos amatos UN.

Kopenhāgenas sievietes bija nolēmušas, nepirkt gaļu un desas, kamēr veikalnieki nepazeminās cenas. Un tiešām — viņu apņēmšanās nepalika bez sekmēm — cenas pazeminājās.

*

Padomju okupācijas josla atkal pārspējusi rietumus. Izdarot laulības tiesību reformas, laulātie nākotnē varēs saukties nevien vīra, sievas vai dubultvārdā, bet — pēc patikas izvēlēties uzvārdu, kurā ietilpst zilbes no abiem, piem. no Lēmaņa un Millera rastos uzvārds Mīlmane.

Krustvārdu mīkla

Uzdevis A. Kronis, Heilbronnā.

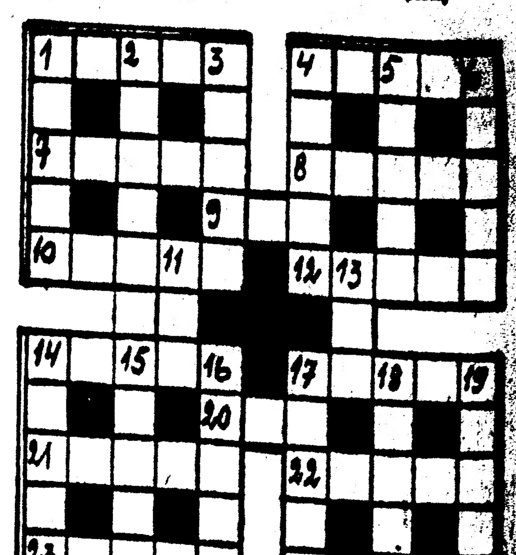

Līmeniski: 1. Senlatviešu dieve. 4. Gradu iedalījums. 7. Muhamedāņu priesteris. 8. Tvertne. 9. Mieloties. 10. Otrā zāle. 12. Pavirš uzmetums 14. Literārs sacerējums, kuŗa autors nezināms. 17. Mūzikas drāma. 20. Kādas Eiropas tautas piederīgais. 21. Novietot sprāgstķermeņus. 22. Vingrinājums mūzikā. 23. Aizjūga piederums. 24. Iedoma.

Stateniski: 1. Ūdeņu satiksmes līdzeklis. 2. Upe Vācijā. 3. Koki. 4. Alkoholisks dzēriens. 5. Sentauta Baltijas jūras piekrastē. 6. Oga. 11 Skat! 13. Garo. 14. Ritma ātrums. 15. Ierodas telpā. 16. Mājlopi. 17. Irāņu tautiņa Kaukāzā. 18. Sievietes vārds. 19. Apšaubāms pasākums.

IEPRIEKŠĒJĀS KRUSTVĀRDU MĪKLAS ATRISINĀJUMS

1—2. Poga. 3—4. Sala. 5—8. Mintauts. 9—12. Popurijs. 13—14 Erss. 15—16. Aīda. 1—5. Prom. 9—13. Pāle. 2—14. Ataturks. 3—15. Samārija. 4—8. Alts. 12—16. Sula. 1—6. Prot. 5—2. Māja 3—6. Sods. 7—4. Alma. 9—14. Pols. 13—10 [illegible]smu. 11—16. Rūsa. 15—12. Auss

Piektā vieglatlētikas sezona trimdā

Realizēti 10 labākie sasniegumi. — 1950. gada vasarā gaidāms neliels regress caurmēros. — Anglijas latvieši var iegūt vadošo vietu

Bernharda Čečina statistika

Paplašinoties izceļošanas iespējām un IRO darbībai tuvojoties beigām, latviešu trimdinieku un līdz ar to arī vieglatlētu metropole Vācija kļuvusi par „grimstošu kuģi", kuŗu cenšas atstāt katrs, kam tikai rodas kāda iespēja. Aizbraucēju vidū ir daudz sportistu un tādēļ 1949 g. sezonā tikai dažos sporta veidos bija iespējams sarīkot apgabalu un joslas meistarsacīkstes, bet nenotika sacensības visas Vācijas mērogā, kā tas bija Anglijā un Zviedrijā. Angļu joslā, izņemot atsevišķu nometņu internas sacensības, vieglatlētu trūkuma dēļ nebija iespējams noorganizēt pat eksternas sacensības. Latviešu vieglatlētu „ziedu laiki" Vācijā pieskaitāmi pagātnei. No pārējām emigrācijas zemēm priekšplānā izvirzījusies Anglija. Tā vien šķiet, ka 1950. gadā latviešu vieglatlēti Anglijā ieņems līdzšinējo Vācijas latviešu dominējošo vietu. Izņemot Zviedriju, kur daudzi nodrošinājuši eksistences iespējas un dzīvo „miera laika" apstākļos, citur, it sevišķi aizjūras zemēs, vispirms jāatrisina ar darba līgumiem radītās grūtības Stendzenieks Čīlē, Ringenberga Jaunzēlandē, Bernāts un Voitāns Kanadā — lūk, šie nedaudzie jau raduši samērā rēgulāras sacīkšu iespējas, bet par daudziem citiem aizbraucējiem nav nekādu ziņu. Jāpieņem, ka tikai ap 1951. gadu, kad lielākā izceļotāju daļa jaunajās dzīves vietās būs tikusi galā ar materiālās dabas jautājumiem, varēsim gaidīt ievērojamāku progresu.

Par latviešu vieglatlētikas nākotni nav jābaidās — to rāda šā gada 10 labāko sa-

MŪSU 60 METRINIEKU TRIJOTNE ŠĶĒPĀ

Pa kreisi: rekordists J. Stendzenieks ar vecās gvardes pārstāvi A. Hakeli, kas aizvadītā sezonā ierindojies 3. vietā. Apakšā: R. Circenis sacensībā ar Malmes vieglatlētiem. Ar rezultātu 64.26 m viņš 1949. g. vasarā pārspēja visus Vācijas šķēpa metējus.

V. TETERIS K. UPENIEKS

raksti, kur daudz jaunu seju un it sevišķi — daudzās jaunatnes sacensības. Lai še nepaliek neatzīmēts Alfrēds Lirums, kas ar savu ideālismu daudziem pavēris ceļu uz vieglatlētikas pirmajiem noslēpumiem, tāpat daudzcīņnieks I. Mežaraups, kas tik sekmīgi vadīja amerikāņu joslas korospondencsacīkstes, J. Katužāns Memingenā un vieglatlētu labie gari ārpus Vācijas — A. Graudiņš Zviedrijā un A. Zaķis Anglijā.

1949. gadā izpalika Latvijas rekordu labojumi, bet atzīmējami 10 labākie sasniegumi trimdā: K. Upenieks skrēja 1500 m 4:10.8 min., 200 un 400 m barjērskrējienus 28.0 resp. 59.4 sek., N. Millers grūda lodi 14.96 m, J. Ratass meta disku 45.02 m, K. Lejēns lēca augstumā 1.85 m, J. Plīsis desmitcīņā sasniedza 5837 un I. Mežaraups pieccīņā (klasiskajā) 2574 p. Sieviešu sacensībās atzīmēti divi labāki sasniegumi: 80 m skrējienā N. Ozoliņa sasniedza 11.2, bet M. Iesaliņa 80 m barjēroto distanci veikusi 14.7 sek.

N. MILLERS, lodes grūšanā lolo cerības 1950. g. vasarā pārspēt mūsu visu laiku labākā vieglatlēta J. Dimzas Latvijas rekordu. Kopš 1931. g., kad J. Dimza reālizēja 15.91 m, tikai reizi, 1937. g. D. Baranovskis lidināja lodi tālāk 15.87 m, bet par rekordu šo sniegumu neatzina. N. Millera pagājušās vasaras varējums 14.96 m un iespēja noslīpēt techniku Vācijas labāko lodes grūdēju saimē, dod labas cerības izciliem panākumiem nākotnē.

Ja 10 labāko caurmēri, izņemot diska un vesera mešanu, vājāki nekā labākā no iepriekšējām sezonām, tad vaina meklējama daudzu agrāko gadu izcilāko atlētu nestartēšanā. Piedzīvojot šo „pazudušo dēlu" atgriešanos nākamājās sezonās, jo drīz pieredzēsim ievērojamu caurmēra kāpinājumu, kas nedarītu kaunu pat salīdzinājumā ar kādreiz spēto dzimtenē.

Īsumā apskatot mūsu trimdas vieglatlētikas stiprās un vājās puses, jāatzīst, ka vislabāko spējam mešanās. Gan tur pārstāvēti daudzi vecās audzes vīri — J. Stendzenieks, A. Hakelis, R. Circenis, V. Saulītis, E. Poltraks, V. Priede, J. Ratass, bet netrūkst talantīgu viņu gaitu turpinātāju — N. Millers, K. Rudulis, V. Jasis, G. Vainovskis, A. Jankovskis, I. Mežaraups, A. Puksts un vairāki citi. Šķēpā 10 pārsnieguši 50 m līniju, 7 diska metēji un vesera metēji savukārt 40 m atzīmi.

Lēkšanās īsti iepriecināja Lejēna 1.85 m veikums augstlēkšanā Gribas ticēt, ka viņam kā pirmajam latvietim izdosies pārsniegt 1.90 m. Kārtslēkšanā joprojām nepārspēts Miķelis Danoss. Žēl, ka rekordists Eduards Vesmanis trimdā ne reizi nav ņēmi rokās lēcamo kārti. Trissolī arvien vairāk 13 m līnijai tuvojas Mežaraups. Enerģiskais Jānis Plīsis ar 6.52 m nostājies tāllēcēju priekšgalā.

Jaunajā sezonā ar lielu interesi gaidāmi Gertnera, Gerca, Krūmiņa un Jēkabsona starti.

Sprintā neviens neaizsniedza Priednieka spēto. Lielākie pārsteigumi gaidāmi no Jēkabsona un Anglijas latviešu meistara Feldmaņa. Vidus distancēs jau labāks stāvoklis (bet ne caurmērā) — jaunā zvaigzne Asaris, rekordists Teteris, kam tikai pāris reizes izdevās piedalīties sacīkstēs, daudzpusīgais Upenieks un par visu — Austrālijā dzīvojošais Saiva, nākotnē sola izcilus rezultātus. Progresējis Treimanis, bet lielāko sensāciju sagādāja kārtslēcējs Pālens, skrienot 400 m 52.7 sek.

Īsajā barjērskrējienā joprojām nepārspēts Artūrs Graudiņš, bet gaŗākajās distancēs „rekordu medības" sākuši Upenieks un Teteris. Pagaidām no viņiem pārākais izrādījies pirmais, lai gan Teteris ar savu ātrumu varētu sasniegt daudz vairāk.

Vistuvāk Latvijas rekordam pienāca Lejēns un Millers — pirmo no Dimzas rekorda augstlēkšanā šķira 2.5 cm, bet otro lodē 25 cm. Šiem Dimzas rekordiem (1.875 m un 15.19 m) ilgu mūžu negribas paredzēt . . .

Pašā grūtākajā vieglatlētikas disciplīnā — desmitcīņā spēkojās tikai hanavieši Plīsis un Mežaraups. Sasniegtās punktu atzīmes 5837 un 5013 teicamas. Mežaraupam gan nākotnē lielākos panākumus gribas paredzēt vesera mešanā, bet Plīsis ir tiešā ceļā uz 6000 p pārsniegšanu un jau tagad aiz Dimzas, Bērziņa un Ālera uzskatāms par latviešu 4. labāko desmitcīņnieku. Mežaraupa trimdas labāko sasniegumu pieccīņā 1950. gadā grib labot Hakelis. Protams, arī Plīsim vajadzētu aizsniegt 3000 p. robežu. Arī Nikolajs Zariņš, — viens no latviešu visu laiku labākajiem daudzcīņniekiem, solas Austrālijā būt aktīvāks nekā Vācijā.

Sieviešu sacensībās joprojām atsevišķa klase ir Zinaīda Ringenberga. Viņa pat sasniegusi Jaunzēlandes rekordu lodes grūšanā (11.537 m) un cer piedalīties britu impērijas spēlēs 1950. g. Pagājušās sezonas lielākie atklājumi: 14 g. v. Roga, tikai gadu vecākā Izande, Migle un Kārkliņa. Pēdējā no vietas metusi disku 28 m!

Vairāk kā vīriešu sacensībās 1949. g. vasarā bija izjūtams iepriekšējo gadu labāko iztrūkums, bet, kā jau sākumā minēju — gaidīsim mūsu izcilās sportistes atgriežamies jaunajā sezonā. Augstlēkšanā nākotnē labas sekmes var gūt Biruta Saliņa. Tāllēkšanā ne mazāk solоša Migle, kas pirmajā sezonā tik tikko nepārsniedza 5 m līniju.

(Turpinājums sekos).

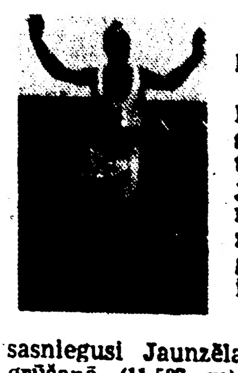

JĀNIS PLĪSIS, latviešu vispusīgākais vieglatlēts trimdā. Desmitcīņā J. Plīsis sasniedzis 5837 punktus, kas visu līdzšinējo sniegumu vērtējumā, aiz Dimzas, Bērziņa un Ālera šajā grūtajā sacensībā viņu ierindo 4. vietā.

A. GRAUDIŅŠ, trimdā joprojām nepārspēts 110 m barjērskrējienā.

Peldētājs Kleins un vieglatlēte Stumpfa — Vācijas labākie Sportisti

Vācijas labākie sportisti 1949. g. noskaidroti aptaujā, kas izdarīta ar visu četru okupācijas joslu un Berlīnes dienas un sporta laikrakstu, kā arī radiofonu sporta žurnālistiem. Viņi par labāko atzinuši rekordpeldētāju minchenieti Herbertu Kleinu, kas ar savu sasniegumu 200 m uz krūtīm ieņem trešo vietu pasaules mērogā. Par labāko sieviešu sportisti atzīta vieglatlēte Lēna Stumpfa (Brēmene). Pēc Kleina 8 balsis mazāk ieguvis motociklists Georgs Meiers, bet tālāk seko tenisists Gotfrīds fon Krams, riteņbraucējs Valters Lomans, gaŗo distanču skrējējs Oto Eitels, futbolists Frics Valters, vieglatlēts Gerds Luters, peldētājs Valters Klinge, lēcējs ar slēpēm Seps Veilers un bokseris Heincs ten Hofs. Sieviešu sportā Lēna Štumpfa otrās vietas ieguvēju vieglatlēti Elfrīdi Brunemani pārspējusi par 59 balsīm; 3. vietā ierindota slēpotāja Annemarija Buchnere-Fišere, tad vieglatlēte Marga Petersene, tenisiste Inge Pomane-Reita, jātniece Kēta Šmita-Mecgere un vingrotāja Irma Valtere-Dumbska.

Pagājušā gada otra izcilākā vācu sportiste Brunemane vēl 1947. g. pavasarī bija abpusēji paralizēta un difterīta seku dēļ veselu gadu nevarēja atstāt gultu. Kad pēc smagās slimības, iedama ar kruķiem, viņa atkal pirmo reizi apmeklēja sporta laukumu, Brunemanē radās cieša apņemšanās atkal pašai mēģināt savus spēkus skrejceļiņā. Mazliet vairāk atlabusi, viņa tiešām sāka sportot, sportistes stāvoklis uzlabojās apbrīnojami ātri, un jau pagājušā vasarā Brunemane sasniedza labākus rezultātus nekā pirms savas slimības, uzvarēdama arī Vācijas meistarībā.

MUŠA ALŪ

Anglis, francūzis, skots, vācietis un ķīnietis ieiet restorānā iedzert kausu alus. Karsta vasaras diena. Katrā alus kausā iekritusi muša. Dižciltīgais anglis pastumj savu kausu sānus un pasūtina jaunu. Arī francūzis ir dižciltīgs, bet reizē drusku skops: viņš arī pasūtina citu kausu, bet jau uz saimnieka konta. Skots izzvejo mušu, tad izdzeŗ alu, bet pieprasa saimniekam vēl otru kausu kompensācijai. Vācietis mušu pilnīgi ignorē un mierīgi dzeŗ savu kausiņu. Ķīnietis vispirms ar lielu baudu apēd mušu un tikai tad lēnām sāk dzert alu.

(J)

2. burtnīca iznāk janvārī.

Lielā formātā, bagātīga lasāmviela — romāns, noveles, stāsti, humoreskas, fotoreportāžas par latviešu dzīvi visos kontinentos, kā arī notikumi dzimtenē.
TILTA līdzstrādnieki ir mūsu spējīgākie rakstnieki, mākslinieki un žurnālisti visos kontinentos.

TILTS iznāk reizi mēnesī.

Atsevišķas burtnīcas cena: Vācijā DM 2.—; Anglijā 2/6; ASV 50 c.; Austrālijā 4/—; Brazilijā Cr. 15.—; Dānijā Kr. 3.—; Kanadā 60 c.; Zviedrijā Kr. 2.20.

TILTA abonementa prēmijas

Pasūtinot TILTA pirmās 3 burtnīcas (sākot ar 1949. decembŗa burtnīcu) katrs abonents

saņem par brīvu

pēc paša izvēles vienu no zemāk minētām brošētām grāmatām; no daļu grāmatām var izvēlēties tikai vienu daļu.

A. Grīns
DVĒSEĻU PUTENIS
Romāns 3 daļās

A. Dziļums
VIRŠU DRUVAS
Romāns.

A. Grīns
PELĒKAIS JĀTNIEKS
Romānu triloģijas Saderinātie I daļa

A. Grīns
SARKANAIS JĀTNIEKS
Romānu triloģijas Saderinātie II daļa.

A. Grīns
MELNAIS JĀTNIES
Romānu triloģijas Saderinātie III daļa.

A. Niedra
KĀRDINĀTĀJA
Romāns

J. Janševskis
DZIMTENE
Romāns 4 daļās

T. Gulbransens
UN MŪŽA MEŽI ŠALC . . .

Šis romāns Latvijā bija viena no iemīļotākajām grāmatām.

Apgāds patur tiesību šo savu jaunāko izdevumu izsniegt kā prēmiju gadījumā, ja pārējās grāmatas vairs nebūs krājumā.

TILTA abonements pieteicams katrā grāmatu galdā, vai arī tieši izdevējam — **Hugo Skrastiņam, (20a) Wolterdingen/Soltau, Germany.**

Abonementu pieteicot, jāpaziņo:
1) pilns vārds, uzvārds, Mr., Mrs. vai Miss;
2) adrese (visu rakstīt bloka burtiem);
3) vēlamā prēmijas grāmata.

Nauda par 3 burtnīcām jānosūta pārstāvim, bet abonementa pieteikums tieši izdevējam.

TILTS pieņem arī dažāda veida sludinājumus. Sludinājumu maksa DM 1.— par vienu kv. cm. Ievieto tikai iepriekš samaksātus sludinājumus.

BALVA DM 1500.— VĒRTĪBĀ

TILTA 2. burtnīcas atjautības sacensībā. Piedalīties var tikai TILTA abonenti no visām pasaules malām.

1. balva . . . . DM 500;
2. balva . . . . DM 200;
3. balva . . . . DM 100;
4. balva . . . . DM 50;
5.—10. balva . . . . DM 25;

Bez tam vēl 100 gandarījuma balvas — Jaunā Vārda apgāda daiļliterātūras grāmatas DM 500 vērtībā.

Naudas balvas ārpus Vācijas izmaksās attiecīgā pretvērtībā pēc oficiālā maiņas kursa.

Atjautības sacensības dalībniekiem, emigrējot vai dzīves vietu mainot, nekavējoties jāpaziņo sava jaunā adrese, lai apgāds laikā var piesūtīt iegūto balvu. (63)

JAUNĀ VĀRDA apgāds,
īpašn. Hugo Skrastiņš,
(20a) **Wolterdingen/Soltau, Germany.**

Piedāvāju latviešu grāmatas, notis, pastmarkas, pastpapīrus un tautiskus izstrādājumus.

A. KALNĀJS,
Le Moyne Str. 2112. Chicago 22, Ill., U. S. A. (690)

TAUTIETES

līdz 37 g. v. (arī šķirtenes un atraitnes ar vienu bērnu), kas vēlas nodibināt ģimenes dzīvi Anglijas salā, lūdz rakstīt 29 g. v. šķirtenim. Vēstules ar foto adresēt: B. Drozds, Chilbrook Farm, Downside, Cobham, Sy., England. (66)

Kanādas tautiešu ievērībai

Pieņemam laikrakstam LATVIJA abonementa vācējus Kanadā. Maksājam pienācīgo rabatu. Interesentus lūdzam rakstīt mūsu laikraksta apgādam, **Esslingen/N., Breite Str. 6, Germany.**

LCK apgāds LATVIJA

TAUTIEŠI!

Arī šogad Draudzīgā aicinājuma dienā — 28. janvārī nepiemirsīsim skolu jaunatni, draugus un tautiešus citās zemēs! Sagādāsim viņiem prieku un dāvāsim latviešu grāmatas! Svešumā izklīstot, grāmata būs latviešu kultūras saglabātāja!

PIEDĀVĀJAM:

Jaunie izdevumi: DM
Klāras Zāles jaunākie dzejoļi **Zvani pusnaktī**, iesieti . . . 5.—
Konstances Miķelsones noveles **Bikts** . . . . 4.—

Krājumā:
Konstantīna Raudīves **Nolādētās dvēseles**, abas daļas ies. (ierobežotā skaitā) . . . . 12.—
Elzas Ķezberes **Vēstules Pēram Gintam**, broš. (ierob. skaitā) . 2.—
Dr. R. Sināta **Meži mostas** . . . 2.80
A. Puškina **Namiņš priekšpilsētā** 2.20
Aleksandra Grīna **Krustneša gaitās** 1.20

Sagatavošanā:
J. Grota **Vēstules Solveigai.**

Pasūtinājumi adresējami Albertam Strēmelim — (24a) Lübeck, Meesen-Kaserne, Bl. 8—37. Izsūtām pēcmaksā. Atkalpārdevējiem 20 proc. atlaide. Atsevišķiem pasūtinātājiem pieskaitām pasta izdev.

J. ŠINA apgāds Lībekā (69)

Meklēju ERNU MEIMANI,

dzim. Svānbergu. Ja kāds ko zinātu par viņas likteni vai atrašanās vietu, laipni lūdzu rakstīt A. Meimanim, O. A. E. C. Hostel, Milton under Wychwood, Oxon., England. (64)

Archaiļiski un etnografiski pareizas

LATVISKAS ROTAS LIETAS

kā arī kompozicijas latviskā stilā ar dzintariem un akmeņiem, vaŗā, sudrabā un zeltā izgatavoju un izsūtu nekavējoties pa pastu ASV, kā arī Kanadā, Austrālijā, Anglijā un Zviedrijā. Izsūtu zīmējumus un fotografijas.

Piedāvāju:

Latviešu daiļamatniecība —

grāmatu par latviešu lietišķās mākslas sasniegumiem, apm. ar 100 labāko darbu uzņēmumiem, prof. Annusa ievadu un archaiologa Lamstera apcerējumu latviešu un angļu valodā. Cena $ 1.—, piesūtot naudā vai pastmarkās.

LUDIS UPENIEKS,
436, N. Main St., Manchester, Conn., USA. (agrāk Vācijā, Eslingenā). (35)

KUR GRIEZTIES, KAM PRASĪT PADOMU, IECEĻOJOT SVEŠĀ ZEMĒ?

Mūsu sūtņu, konsulu, latviešu organizāciju un palīdzības biedrību, kā arī citu vajadzīgo jaunāko

Adrešu saraksts

ir ievietots

Latviešu apgāda

Piezīmju kalendārā

Pieprasiet savas nometnes grāmatnīcā, vai tieši apgādā, bet ārzemēs pie pārstāvjiem. Pasūtinājumus izpildu nekavējoties.

Ģenerālpārstāvis:
Rob. Krūklītis,
(14a) Schwäb.-Gmünd, Artillerie-Kaserne. (68)

ED. PAEGLES

Latvju rakstu ābecīte

(DM 5.—) un **KRĀJA** (DM 1.— pastmarkās) satur vairāk nekā 300 oriģinālzīmējumu pēc etnograf. materiāliem, kas der izšuvumiem, audumiem ādas, koka, metalla u. c. rokdarbiem. No atsauksmēm: „Ābecīte brīnišķīgi padevusies. Tā būtu jāiegādājas ikvienam aizjūras braucējam." — „A charming little book". — Izsūtu uz visām valstīm.
(17a) **Karlsruhe, Forstner-Kaserne.** (51)

JURI REINI

(1948. g. dzīv. Eslingenā un studēja Stutgartes augstskolā) lūdz rakstīt emigrācijas lietā uz Kanadu — Mrs **R. Kundrāts**, 10169 — 151 Str., Edmonton, Alberta, Canada. (65)

„LATVIJAS" abonements,

pasūtinot laikrakstu pa atsev eksemplāriem (līdz 3 eks. ieskaitot), maksā DM 3.— mēn. + DM 0.50 par piesūtīšanu; pasūtinot kollektīvi vairāk par 3 eks. DM 3.— mēnesī par eksemplāru; pasūtinot uz ārzemēm un maksājot Vācijā DM 3.— mēn. + DM 1.30 par piesūtīšanu. Sludinājumi maksā DM 0.90 par vienslejīgas nonpareille iespiedrindas aizņemto telpu. Darba meklēšanas sludinājumi par puscenu. Abonementa pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai". (14a) Esslingen/N., Breite Str. 6.

Staļins drāž reize vairākus iesmus

Starpbrīdis rietumnieku politikā

Ja 1215. gadā, kad Runimedā sapulcējās Anglijas baroni, lai lemtu par karaļa Jāņa gāšanu, jau būtu pastāvējušas mūsu modernās diplomātijas un preses tradicijas, tad oficiālais komunikē par šo konferenci, droši vien, būtu skanējis: „Dalībnieki lielā vienprātībā pieņēma dažus tālejošus lēmumus par kopējām problēmām." Šādas frazes piemērošana tagad zināmiem vēsturiskiem notikumiem, kas pārveidoja cilvēces likteņus, liekas kā zaims, bet neviens neuztraucas, ja šādā garā nu jau ilgus gadus runā par cilvēces nākotnes izšķiršanu, tikpat kā neko nepasakot tieši un skaidri.

Nekas neliecina, ka 1950. gadā pasaules prese un ziņu dienesti šīs iesakņojušās aizmiglošanas, noklusēšanas un pārspīlēšanas tradicijas atmetīs. Šā gada sākums nepavisam neliekas izdevīgs skaidriem un saturīgiem komunikē. Kaut arī janvāra pirmajā pusē pasaulē netrūka lielu politisku konferenču, apspriežu un valstsvīru braucienu, neviens no tiem nav devis iespēju kaut vienu problēmu uzskatīt par atrisinātu un nokārtotu.

Tieši rietumnieku pasaule pagājušajās divi nedēļās nevar lepoties ar panākumiem. Ar Kolombo konferenci Bevins varēja parādīt amerikāņiem, ka Lielbritānijas impērija nebūt nav sašķobīta savos pamatos. Kad nedēļas sākumā Ceilonas galvaspilsētā četri policisti ienesa konferenču zālē krēslu ar šīs sanāksmes centrālo figūru — Anglijas ārlietu ministru Bevinu, — kas bija pārāk slims, lai pats spētu uzkāpt otrā stāvā, beigu runās visi delegāti galvenokārt cildināja Ceilonas dabas skaistumu, Ceilonas premjēra viesmīlību un savstarpējo labo saprašanās gribu. Tas bija tik maz, ka Indijas ministru prezidents Neru kodīgi piezīmēja: „Kolombo konferencē beidzot britu impērijas un Austrālijas nāciju pārstāvji iepazinušies ar konkrētajām grūtībām, kas tos sagaida nākotnē."

Ne velti Valters Lipmans Ņujorkā gavilē, ka Ečesonam bijusi taisnība, nesūtot uz Kolombo konferenci apspriešanai Japānas miera līguma tekstu, jo arī Kanadas, Jaunzēlandes, Austrālijas un Dienvidafrikas pārstāvji neesot parādījuši vairāk gribas saprasties ar Indijas, Pakistanas un Burmas valstsvīriem par problēmām, kas viņus interesē tieši, nekā demokrati un republikāņi ASV senāta ārpolitiskajās komisijās.

Reizē ar to, pagaidām, šķiet, izjucis angļu mēģinājums ar spožu efektu parādīt pasaulei, ka lielās politikas veidošana pilnīgi pārgājusi Londonas ziņāšanā. Bet arī amerikāņiem janvārī nav bijis nekā, ko iegrāmatot rietumnieku politiskās bilances aktīvā. Tā joprojām ir pasīva. Šķiet, ka tāda tā arī paliks vismaz līdz jaunajām Anglijas vēlēšanām, jo, lai arī kādi manevri sāktos Maskavā, anglosakši pašreiz jaunu kursu vai citu tempu uzņemt nespēj.

Arī Francijas ārlietu ministra Šūmana un Rietumvācijas kanclera Ādenauera mazāka mēroga mēģinājums tuvināt Franciju Rietumvācijai beidzies ar skaidru neveiksmi. Gluži kā Kolombo konferencē, arī Bonnā „abi partneri īsteni iepazinušies ar grūtībām, kādas tos gaida nākotnē". Samērā nenozīmīgais Zāras apgabala jautājums kļuvis par piedauzības akmeni abām pusēm, un jādomā, ka pašreizējais angļu un amerikāņu politiskais vājums arī šo problēmu drīzumā atrisināt nevarēs.

Metot skatu uz otru pusi, liekas, ka Kremlis rietumnieku „zirgu maiņas" brīdi izmantos kādam jaunam izrāvienam. Staļinam pašreiz ir vairāki pakavi ugunī. Viņš var sākt ofensīvu Somijas jautājumā, kur pēc ļoti stērķelētās somu valdības atbildes saņemšanas Maskavā politbirojs svētdien spriedīs, vai par jaunu pievilkt grožus Helsinkos, vai tos atlaist. Tikpat labi Maskava var izraisīt jaunu krizi Austrijas miera līguma jautājumā vai pat Berlīnē. Pēc Rokosovska iecelšanas par Polijas maršalu, jau labu laiku savu kārtu gaida arī Bulgārijas un Rumānijas nākamie tīra lielkrievu dzimuma Staļina paladīni.

Bulgārijas jaunākā prasība, lai ASV nekavējoties atsauc savu vēstnieku no Sofijas, un Ungārijas īstā komūnistu vadoņa Erno Gerē aizkulišu spēle Budapeštā jau sagatavo pasauli jauniem notikumiem Balkānos, kas uz brīdi liks pazust no avīžu slejām pat Tito vārdam. Ne mazāk saspīlēts stāvoklis UN, kur krievu delegāti sākuši īstu ofensīvu, lai sagatavotu ceļu Maotsetunga emisāram uz Lekseksesu.

Šādas nākotnes perspektīvas sola notikumus, kas katrā ziņā būs interesantāki par Kolombo konferences komunikē vai angļu strādnieku partijas vēlēšanu programmu. **O. B.**

Vai sāksies jauna Berlīnes blokāde?

ĢEN. KOTIKOVA ULTIMĀTU ASV KOMANDANTS TEILORS NORAIDA—BERLĪNES PILSĒTAS DZELZCEĻŠ GANDRĪZ PILNĪGI APSTĀDINĀTS — RIETUMU POLICIJA OKUPĒ PADOMJU DZELZCEĻU PĀRVALDES ĒKU

Berlīne (C). — Kopš dažām dienām Berlīnē par jaunu radies saspīlēts stāvoklis, kas ļoti līdzinās 1948. g. jūnija blokādes priekšspēlei. Kopš trešdienas padomju sektorā pārtraukta Berlīnes pilsētas dzelzceļa satiksme un līdz ar to pa daļai paralizēta miljonu pilsētas kārtējā satiksme. Tāpat kopš ceturtdienas krievu ierēdņi un Berlīnes komandantūras augstākie virsnieki nepiedalās nevienā sabiedroto apspriedē.

Oficiāli iemesli, kādēļ šis boikots notiek, netiek uzdoti, bet neoficiālais iegansts ir padomju dzelzceļu pārvaldes ēkas okupēšana. Lielajā namā, kur jau pirms divi gadiem notika vairākas kritiskas sadursmes starp amerikāņiem un krieviem, šīs nedēļas sākumā novietoja rietumsektoru policijas posteņus, jo no 600 istabām krievu dzelzceļu pārvalde aizņēma tikai dažas desmit, bet pārējās stāvēja brīvas un tajās vairākkārt sapulcējās nezināmas personas nezināmām apspriedēm. Tagadējais Berlīnes amerikāņu komandants ģen. Teilors tādēļ atļāva rietumnieku policijas priekšniekam v. Stumam ar saviem ierēdņiem „nodrošināt kārtību" dzelzceļa pārvaldes ēkā, kas atrodas amerikāņu sektorā, bet iznomāta krievu vajadzībām.

Naktī uz piektdienu stāvoklis kļuva kritisks. Krievu komandants ģen. Kotikovs iesniedza asu ultimātu ģenerālim Teiloram, uzaicinot viņu nekavējoties atvilkt rietumnieku policiju no pārvaldes ēkas. Ģen. Teilors ultimātu pirms pusnakts strupi noraidīja. Piektdienas rītā prese Berlīnē jauno krizi nokristījusi par „S bāņa konfliktu" un veltī tam visu uzmanību. Pāri par 50 proc. strādnieku nav varējuši nokļūt savās darba vietās. Krievu licencētā prese raksta, ka „techniskās grūtības" droši vien sākšoties arī uz galvenajām satiksmes līnijām starpzonu satiksmē. SED aunai s šefs Ulbrichts kādā asā runā ceturtdien paskaidrojis, ka techniskās grūtības turpināšoties tik ilgi, kamēr rietumjoslas dzelzceļu direktors Krāmers varēšot „garantēt drošību uz visām līnijām, kas tagad ģen. Teilora provokātīvās rīcības dēļ apdraudēta."

Pazīstamais vācu komūnists Gerhards Eislers, par kuŗa sensācionālo bēgšanu no ASV pagājušā rudenī rakstīja visas pasaules prese, pašreiz ir Austrumvācijas informācijas nozares vadītājs. Viņš jaunajā konfliktā paredz „drīzu satiksmes palēnināšanos ar Rietumvāciju". Ja drīz nenotiek tieša sazināšanās starp Maskavu un Vašingtonu, šķiet, ka Berlīnē var šākties visai saspīlēta attīstība.

Vācu laikraksts ziņo par „Dipistānas" dibināšanas plānu

Minchenē iznākošais laikraksts Die Abendzeitung (17. 1.) publicējis sava līdzstrādnieka interviju ar IRO emigrācijas virsnieku Dr. Oto Brandu, kas vācu žurnālistam pastāstījis par savu izstrādāto plānu sevišķas valsts radīšanai, kur eventuāli būtu iespējams nometināt Eiropas neizvietojamos DP. Kā zināms, pēdējo gadu laikā līdzīga rakstura projekti dažādos variantos pārrunāti atklātībā jau vairākas reizes, tomēr tos konkrētizēt un iedzīvināt nav izdevies. Arī Dr. Branda plāns, šķiet, būtu jāvērtē skeptiski. Katrā ziņā viņa projekts var tomēr radīt zināmu interesi. Pēc vācu laikraksta ziņām, autors šo „fantastisko" projektu jau iesniedzis IRO galvenās mītnes aprūpes daļas vadītājam Maier-Kohenam, kas savukārt nodevis to tālāk ģenerāldirektoram Kingslejam. Ženēvā projekts esot radījis lielu uzmanību un ievērību.

Jaundibināmā DP valsts saskaņā ar Dr. Branda projektu būtu nosaucāma par „Dipistānu" un dibināma Afrikā, apsveŗot galvenokārt 3 variantus — Lībiju, Abesīniju vai arī klimata ziņā ļoti izdevīgo Madagaskāras salu. Attiecīgā territorija būtu nododama UN mandātā. (JJ)

Miris Vācijas lielgabalu karalis

Vīne (B). — 79 gadu vecumā 17. janvārī mazajā Tēņekas ciemā savas medību pils kalpu mājā miris Vācijas bruņošanās rūpniecības nekronētais karalis Gustavs Krups fon Bolens Halbachs. Divos pasaules kaŗos viņš bija lielākais lielgabalu ražotājs. Viņa sieva bija vācu bruņošanās rūpniecības nodibinātāja Alfrēda Krupa meita un bagātākā mantiniece Vācijā. Kad Gustavs fon Bolens Halbachs 1906. g. kļuva par Krupa milzīgo Esenes fabriku īpašnieku, Vācijas ķeizars Vilhelms viņam piešķīra Krupa vārdu, lai tādā kārtā turpinātos slavenās ģimenes vārds. Gustavs Krups bija vācu bruņošanās rūpniecības prezidents un galvenais Hitlera atbalstītājs varas iegūšanā. 1934. gadā gan viņš manīja, ka Hitlera saimnieciskā politika ved uz katastrofu, bet bija jau par vēlu. Nirnbergā notiesāja Gustava Krupa dēlu Alfrēdu, jo tagad mirušais lielgabalu karalis jau toreiz bija pārāk slims.

Jugoslavijai nodrošināts gaisa tilts

Belgrade (C). — ASV gaisa sabiedrība Pan American World Airways 23. janvārī atklāj gaisa satiksmi starp Savienotajām valstīm un Jugoslaviju. Līdz ar to 24. decembrī parakstītais līgums starp maršala Tito valdību un ASV ārlietu ministriju par „gaisa tilta" nodibināšanu abu valstu starpā kļūs īstenība. Tuvākajās dienās gaisa satiksmi ar Jugoslaviju atklās arī divas angļu, viena franču un viena itaļu līnija, tā kā no visām Rietumeiropas lielākajām pilsētām Belgradi būs iespējams sasniegt dažu stundu laikā.

Trumens nemeklēs...

(Turpinājums no 1. lpp.).

vojumiem, liekas, ka zinātnieku viedokli neražot hēlija atombumbas neievēros. ASV militārā vadība prezidentu Trūmenu mudina nekavējoties uzsākt superatombumbu produkciju lielā mērogā, jo tikai tā ASV varētu atgūt savu stāvokli pasaules bruņošanās sacensībā, kāds tai bija līdz paziņojumam, ka arī krieviem ir atombumba. Amerikāņu ģenerāļi pārliecināti, ka Padomju savienība nespēs amerikāņiem sekot, tā dodot tiem atkal 4—5 gadu priekšrocības stāvoklī.

Politiķi turpretī prezidentu Trūmenu brīdina, ka arī hēlija bumba ilgstoši ASV hegemoniju nenodrošina, tāpat kā arī pasaules miers ar to nekļūs stabilāks. Ja amerikāņi sāktu ražot jauno ieroci, nav šaubu, ka Padomju savienības atomrūpniecības galva, HGB šefs Berija mobilizētu jaunus miljonus vergu un tūkstošus spiegu, lai amerikāņus panāktu tikpat veiksmīgi, kā tas bija ar urāna un plutonija atombumbām.

Šādā skatījumā baumām par Lilientāla braukšanu pie Staļina, šķiet, ir zināms pamats. Taustīšanās rietumu un austrumu starpā ne mirkli nav mitējusies. Pagaidām abas puses vēlas mieru, lai katra nodrošinātu savu stāvokli. Ļoti iespējams, ka Lilientāls, pats būdams augsti kvalificēts zinātnieks, labāk par citiem izprot briesmas, kādas slēpjas superatombumbā. Kad 1945. gada vasarā pirmo reizi Jaunmeksikas tuksnesī spridzināja samērā primitīvās atombumbas, Openheimers un viņa palīgi bažījušies, vai atomu sabrukšanai bumbā nesekos tālākas nevēlamas kodolu reakcijas plašākā mērogā, t. i. ka nesāk brukt un eksplodēt arī pakāpeniski visas vielas sprādziena vietas tuvumā. Kā vēlāk pierādījās, urāna un plutonija bumbu atomu sabrukšana samērā stabilās vielas, no kuŗām pasaule uzbūvēta, ietekmēt nevar. Citādi tas būtu ar ūdeņraža kodolu sabrukšanas procesu. Tur izraisītā enerģija ir tik liela, ka nav neiespējamas nevēlamas ķēdes reakcijas neaplēšamos izmēros. Vienkāršos vārdos tas nozīmē, ka atomzinātnieki pašreiz baidās aizdedzināt mūsu zemes lodi, radot ugunsgrēku, ko neviens vairs nespētu apdzēst.

Pēc Trūmena preses konferences amerikāņu žurnālisti centušies kaut ko tuvāku par superatombumbu uzzināt no Lilientāla tuvākajiem līdzstrādniekiem. Prof. Komptons ir viens no redzamākajiem ASV atomfiziķiem, un piedalījies arī līdzšinējo atombumbu gatavošanā, paskaidrojis, ka ASV esot tikai viens ceļš — darīt visu, lai pēc iespējas ātrāk tās rīcībā būtu pietiekams skaits superatombumbu. „Lai arī morāle ūdeņraža bumbu ražošanai runā pretī, mums pašreiz visi morālie principi jāatmet un jādomā reāli. Vēl četras lielvalstis bez ASV arī pūlas izgatavot ūdeņraža superbumbas un mūsu vilcināšanās nekā nelīdzēs," teicis prof. Komptons.

GRĀMATA PAR LATVIJU MINESOTAS GUBERNĀTORAM

Pateicībā par 600 latviešu uzņemšanu Minesotas štatā, mācītājs P. Langins un tautumeitas V. Jaunliniņa un L. Polīte pasniedza Minesotas štata gubernātoram Jengdālam līdz ar Jaungada sveicieniem grāmatu par skaisto Latviju. Uzņēmums pārņemts no „Minneapolis Star" 4. janvāra

ASV atbalsta Francijas politiku Zāras apgabalā

Vašingtona (F). — Nākamajās sarunās par miera līgumu ar Vāciju Savienotās valstis atbalstīs Francijas politiku Zāras apgabalā un, ja Parīze to vēlēsies, iestāsies arī par zināmu autonomiju Zārai, preses konferencē trešdien paskaidroja ārlietu ministrs Dīns Ečesons. Pēc viņa domām, arī franču prasība iznomāt Zāras ogļraktuves uz 50 gadiem nevarētu runāt pretim miera līgumam ar Vāciju. Ečesons tomēr piebilda, ka Francijai nevajadzētu nekā pasākt, kas runātu pretī Zāras apgabala iekļaušanai Rietumvācijas federatīvajā valstī. No otras puses arī vāciešiem derētu atcerēties, ka viņi ir uzvarēta nācija. Šis Ečesona paskaidrojums iznīcinājis tās dažādās valodas, it kā Francijas un ASV starpā pastāvētu kaut kādas domstarpības attiecībā uz Vācijas problēmu. Bonnas politiķi, bet it sevišķi Dr. Ādenauers katēgoriski noraida pat domu, ka Zāras apgabals būtu izdalāms no vācu valsts. Trešdien ziņojumu par saviem pieredzējumiem Vācijā un par sarunām ar Bonnas valdību valsts prezidentam Oriolam sniedza ārlietu ministrs Šūmans. Der atzīmēt, ka arī Austrumvācijas komūnistiskā valdība sacēlusi lielu brēku par Šūmana neseno vizīti Rietumvācijā. Austrumu joslas ārlietu ministrs Dertingers publicējis oficiālu paskaidrojumu, ka „visa vācu tauta protestē pret Zāras apgabala nolaupīšanu".

Rietumvācijā vairs nebūs pārtikas kartīšu

Bonna (C). — Šonedēļ Bonnas valdība paziņojusi, ka, sākot ar 1. martu, vairs neiespiedīs pārtikas kartītes un vienīgā racionētā viela būs cukurs. Vācu saimnieciskās aprindās norāda, ka arī cukurs jau faktiski ir brīvā tirgū pērkama prece, kam cena pēdējās dienās ievērojami pazeminājusies. Faktiski kartīšu sistēma vairs nepastāv jau kopš 1. janvāra. Oficiāli tā beigsies 1. martā — tieši 10 gadus un 6 mēnešus, kopš, kaŗam sākoties, 1939. g. 1. septembrī Hitlers pavēlēja normēt devas. Racionētā pārtika joprojām būs Rietumberlīnē, kas nav Rietumvācijas sastāvdaļa un kur visas preces jāpieved ar ievērojamām grūtībām no rietumiem.

Čangkaišeka lidmašīnas sākušas ofensīvu

Hongkonga (C). — Amerikāņu korespondenti ziņo, ka nu jau veselu nedēļu Čangkaišeka gaisa spēki no Formozas salas nepārtraukti bombardē komūnistu koncentrācijas un invāzijas floti iepretim Hainanas un Formozas salai. Uzbrukumus Čangkaišeka lidotāji izdara nepārtraukti 24 stundas no vietas. Acu liecinieki, kas nāk no Formozas, ziņo, ka tur redzējuši ļoti lielas lidmašīnu koncentrācijas. Visi lidlauki esot pilni ar tām, un tur esot neparasta rosība. Nacionālisti ziņo, ka triju dienu laikā iznīcināti 638 komūnistu invāzijas plosti un liellaivas, kā arī nogremdētas vairākas sarkano lielgaballaivas. ASV ārlietu ministrija naktī uz ceturtdienu pa radio brīdināja visus amerikāņu kuģus sargāties iebraukt Formozas ūdeņos, jo tur notiekot pašreiz ļoti spēcīga kaŗadarbība.

DAŽOS VĀRDOS

Benzīna ierobežojumus Rietumvācijā atcels ar 1. februāri. Cenas paliks pašreizējās — 60 pf. litrā, bet paredz, ka, ievedumiem vairojoties, brīvā lielo firmu konkurencē cenas ievērojami slīdēs.

16 spāņu kaŗa aviācijas virsnieki un instruktori dabūjuši galu Andalūzijas kalnos, nogāžoties kādam bumbvedim.

Garantijas Rietumvācijas drošībai ASV nedomājot dot, paskaidrojis Mekklojs. ASV okupācijas kaŗaspēka uzturēšanās Vācijā dodot pietiekamu drošību. Ar to noraidīta Francijas ārlietu ministra Šūmana un kanclera Ādenauera prasība.

Kardinālis Mindcentijs slimnīcā operēts, ziņo Vatikāna raidītājs. Pagaidām nav tuvāku informāciju, kas īsti kaiš agrākajam Ungārijas katoļu baznīcas galvam, ko komūnisti notiesāja uz mūža ieslodzījumu cietumā. Īsi pirms šīs informācijas Rietumeiropā klīda valodas, ka kardinālis Mindcentijs no Budapeštas pārvests uz Maskavu.

Trešo reizi sešu nedēļu laikā Japānas kontrolpadomi atstājusi Padomju savienības delegācija. Iemesls padomju pārstāvju aiziešanai bija jautājums par agrākajiem japāņu kaŗavīriem, kas vēl joprojām atrodas Padomju savienības gūstā un ko Maskava liedzas atbrīvot.

Tuvo austrumu amerikāņu diplomātisko pārstāvju konference notiks janvāra beigās Damaskā. Tajā piedalīsies visi arābu valstīs akreditētie sūtņi. Vēlāk sekos līdzīga militāro atašeju konference.

Francijā dzimstība pārsniedz mirstību jau ceturto gadu no vietas. Labākajos pirmskaŗa gados mirstība dzimstību pārsniedza par 780.000 gadā.

Lielāko ciklotronu, kas sasniegs spriegumus līdz 400 miljonu voltu, nākamajā mēnesī ASV atklās prezidents Trūmens. Ierīce sveŗ 2200 tonnas un izgatavota Kolumbijas universitātē Ņujorkā, kuŗas prezidents ir ģenerālis Eizenhauers.

Tikai vienas partijas valdība sastādīta Ēģiptē. Ministru prezidents ir Mustafa el Nahas Pašā. Viņš un 16 pārējie ministri pieder vafdistu partijai, kas vēlēšanās ieguva absolūtu vairākumu parlamentā.

Jauns laulību likums no Jaungada stājies spēkā Čechoslovakijā. Pēc tā komūnistiski noskaņoti katoļu garīdznieki gan vēl drīkst laulāt baznīcā, bet šādas laulības neatzīst par likumīgām. Tagad laulāšanu izdara nacionālās komitejas, un līgavām pēc ceremoniāla kā valsts dāvanu iespiež rokā grāmatu Staļins pie horizonta.

Vīnes aktrises un artistes pēc kāda nupat izdota turienes policijas rīkojuma drīkst noklusēt savu īsto vecumu un padarīt sevi jaunākas pat par 10 gadiem, nebaidoties nonākt tiesā par dokumentu viltošanu.

Āboli nogatavojušies kādā augļu dārzā Malchingā, Innas ielejā. Ābele noziedējusi vēlā rudenī un siltās ziemas dēļ tagad nes augļus.

Milzīgu hiēnu nogalinājuši divi indiešu zēni. Nezvērs kopš mēnešiem šausmināja Indijas ciemu Nirpuru un bija apēdis 8 bērnus.

PAD. SAVIENĪBA UN SATELĪTI PARALIZĒ UN KOMISIJU DARBU

Lekseksesa (C). — Devīto reizi divu nedēļu laikā Padomju savienības, Baltkrievijas, Polijas un Čechoslovakijas delegācijas UN atomkomisijā, Tālo austrumu komisijā, militārkomisijā un drošības komisijā atstāja ceturtdien darba telpas, lai protestētu pret nacionālās Ķīnas pārstāvja piedalīšanos šajās sēdēs. Ar to UN komisiju darbs pilnīgi paralizēts un piektdien nolemtās sēdes atliktas uz nākamās nedēļas sākumu.

Maotsetungs paziņojis UN sekretāriātam, ka par komūnistiskās Ķīnas delegātu pie Apvienotajām nācijām nozīmēts Čeng Vantens — viens no vecākajiem un pazīstamākajiem ķīniešu komūnistiem.